

Keresztyén értékeink
megőrzése és kommunikációja



MEGJELENIK ÉVENTE 4 SZÁM | LETÖLTHETŐ: REFNEVELES.HU

„AZ ÚR AJÁNDÉKA A GYERMEK...”

(Zsolt 127,3)

Szerkesztői előszó

Üdvözlét az Olvasónak! ■ SZONTAGH PÁL 3

Tanulmány

FEHÉR ÉVA ■ Az óvodai irodalmi nevelésben utat törő játékos mesélési forma 5

Műhely

RÉPÁ SINÉ PETHŐ MELINDA ■ Az eddigi legnagyobb református köznevelési beruházási projekt tapasztalatai szakmai vezetői szemmel 17

WÖLFLING ZSUZSANNA ■ Pályázzunk! 49

BABOCSÁNNÉ KATONA ÁGNES ■ Az óvoda-iskola átmenet megsegítésének támogatását célzó óvodai-iskolai együttműködés lehetséges formája 53

CSÓVÁRI KATALIN ■ Teremtett világunk felfedezése a pillangók metamorfózisán keresztül 61

DICSŐNÉ BERECZ ENIKŐ ■ Partnereinkkel együtt a gyermekekért – Generációk közti kapcsolat az Áldás Református Óvodában 78

SZARKA JÚLIA ■ Óvoda – Zene – Ünnepe – Petőfi 87

VARGA JUDIT ■ A Szilády iskolakísérlet elvei és eredményei 2012–2022 között 95

BÁNNÉ MÉSZÁROS ANIKÓ ■ A 9 pedagóguskompetencia ismertsége és fontossági sorrendje 99

Szemle

KELEMEN GABRIELLA ■ Donáth Péter: Konszenzuskereső reformer a válságok és szélsőségek korában – Imre Sándor a nemzeti együttműködés akadályairól, művelődéspolitikai szerepvállalásáról, a köznevelésről, s a magyar pedagógiáról című könyvéről 114

Számunk szerzői 118

A címlapfotót Kézdi Ákos (Lévay Stúdió) készítette.

A lap további illusztrációinak forrása a közlés helyén szerepel.

ÜDVÖZLET AZ OLVASÓNAK!



Dr. Szontagh Pál előadást tart a Református Óvodák XXIX. Kárpát-medencei Szakmai Találkozásán, Miskolcon (fotó: Kézdi Ákos – Lévay Stúdió)

A pedagógiával foglalkozó szakembereknek, így szerkesztőségünk tagjainak is állandó kihívása és öröme, hogy életkorban nagyon eltérő korosztályokkal foglalkozhatnak. Jelen számunkban figyelmünket elsősorban az óvodások felé fordítjuk, ízelítőt adva abból a szakmai és módszertani gazdagságból, amellyel a református óvodapedagógia a legkisebbek felé fordul.

Lapszámunkat Fehér Éva nagyobb lélegzetvételi tanulmánya vezeti be az óvodai irodalmi nevelésről, majd Műhely rovatunkban Répásiné Pethő Melinda ad áttekintést az eddigi legnagyobb református köznevelési beruházási projekt, az Országos Óvodaprogram eredményeiről. Ezt követően az elmúlt években óvodapedagógusoknak kiírt szakmai pályázatunk díjnyertes alkotásából szemezgetünk Wölfling Zsuzsanna bevezetőjével. Az idei év a Petőfi-bicentenárium éve is. Szarka Júlia írása az Óvoda – Zene – Ünnepe – Petőfi fogalmak és összefüggéseik alapján próbál ötleteket adni az ünnepekhez.

Műhely rovatunkban helyet kapott még két, az óvodai tematikához kevésbé kapcsolható írás is. Varga Judit a KRK Szilády Áron Gimnáziumának leköszönt igazgatója az elmúlt évek országosan is jelentős iskolakísérletéről ad számot (az intézmény struktúraváltásáról már a 2020. évi 1. számunkban is olvashattak – akkor fenntartói szempontból¹). Bánné Mészáros Anikó egy nagyobb kutatásában vizsgálja a pedagóguskompetenciák recepcióját gyakorló pedagógusok és egyetemi hallgatók körében. Az ebből készült tanulmányosorozat² egyik elemét most folyóiratunkban olvashatják az érdeklődők.

Szemle rovatunkban Donáth Péter Imre Sándorról írt monográfiáját Kelemen Gabriella ismerteti. A kötet méltó emléket állít a pártonkívüli, mérsékelt tanárembernek, aki a minisztériumi, egyetemi és későbbi egyházi vezetői munkásságában, a 20. század első felének történelmi viharában, a magyar társadalom felemelkedéséről, az oktatási rendszer reformtörekvéseiről és a pedagógiáról vallott nézeteit tettekre is váltotta.

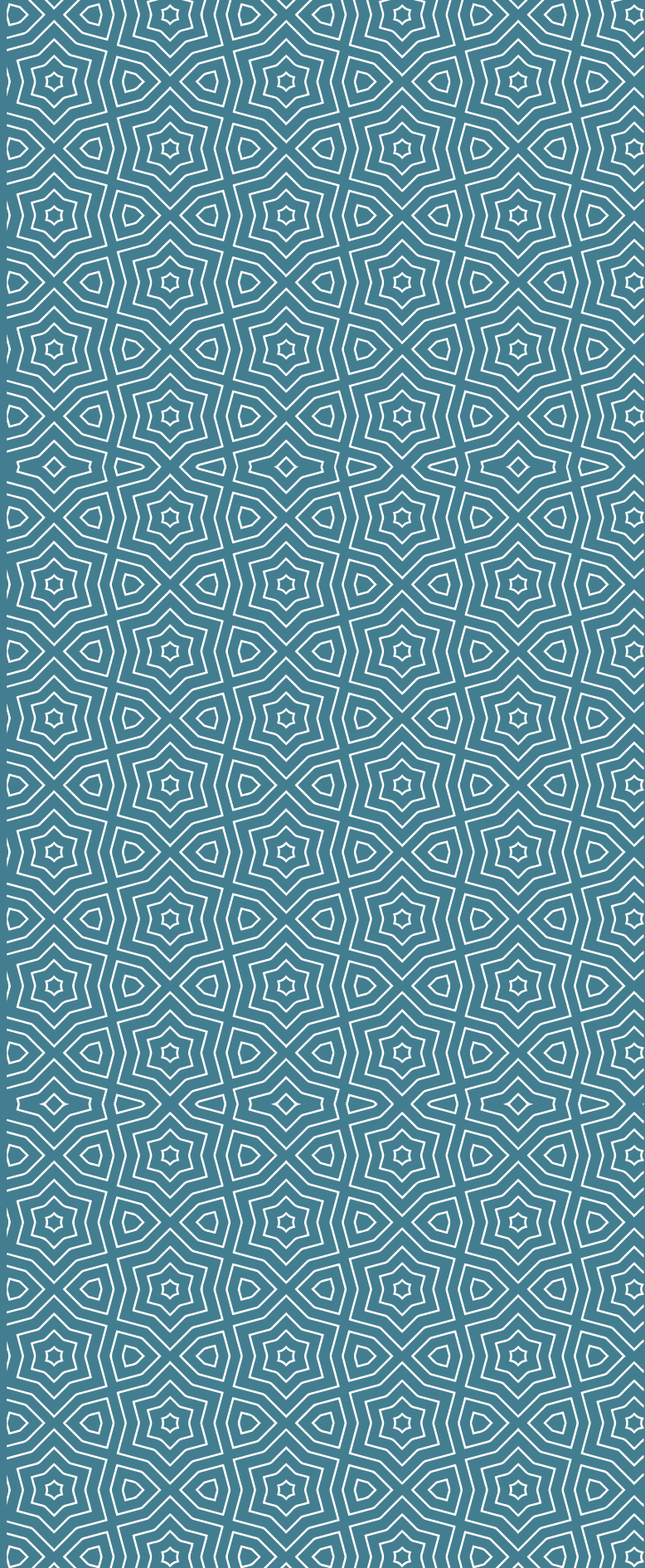
Mikor ezeket a sorokat írom, éppen pedagógusnap van. Ezen – napjainkra talán kicsit megkopott fényű – ünnepen lapszámunkkal is köszöntjük az alkotó pedagógusokat: „Be-láttam tehát, hogy nincs jobb, mint ha örül az ember a munkájának, mert ez jutott neki.” (Préd 3,22a)

DR. SZONTAGH PÁL
főszerkesztő

¹ Bödecs Pál: Egy intézményi struktúraváltás alapelvei, *Magyar Református Nevelés* 2020/1. 16–24.

² ld. még: Bánné Mészáros Anikó: Pedagógusoktól elvárt ellenőrzési-értékelési feladatok – egy kutatás tükrében, *Iskolakultúra*, 2022/10. 77–88.

Tanulmányok



FEHÉR ÉVA

AZ ÓVODAI IRODALMI NEVELÉSBEN UTAT TÖRŐ JÁTÉKOS MESÉLÉSI FORMA

BEVEZETŐ

A magyar óvodapedagógia is sokat köszönhet az elmúlt évtizedekben folyamatosan megújuló neveléstudománynak, a modern világszemléletű pszichológiai irányzatoknak és a komplexitásban tovább élő művészetpedagógiának. A nemzetközi vonalról érkező módszertani eljárások és nevelési szemléletek, valamint a társművészeti megközelítések nagyban színesítik és korszerűsítik az óvodai nevelés területeit. A tevékenységközpontú gondolkodásmód hatást gyakorolt arra is, hogy mostanra az óvodapedagógusok a gyermekirodalom prózai és lírai alkotásait a szemléletesség és a játékoság égíse alatt tolmácsolják. Így került sor az óvodai irodalmi nevelés mesélést érintő világának egész módszertanán belül a fogalmak újragondolására, valamint arra, hogy a mesebemutatói formák között megjelenjen egy harmadik típus: a *játékos mesélés*.

A következő fejezetben ez utóbbi formának több figyelmet szentelünk, lévén, hogy a korábbi módszertan kapcsolódó fogalmai 1970 óta jelentősen differenciálódtak, és új játékos mesélési formákkal is bővültek. Ilyen mesével való játék (mese-játék) például az interaktív mesélés, melynek számos változata napjainkban rajzolódik ki a gyermekekkel való közös mesélések által. Az interaktivitás játékos formái hazánkban virágkorukat élik. Ebbe a mesebemutatói kategóriába helyeztük el munkatársammal és szerzőtársammal az óvodákban egyre népszerűbb dramatikus interaktív mesélést és történetmondást, amelynek kidolgozását 2012-ben kezdtük meg. Az említett módszer 2018-ban kapta meg hivatalos nevét, illetve nyerte el végső metodikai változatát. Ennek bemutatását, továbbá alkalmazását a bibliai történetek bemutatása kapcsán az utolsó fejezetrészek tartalmazzák.

AZ ÓVODAI IRODALMI NEVELÉS SORÁN ALKALMAZOTT PRODUKTÍV ELJÁRÁSOK

Az óvodában az irodalmi nevelés során az óvodapedagógusok meséket, elbeszéléseket, verseket, verses meséket egyaránt mondanak a gyermekeknek.¹ A komplex szemléletnek köszönhetően mostanra mindez történhet a bemutatás szervezett kezdeményezés/foglalkozás formájában, illetve szabad játékból indítva, illeszkedve a gyermekek aktuális játékeseményeihez.

A tervezett mesemondás többféle módon zajlik: a) motivációból indított szervezett kezdeményezésként/foglalkozásként, vagy b) altatás előtti meseolvasásként, illetve c) tematikáktól eltérő mesék hallgatása könyvből olvasásával és spontán meséléssel emlékezetből a nap bármely részében.²

Az óvodai mesemondás fajtáit a módszertan a mesét elmondó személyből kiindulva csoportosítja: az óvónő mesél (produktív mesélés), a gyermek mesél (mesereprodukció/reproduktív mesélés).³

A továbbiakban azon két jól ismert és gyakran alkalmazott produktív mesemondási formáról esik szó, amelyek az utóbbi húsz évben folyamatos változáson mentek keresztül. Elsősorban a klasszikus értelemben vett szemléltetést nélkülöző mesélésről, majd a szemléltetési eszközöket már alkalmazó mesebemutató formákról szólunk. Jelenlegi tanulmány azon része tekinthető módszertani frissítésnek, amely a harmadik mesebemutató formát taglalja. A korábbi irodalmi nevelés metodikájában ezek a szövegmondási típusok a produktív eljárásoktól függetlenül, egyéb lehetséges mesélési lehetőségként merültek fel a szakkönyvekben. A következő fejezetekben először az új, mesehallgatókat is bevonó, tevékenységközpontú kategória megnevezésére kerül sor (játékos mesélés). Majd ehhez rendelve besorolásra kerülnek az óvodai irodalmi nevelésben eddig számon tartott mesebemutató formák, valamint az elmúlt évtizedben magának utat törő, dramatikus játékmódokat alkalmazó mesebemutató módszerek is (interaktív mesélések).

A következő rendszerezés sokéves megfigyelés, anyaggyűjtés és szakmai konzultáció során rajzolódott ki a 2010 óta megjelent, óvodai irodalmi módszertant gyarapító publikációk és bábpedagógiai írások által. A gazdagodó hagyományörzés pedagógiája, valamint a bontakozó óvodai drámapedagógia módszereit népszerűsítő szakmai rendezvények plenáris előadásai szintén segítségünkre voltak. Elődeink előremutató gondolataira támaszkodva, illetve az elmúlt évek tapasztalatai által ebben az írásban kísérletet teszünk az újrafogalmazott produktív mesemondás típusainak osztályozására. Kitérünk az új szemléltetési eljárásokra és a harmadik típusú mesélési csoport fogalomköreire.

1. Klasszikus mesélési forma

Amikor az óvodapedagógus a beszédén és a mesetudásán kívül nem használ más eszközt a meséléshez, akkor a népi mesemondók klasszikus mesélési módját használja. Eszköz nélkül, csak a saját testével és hangjával ragadja meg a gyermekek figyelmét és fantáziáját.

2. Mesélés szemléltetéssel

Amikor a mesélő az élőbeszéd mellett valamilyen szemléltető eszközt is használ. A vizuális és akusztikus tárgyi eszközök beemelése segíti a gyermek számára a cselekmény követhetőségét, a belső képalakítást, tovább tartja fenn az érdeklődést, és fejleszti a felidézés képességét. A szemléltetési eszközöket célszerű a működésbe hozott érzékszervek alapján csoportosítani látvány, hangzás, esetleg ezek kombinációja szerint:

- a) vizuális eszközök: képek (leprelló, kollázs, grafikus illusztrációk, akvarell vagy pasztell- és zsírkrétás fázisrajzok, termésképek, könyvillusztrációk, digitális képek), diavetítés, okostábla, báb (alkalmazott bábozás,⁴ tárgyak, fejdíszek, árnyjáték, mesepárna,⁵ meseszoknya, mesekötény, mesebőrönd, mesekesztyű, papírszínház⁶, stb.)
- b) audioeszközök: hangszerek, effekt és terméshangszerek, tárgyak hangjai, hanglemez, CD és egyéb zenei hordozók stb.
- c) audiovizuális eszközök: okostelevízió, filmlejátszó eszközök, mozi, IKT-eszközök.

3. Játékos mesélés

Az újonnan megjelenő harmadik produktív mesélési forma esetében a mesemondó már nemcsak a beszédét és a szemléltetésre szánt eszközeit használja fel a mesehallgatók figyelmének lekötésére és irányítására, hanem különböző cselekvésekkel is bevonja őket a történetbe. A jelenlévők mesehallgatás közben aktívan és tevékenyen vehetnek részt.

Amikor a mesélő a mesehallgatót a megfigyelői pozíciójából fizikálisan elmozdítja, a mese közös élményjátékká válik, életre kel. Ilyenkor a cselekvésközpontúság és a játékoság elvének szemszögéből tekintünk a szövegre. Az élőszó és a szemléltetés mellé társulhat valamilyen jelmez, báb, hangszer, dalos játék, ének, kellék, egyéb jelzésértékű tárgy, mondóka, dramatikus szerepjáték, szabályjáték, drámajáték, népi gyermekjáték stb. A legjobb, ha a mesés kontextus nem szűnik meg, hanem a mesélő a cselekmény részeként kezeli az egyéb történéseket – tehát a mese cselekményszála nem szakad meg. Mindez azért szükséges, hogy az óvodáskorú gyermekek ne veszítsék el a mese fonalát.

A játékos mesélési forma típusai: dramatikus játék, interaktív mesélés, dramatizálás, bábjáték.

A) Dramatikus játék

A közös meseélmények egyike a dramatikus játék, amely során a gyermekek a korábban már megismert mesével játszani kezdenek.

- a) *Dramatikus játék* az, amikor a csoport az ismert szöveg csak valamely részletével játszik. Ebben az esetben nem hangzik el újra az egész szöveg. Ilyenkor a gyermekek az eredeti meséhez vagy annak témájához szerepjátékkal, alkalmazott drámajátékokkal

kapcsolódnak.⁷ Dramatikus játék esetén úgy tudatosodik a játszóknak az elhangzott szöveg érzelmi sikja, hogy játszanak a mesével és a meséről.⁸

b) *Dramatikus mesélésről* akkor beszélünk, amikor az ismert mesét az óvónő újra kezdi mondani (meseismétlésbe kezd), és közben fejdíszeket, fejbábokat oszt ki, és narrálni kezdi a mesét. A gyermekek szereplőkként maguktól vagy kisebb segítséggel mozognak a meseszőnyegen. Ebben az esetben újra a teljes mesével dolgozik a csoport, és cserélgetve a szerepeket az adott mese többször is elhangozhat elejétől a végéig. A dramatikus mesélés legmagasabb szintje az, amikor az óvodapedagógus már nézőként van jelen, de segíti a gyermekeket, ha elakadnának a mesében.⁹ Ezzel a technikával nem várható el a gyermektől a kerek, egész mese, vagy az előadásértékű bemutatás, mert ez nem egyenlő a dramatizálással.

B) Interaktív mesélés

(társművészetek technikáinak alkalmazása mesemondás közben)

A mesélő célja minden esetben a mesehallgató valamilyen mértékű bevonása a mesébe. Típusa attól függően változik, hogy milyen kiegészítő elemet épít be a mesélő a prózai szövegbe. (Az interaktív mesélés profilja lehet zene, dal, mozgás és játék, lírai szöveg, szerepjáték, báb, stb.).¹⁰ Ezek természetesen keveredhetnek is a mesemondó egyéniségétől és adottságaitól függően. A beépített elemek gyakorisága során a mértéktartás fontos. Cél az élményt adó mesélés, melynek során a gyermekben is megszületik a mese.¹¹

Az interaktív mesélés egyik típusa az általunk képviselt dramatikus interaktív mesélés, amelynek részletes bemutatására a következő fejezetben kerül sor.

C) Dramatizálás

(mesejáték szereplőkkel, kellékekkel, díszlettel, narrátor nélkül)

A dramatizálás valójában színjátszás, ahol fontos, hogy az óvodások számára biztosítva legyenek a mese kellékei, jelmezei, díszlete.¹² Dramatizálni ismert mesével lehet, amelyet a gyermekek nagyon jól átlátnak,¹³ s mert hetek óta azzal foglalkoznak, jól ismerik a cselekmény vonalát. A dramatizálás során nincs narrátor, hanem – a drámákhoz hasonlóan – a szereplők előre megírt dialógusaiból bontakozik ki a cselekmény.¹⁴

A dramatizálás nem összekeverendő a szerkesztett műsorral, ahol versek, mondókák, gyermekdalok és gyermekjátékok adott szisztéma szerint kapcsolódnak össze.¹⁵ A műsor és az előadás tehát két különböző dolgot jelent.¹⁶

D) Bábjáték

(mesejáték előadás bábokkal, narrátor nélkül)

A szakmódszertanok elkülönítik a bábbal történő mesélést (alkalmazott bábozást)¹⁷ a bábjátéktól¹⁸. A bábjátékban helyszínek, jelenetek, díszlet, dialogizált szöveg és bábszereplők vannak, tehát mindenképpen a harmadik típusú produktív mesélési formához

tartozik. Az a bábos mesejáték, amikor csak az óvónő van jelen a mesében, a gyermek számára az első színházi élményt jelenti az óvoda falai között. A cselekményt drámaiság hatja át. Ilyenkor a bábjáték leginkább egy színházi előadás, amelyhez előkészület, próbák, díszlet, kellékek tartoznak.¹⁹ Ha a bábjátékba a pedagógus valamilyen (játékos) formában bevonja a gyermekeket, vagy velük közösen alkotja újra a mesét a dialógusok segítségével, akkor a gyermek a bábjáték részévé tud válni. Megszűnhet a negyedik fal, vagyis a nézőből játszó néző válik.

Összegzés

Az óvodában mind a három produktív mesélési formára szükség van, az óvodapedagógusnak mindhármát használnia kell. Gyakoriságuk és jellegük személyiségfüggő. Nincs a mesélési formák között rangsor, nem lehet kimondani, hogy melyik jobb vagy hatékonyabb. Mindegyik más nevelési vagy oktatási célt szolgál, mindegyik máshogyan ad át, másként hat.

A DRAMATIKUS INTERAKTÍV MESÉLÉS MÓDSZERE – MESE-JÁTÉK AZ ÓVODÁBAN

A tanulmány a továbbiakban azon óvodai mesélést gazdagító produktív módszert mutatja be részletesen, amelyben a dramatikus mesélés és az interaktivitás jellemzői arányosan keverednek, létrehozva ezzel egy sajátos mesebemutató stílust. Az eljárás ötvözi a klasszikus mesélést és a drámapedagógia világához kapcsolódó szerepjátékot, így éri el az interaktivitást.

Ez az új mesélési módszer elsősorban a dráma és a színház eszközeit alkalmazza a résztvevők bevonásához, kialakítva benne a fő- és mellékszereplőket, felhasználva a szerepfelajánlást, az előre mondott dialógusokat, a kellékeket, a stilizált jelmezeket, a jelzésértékű díszletet.²⁰ Él a változatos játéktérhasználattal és a dramaturgiai szerkesztés lehetőségével. Ez már önmagában is elég intenzív hatást vált ki a mesehallgatókból, de a társművészetek beemelésével a mese- vagy történehallgatási élményen felül a közös játékelmény is megszületik a résztvevőkben. Valójában ez a fajta interaktivitás egy olyan mese-játék,²¹ ahol a játék a mese kedvéért jelenik meg a térben.

A módszernek a cselekmény szempontjából előre tervezett forgatókönyve van, de a gyermekek részéről nem tartozik hozzá a próbafolyamat. Az irányított szerepjátéknak köszönhetően akkor és ott születik meg a teljes mese. Mesélési technika szempontjából pedig átmenetet képezhet a dramatikus mesélés és a dramatizálás között. Ha ezzel a módszerrel sokszor meséljük ugyanazt a mesét, akkor a gyakorlás következtében néhány hét alatt fokozatosan létrejön egy önálló mesejáték-előadás.

Ennél az interaktív mesélési fajtánál a mesélő eldöntheti, hogy ő maga szerepbe lépve szólal meg, és a mese történéseinek egyik szemlélőjeként beszél a cselekményről, vagy a

történeten kívül elhelyezkedő mesélői narrációval mondja el az eseményeket. Bármelyiket is választja, a szerepjátéknak köszönhetően a gyerekek mindkét esetben be tudnak kapcsolódni a mesébe, és végig szerepben is maradhatnak.²²

Az epikus művek szövegei egy az egyben nem alkalmazhatók a dramatikus interaktív mese-játékban. Előzetesen a szöveg transzformálására van szükség, hogy alkalmassá váljon a szöveg az élő játékra. A szöveggondozás közben szem előtt kell tartani a mese eredeti fonalát, annak meglévő tartalmi-szerkezeti elemeit, megőrizve a motívumokat és a szereplőket. Szereplődúsításra is csak olyan mértékben van lehetőség, hogy a cselekményszerkezet ne sérüljön. Vannak mesék, amelyeknek rövidebb és egyszerűbb a szerkezete, érdemes azokkal kezdeni a mese-játék irányításának gyakorlását és a forgatókönyv írását.

Ez a játékforma él az alkalmazott rögtönzéssel, amely nem a mese átírását jelenti, hanem a gyermekek megnyilvánulásai kapcsán lehetővé teszi a mesemondó számára a spontán reakciókat. Mivel itt az ismert vagy ismeretlen mesékkal nem színdarabszerű előadás zajlik, hanem a mese dramatikus élményjátéka valósul meg, a gyermekek és a mesemondó a szerepcseréknek köszönhetően egymás után akár többször is lejátszhatja a mesét.

Ezek a közös mesélések nem színpadi előadások, hanem közös élményfoglalkozások, ahol a szuggesztív mesemondói szöveg és a csoportos játék által a mentális erők összefonódnak, és létrejön a katarzis.

Hallgatói tapasztalatok a dramatikus interaktív mesélés kapcsán

A Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Kar oktatójaként félévről félévre adódik lehetőség megismertetni leendő pedagógushallgatókkal a játékos mesélés dramatikus interaktív fajtáját. A kötelező tárgyak során, valamint a közösségi napok alkalmával főként résztvevőként tudnak bekapcsolódni tanítványaink a mesékbe. A szabadon választható drámás kurzusok azonban megteremtik a lehetőséget arra is, hogy mesélő-játékvezetőként kipróbálják magukat. A foglalkozásokat követő szakmai beszélgetések témája esetükben is, akár csak a gyakorló pedagógusok körében, elsősorban az alapos felkészülés és a módszer tanulhatósága felé terelődik.

A dramatikus interaktív mese-játékról gyakorló pedagógusok úgy vélekedtek, hogy annak tanulhatósága elsősorban személyiségtől, illetve előzetes gyakorlati tapasztalattól függ. Az egyéni vélemények között az is megfogalmazódott, hogy drámapedagógiai alapok nélkül nem is biztos, hogy megtanulható ez a típusú mesélés.

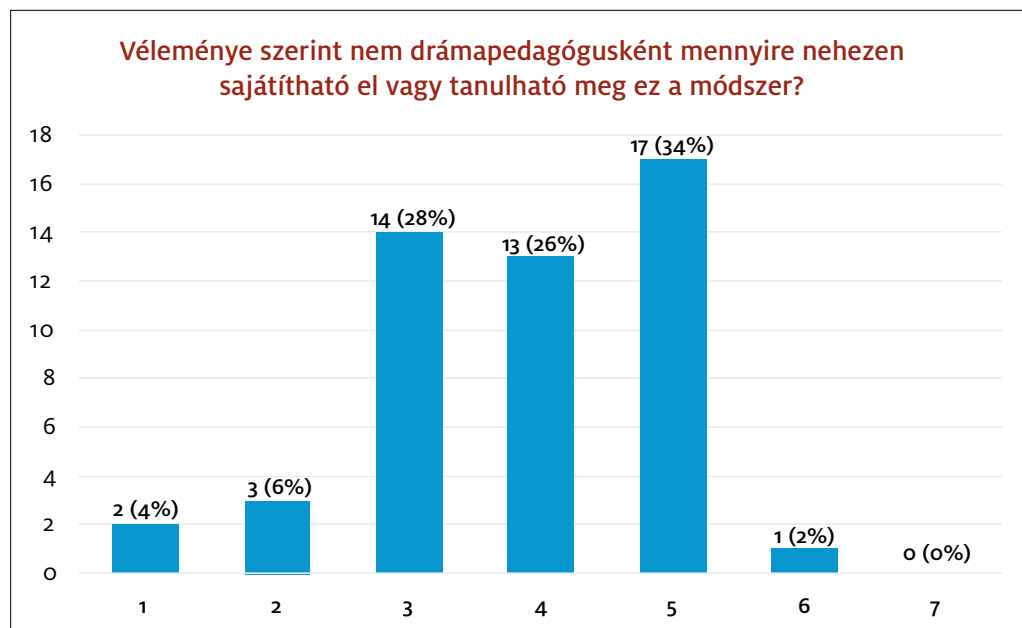
A fent említett tapasztalatokból kiindulva érdeklődésünk a módszer elsajátíthatósága irányba fordult. A következő szakmódszertani kutatási kérdések elsősorban játéktechnikai és oktatásmódszertani okokból fogalmazódtak meg:

1. A tanulmányaikat aktuálisan folytató hallgatók véleménye szerint előzetes drámapedagógiai ismeretek nélkül elsajátítható-e, megtanulható-e ez a módszer?
2. A tanulmányaikat aktuálisan folytató hallgatók véleménye szerint előzetes drámapedagógiai ismeretek nélkül mennyire nehezen sajátítható el vagy tanulható meg ez a módszer?

A fenti kérdéskört érintő kutatás a KRE Pedagógiai Kar három képzési helyszínén (Nagykőrös, Budapest, Kecskemét) 2020–2022 időszakában tanuló (tanító, óvodapedagógus, csecsemő- és kisgyermeknevelő szakos) hallgatók között zajlott. A kismintás kutatás célja az volt, hogy lássuk, a szakmai gyakorlattal nem rendelkezők véleménye alapján vajon érdemes-e az alapképzés keretein belül oktatni ezt a típusú mesemondást. A korábbi szakmai meglátások és a személyes mesélési tapasztalatok alapján a hipotézis: *a pedagógushallgatók könnyen el tudják sajátítani a dramatikus interaktív mesélést, valamint lehetőségükhöz mérten ki is próbálják azt (gyakorlataik/munkájuk során kezdeményezik is annak használatát).*

A feltérképező szándékú kis mintás kutatás szakértői csoport körében zajlott, akik többségben egy alternatív szövegbemutatói eljárásról ismerték meg a vizsgálat tárgyát. A 15 nappali és levelező munkarendű hallgatói csoportban összesen 217-en hallottak legalább egyszer 2020 és 2022 között ebben a formában mesét. A teljes mintában már voltak 0,5 vagy 1 éve végzett hallgatók, akik ezúttal pályakezdő pedagógusként kattinthatnak az adatgyűjtő felületre. A vizsgálatban résztvevőket online kérdőív formájában volt lehetőségünk elérni. Az elágazásos kérdőív összesen 6–8 kérdésből állt: négy feleletválasztó és egy többválaszos megjelölést, két egyéni válaszokat gyűjtő, és egy (1–7 terjedelmű) lineáris jelölő skálát tartalmazott. A rávezető kérdések főleg a módszerre, a kapcsolódó kurzusokra és a szerzett résztvevői tapasztalatokra vonatkoztak. A kutatás két fő vizsgálati kérdésével a kitöltők a lista végén találkoztak.

Kutatási eredmények, következtetés



1. diagram: Válaszarányok szemléltetése a második fő kérdés kapcsán

A 217 megkérdezett hallgató közül 23% (50 fő) adott választ, így a felderítő célú pilot-kutatás két fő vizsgálati kérdésére és az összetett hipotézisre az általuk adott válaszok alapján születtek meg a válaszok.

Az egyik fő kérdésre – *Véleménye szerint nem drámapedagógusként elsajátítható-e, megtanulható-e ez a módszer?* – a válaszadók 34%-a (17 fő) válaszolta azt a megadott lehetőségek közül, hogy „igen, szerintem könnyedén”, 66%-a (33 fő) jelölte az „igen, de ahhoz sokat kell tanulmányozni és tanulni róla” választ. A „nem, mert szerintem ehhez képzésre kell járni” válaszlehetőséget senki nem jelölte meg.

A másik fő kérdésre – *Véleménye szerint nem drámapedagógusként mennyire nehezen sajátítható el vagy tanulható meg ez a módszer?* – 1 (nagyon könnyen) és 7 (nagyon nehezen) közötti skálán kellett értéket jelölniük a válaszadóknak. A megoszlási arány a következő volt: 1 (4%, azaz 2 fő), 2 (6%, azaz 3 fő), 3 (28%, azaz 14 fő), 4 (26%, azaz 13 fő), 5 (34%, azaz 17 fő), 6 (2%, 1 fő), 7 (0 fő).

A hipotézis értékelhetőségét szolgáló harmadik kérdésre – *Gyakorlatok valamelyikén/ diplomaszerezést és munkába állást követően volt-e lehetősége kipróbálni a dramatikus interaktív mesélést? Élt-e a helyzet adta lehetőséggel?* – a megadott válaszlehetőségek közül a következő megoszlásban érkeztek a válaszok: 28% (14 fő) „igen, volt rá lehetőségem, és éltem is vele”, 2 fő (4%) „igen, volt rá lehetőségem, de nem használtam a módszert”, 1 fő (2%) „még nem volt rá lehetőségem”, 33 fő (66%) „nem próbáltam, mert nem volt rá lehetőségem”.

A kitöltők között született válaszok az első és a második központi kérdés esetében összecsengenek, így a minta kapcsán lehetővé válik azt a következtetést levonni, hogy a pedagógushallgatók vagy pályakezdő pedagógusok körében nem szükséges speciális drámás továbbképzés ahhoz, hogy alapszinten elsajátítható legyen a dramatikus interaktív mesélés módszere. Ez a válaszarány módszertulajdonosként és szakmai oktatóként nagyon megnyugtató, mert eloszlatja azt a feltételezést, hogy az alapképzés keretében nincs létjogosultsága a módszer oktatásának.

A hipotézis azon részére, amely feltételezte, hogy a válaszadók a gyakorlati helyszínek és az új munkahelyek gyermekcsoportjaiban ki is próbálják a produktív mesebemutató ezen változatát, csak kis arányban adott igenleges választ (28%, azaz 14 fő). Tehát körükben vagy kevés helyen biztosítottak a hallgatóknak, pályakezdőknek módszertani próbálgatásra lehetőséget, vagy kevesen merték kipróbálni az új technikát. Érdemes lenne a következő válaszlehetőségekkel ezt a kérdést tovább is firtatni: a) „nem mertem megpróbálni”, b) „nem engedték kipróbálni”, c) „lebeszéltek róla” d) „adott időszakban nem dolgoztam mesékkel”! A válaszok feltárhatnák az alapképzéshez kapcsolódó mese-játék módszer oktatásához szükséges tanítási mélységet, illetve a hallgatókat fogadó gyakorló pedagógusok szakmai nyitottságát az új módszerek iránt.

BIBLIAI TÖRTÉNEK BEMUTATÁSA DRAMATIKUS INTERAKTÍV MESÉLÉSEL

A tapasztalat azt mutatja, hogy a hitoktatók és a gyermek között szolgálatot tevők az elmúlt évtizedekben szívesen alkalmazták az általános pedagógia és a szakmódszertanok által népszerűsített foglalkoztatási módszereket, szemléltetési technikákat.²³ A gyermektáborok alkalmával minden táborvezetői munkacsoport projekt jelleggel dolgozik, és tervezi meg a hetek témaköreit, illetve a hozzá kapcsolódó bibliai tanításokat, aranymondásokat. A játékoság elve színessé, izgalmassá teszi a tanítást, és közelebb hozza a gyermekek nyelvi, illetve szellemi világához a nehezen értelmezhető vagy komoly témájú bibliai történeteket.²⁴



Pillanat a Salamon ítélete című Bibliai történetből (1Kir 3,3–28)

Egy gyermektábor alkalmával²⁵ a *Salamon ítélete* című bibliai tanítás²⁶ kapcsán derült fény arra, hogy a dramatikus interaktív mesélés technikája alkalmas lehet a bibliai történetek megismertetésére, majd korosztálytól függően a hallottak és látottak értelmezésére, a lelki síkok kibontására. Az említett projekt esetében a narrátor által irányított szerepjáték iránt mind a lelkészek, mind a gyülekezet tagjai, mind a gyermekek nyitottak voltak.

A dramatikus mese-játék nem színjáték, nem színház. A szerepjáték egy szituáción keresztül zajló kommunikációs forma. A szerepek használata lehetővé teszi a jelenlévők számára azt, hogy a résztvevők a történet mozzanatait különböző szemszögből közelítsék meg, elgondolkodva annak erkölcsi mozgatórugóin, és hitéleti hátterén.²⁷

A történetek bemutatásához azonban nem elegendő a Bibliában olvasható leírások elmondása. Ahhoz, hogy a közlési szándék az interaktív szövegmondás közben

is megfogalmazódjon, a narrátornak (mesélő-játékvezetőnek) rendelkeznie kell egy tartalomhű, adott bibliafordításhoz igazodó, szöveghű forgatókönyvvel. A játék menetét tartalmazó dokumentum elkészítéséhez a korosztályi jellemzőket is figyelembe kell venni! Ebben segítséget tudnak nyújtani az autentikus gyermekbibliák. A tapasztalatok azt igazolják, hogy a történetmondók nem érzik magukat kényelmetlenül a szöveggondozás miatt, ha lektorált példányok segítségével építik fel az interaktív módon bemutatott történetet.

Vannak egyházi felekezetekhez tartozó óvodák, melyek egyszerre teljesítik a közoktatást irányító rendszer által elvárt nevelési és oktatási tartalmakat, valamint képviselik az egyházi szemléletet. Ezen intézmények falai között tehát nemcsak a klasszikus, a modern és a kortárs szépirodalom gyermekirodalmi műfajai szólalnak meg, hanem a Biblia Ó- és Újszövetségének történetei is. Ha a Bibliában megtalálható irodalmi műfajok változatos prózai műfajvilágára tekintünk (pl.: mítosz: teremtéstörténet; elbeszélés: népvándorlás-történet; példázat: Jézus tanításai stb.), illetve figyelembe vesszük, hogy a Biblia ezeken kívül vallási törvénykönyv, erkölcsi útmutató, az emberiség hitét több évezreden át tápláló szövegek gyűjteménye²⁸, akkor lehetséges, hogy a mesebemutató fogalom helyett a „szövegbemutató”, „történetbemutató” kifejezést szükséges használnunk.²⁹ Ebből a szemléletből kiindulva a játékos mesélési formára műfajtól függetlenül egy szövegmondási technikaként kell gondolnunk: egy interaktív szerepjátékos (dramatikus) módszerre.

ZÁRÓGONDOLATOK – A JÁTÉKOS MESÉLÉS MARGÓJÁRA

A játékosra tett mesélések szerves része a szövegtranszformálás és a szöveggondozás. Annak mértéke és módja nemcsak a vasárnapi gyermekmunkásokat tölti el aggodással a Biblia szakrális szövegei miatt, hanem az óvodapedagógusokat is a szépirodalmi művek tisztelete miatt. Milyen mértékben lehet a játékos mesélések során a szöveget alakítani? A választ a színházi dramaturgia szemléletesen fogalmazza meg: annyira, amennyire a cselekmény vászna engedi. Fontos, hogy az események és a mű alapszerkezete ne változzon, a szereplői körök ne módosuljanak, maradjon meg a fő gondolat, a dialógusok és a rögtönzések tartsák mederben a történet szálát. Ugyanaz zajlik az interaktív mesemondások esetében a prózai szöveggel, ami a dramatizáláskor a mesejátékok vagy a bábjátékok szövegével. Az emlékezetből elmondott, játékos formában bemutatott meséket, történeteket pedig egyaránt játéktérbe helyezi a mesemondó, aki a papírból életre kelti a szöveget.

„A gyerekek a legjobban a »fej« mesét szeretik” (Vekerdy Tamás)

- ¹ Bauer Gabriella (szerk.): *Az óvodai irodalmi nevelés módszertana*, Budapest, Tankönyvkiadó, 1976.
- ² Dankó Ervinné: *Irodalmi nevelés az óvodában, szakmódszertani kérdések*, Budapest, Okker Kiadó, 2004.
- ³ Zilahy Józsefné: *Mese-vers az óvodában*, Budapest, Eötvös József Kiadó, 1998.
- ⁴ Pálfi Judit: *Bábjátékok kincstára*, Budapest, Neteducatio Kiadó Kft., 2015.
- ⁵ Pálfi Judit: *Mesepárnás mesecsoda*, Budapest, Neteducatio Kiadó Kft., 2016.
- ⁶ Csányi Dóra – Simon Krisztina – Tsik Sándor: *Papírszínház – módszertani kézikönyv*, Budapest, Csimota Kiadó, 2016.
- ⁷ Gabnai Katalin: *Drámajátékok – bevezetés a drámapedagógiába*, Budapest, Helikon Kiadó, ötödik, bővített kiadás, 2016, 161–178.
- ⁸ Kunné Darók Anikó: A Hősármány dala – drámajáték a családi védőhálóról a mese kapcsán, in Fehér Éva (szerk.): *MESE ÉS JÁTÉK 2019 – drámapedagógia az óvodában*. Szakmai nap kiadványkötet I., Kecskemét, 1001 Mosoly EC. Mese Mese Játék Könyvek Programiroda, lektorált módszertani kiadvány, 2019, 56–72.
- ⁹ Tancz Tünde: *Népmesék az óvodai anyanyelvi-kommunikációs nevelésben*, in *Anyanyelv-pedagógia*, 2009/2.
- ¹⁰ Fehér Éva – Szatmáriné Márton Tímea: *Szerepjáték, mese-játék – a dramatikus interaktív mesélés és történetmondás bemutatása az óvodai irodalmi mesélésben*, Kecskemét, 1001 Mosoly EC. Mese Mese Játék Könyvek Programiroda, lektorált módszertani kiadvány, 2019, 56–63.
- ¹¹ Fehér É. – Szatmáriné M. T.: *Szerepjáték, mese-játék*, 81.
- ¹² Bolton, Gavin: *A tanítási dráma elmélete*, 1979, fordította Szauder Erik, in Kaposi László (szerk.): *Színházi füzetek 5.*, Budapest, Marczibányi Téri Művelődési Központ, 1993, 58–67. Gabnai: *Drámajáték*, 161–178.
- ¹³ Dankó E.: *Irodalmi nevelés*, 197–203.
- ¹⁴ Nánay István: *A színpadi rendezésről*, Budapest, Magyar Drámapedagógiai Társaság, 1999, 44–51.
- ¹⁵ Móka János: *Iskolai ünnepség rendezésének lépései és módszere. Műsorszerkesztés és rendezés*, Győr, Apor Vilmos Katolikus Főiskola, szerzői kézirat, 2005, 2–4.
- ¹⁶ Körömi Gábor – Somfai Barbara: *Ünnep az iskolában – közösségi élmény és alkotás*, in Golden Dániel (szerk.): *A színjáték pedagógiája*, Színházi füzetek 3., Budapest, Színház és Filmművészeti Egyetem, 2019, 88–114.
- ¹⁷ Dankó E.: *Irodalmi nevelés*, 145. és 204–209.
- ¹⁸ Uo. 204–208.
- Szentirmai László: *Élmény és nevelés*, in Géczy János (szerk.): *Iskolakultúra*, 2004/1. 25–29.
- ¹⁹ Szentirmai László: *Báb egyszerűen*, in Podránszki Judit (szerk.): *Művészeti nevelés kora gyermekkorban – művészeti kaleidoszkóp*, Budapest, Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt., 2013, 107–109.
- ²⁰ Fehér É. – Szatmáriné M.T.: *Szerepjáték, mese-játék*, 23–34.
- ²¹ Fehér Éva: *Mi a különbség a mesejáték és a mese-játék között?* Mese Mese Játék blog, 2019/2.
- ²² Fehér É. – Szatmáriné M.T.: *Szerepjáték, mese-játék*, 97.
- ²³ Szabó Edith: *Bibliai történetek az óvodai hétköznapokban*, in *GYERMEKEKET JÉZUSHOZ – keresztyén gyermek- és tinimunkások E-közössége*, 2022.03.31.
- ²⁴ Szűcs Éva: *Életerem – hol Istennel élet terem. A Királyhágómelléki Református Egyházkerület Nyári Gyermekmissziós Programja – Kézikönyv*, in Szűcs Éva (szerk.): *Harangszó újság Királyhágómellék*, 2020/7/különkiadás, 2015.
- ²⁵ Megértés Alapítvány gyermektábor, Kunszentmiklós Napsugár Tábor 2015. <http://megertesalapitvany.hu/napsugar-tabor/> (Letöltés: 2023. február 18.) A kép közzlése a résztvevők által engedélyezett.
- ²⁶ Bibliai történetek bemutatása interaktív meséléssel – Salamon ítélete. Mese Mese Játék https://mesemesejatek.hu/bibliai_tortenetek_bemutatasa/
- ²⁷ Lőrincz Katalin: *A szerepjáték szerepe és helye a hitoktatásban*, in *Keresztény kulturális havilap*, 2012/1.
- ²⁸ Kustárné Almási Zsuzsanna: *A mesék és a történetmondás szerepe és jelentősége a bibliai hagyományban*, in Bényei Péter (szerk.): *Gyerekvilágok*, Studia Litteraria, 2019, 58(1–2), 91–97.
- ²⁹ Lehoczky Mária Magdolna: „In illō tempore...” – Néhány kulcs a bibliai történetek elbeszéléséhez. in Tóth Etelka – Kovács Tibor – Váradi Ferenc – Váradi-Kusztos Györgyi (szerk.): *Szó-kép-ritmus*, Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Kar Nagykovács, 2022, 234–242. <https://pk.kre.hu/index.php/szo-kep-ritmus>

Műhely



RÉPÁ SINÉ PETHŐ MELINDA

AZ EDDIGI LEGNAGYOBB REFORMÁTUS KÖZNEVELÉSI BERUHÁZÁSI PROJEKT TAPASZTALATAI SZAKMAI VEZETŐI SZEMMEL

Az Országos Óvoda Program ebben az évben zárul, időszerű, hogy áttekintést adjunk a projekt eredményeiről, kihívásairól, a folytatás mikéntjéről. 2020-ban egy, 2021-ben 22, 2022-ben 31, 2023-ban még 12 fejlesztésben résztvevő intézmény kezdi meg, vagy folytatja munkáját modern környezetben és/vagy jelentős kapacitásbővítéssel.

I. A KEZDETEK

Az Országos Óvoda Program 2018-ban indult el alapos demográfiai, pénzügyi és műszaki tervezést követően, mégis számtalan kihívással kellett szembenéznie az elmúlt évek során az elképzelések megváltozásától a pandémia idején tapasztalható munkaerőhiányon és a magasra szökő építési költségeken át, az infláció okozta nehezített beszerzéseig, vagy akár a módosuló jogszabályoknak való megfelelésig. A projekt akkora mértékű – közel 36 milliárd forint – és földrajzi kiterjedtségű Nagykanizsától Mándokig, hogy mindenféle egységes eljárásrend megkövetelése és fegyelmezett betartása mellett is számtalan egyedi megoldásra lett példa.

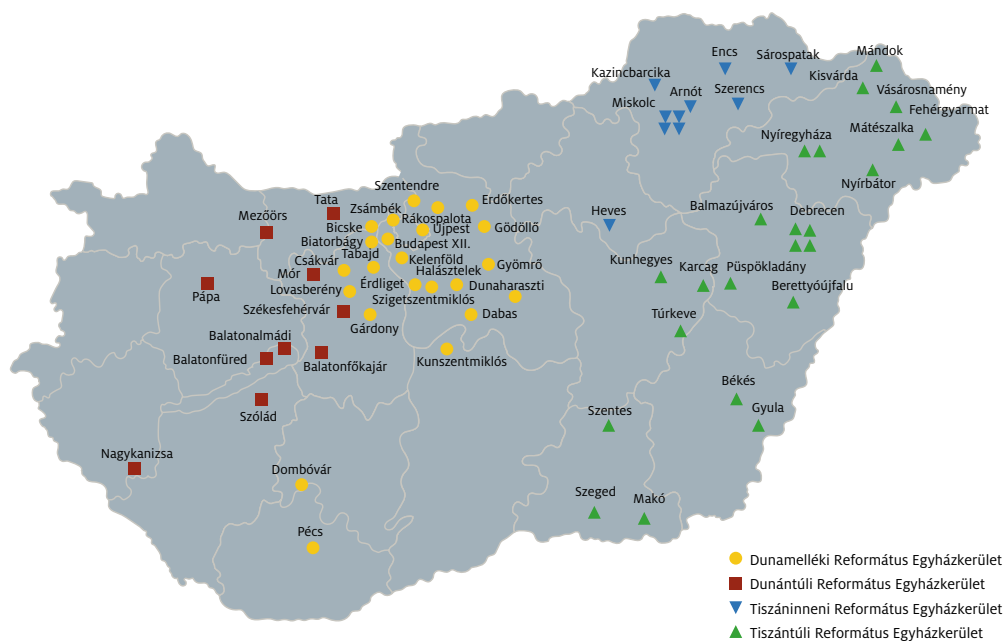
Több, mint 66 egyházkerületi támogatást elnyert helyszín szerepelt a projektben, ám ezek a helyszínek még a projekt megvalósításának első évében kiestek a támogatottak köréből. Legtöbbször azért, mert az egyházközségek nem találtak megfelelő telket a kivitelezéshez, vagy a megtalált telek tisztázatlan jogviszonya – pl. folyamatban lévő határátkelési eljárás – lehetetlenné tette a kiválasztott telek megvásárlását. Volt olyan helyszín, ahol mind a távhővezeték kiváltása, mind az önkormányzattal történő megállapodás elmaradt, és ezért hiúsult meg a tervezett beruházás. Az első sarkalatos pont tehát a telek kiválasztása volt, aminek legalább az alábbi szempontoknak meg kellett felelnie:

- az egyházközség területén van,
- frekvenciát, jól megközelíthető helyen,

- a tulajdonviszonyok jogilag tisztázottak,
- a lokális közösség elfogadja az óvoda építését erre a területre,
- a terület megfelelő méretű,
- a beépíthetőség mértéke megfelel a csoportnagysághoz mért épület, játszóudvar és parkoló kialakításának.

Ezen szempontsor vizsgálata mellett Erdőkertesen új telket kellett keresni, Debrecenben a Nagysándor-telepen pedig talajcserére volt szükség, mert a telken egy feltöltött bányagödör volt, ami végül alapozási módszerváltást is eredményezett. Berettyóújfalun régészeti feltárás késleltette a kivitelezést, a fokozottan védett terület miatt majdnem egy évig a Déry Múzeum végzett teljes területi régészeti feltárást 900 m²-en.

A kieső támogatottak helyett a tartalék listára helyezett új helyszínek léptek be a projektbe. A fejlesztésben érintett óvodák és települések térképét az 1. sz. ábra mutatja.



1. ábra: Fejlesztésben érintett óvodák és települések. Forrás: A projekt saját adatfeldolgozása alapján

Az engedélyes tervekétől való eltérés minden esetben, ahol többcélú intézmény részeként minibölcsőde is létrejött az óvodai ellátás mellett (Mándok, Halásztelek, Debrecen-Tégláskert, Mór, Szentes, Vásárosnamény és a mezőörsi bölcsőde esetében is), újabb kihívás elé állította a projektirodát, hiszen a módosítások következetes végigvitele nélkül a minibölcsődék nem kaphatták volna meg a működési engedélyt.

Az óvodák tervezői közül Makovecz Imre szellemiségét és hagyományait vitte tovább Ekler Dezső az általa tervezett épületeken (Gyömrő, Mándok, Dunaharaszti).

Petri Zoltán tervező a Túrkevei Egyházközség óvodájával lett díjazott a „Jövőt építünk” felhíváson, amelyre magyarországi és külföldi építészek jelentkeztek. A pályázat célja az volt, hogy díjazzák és megismertessék a közvéleménnyel az elkészült, színvonalas épületeket.

A kivitelezéseket több helyszínen nehezítették a műemlékvédelmi előírások, pl. Gyulán a választott épület teljes homlokzata műemlékvédeltséget élvez, így a tervszerű kialakításnak ki kellett terjednie arra, hogy a homlokzatot az eredeti állapotára visszaállítsák.

Természetesen voltak olyan helyszínek is, ahol a kivitelező cég a projektmegvalósítás időszakában cégfelszámolás alá került, és – műszaki ellenőri javaslatra – új kivitelező cég megbízása vált szükségessé két helyszínen.

II. A PROJEKT EREDMÉNYEI SZÁMOKBAN

A beruházás 66 református óvodát érintett, amelyek közül 46 új óvodaépület, ami 33 új önálló református óvoda vagy új óvodai tagintézmény vagy intézményegység létrehozását jelentette, a többi új épületet már meglévő református óvoda kapta. 18 már működő óvoda került felújításra és/vagy bővítésre, és volt olyan helyszín is, ahol csak a külső és belső eszközpark cseréje történt meg. 447 új munkahelyet teremtett a projekt, és a református óvodai intézményhálózatban a férőhelyek száma kb. 40 %-kal nőtt a 2923 új óvodai férőhely létrehozásával, amelyből 84 minibölcsődei hely. További 2828 meglévő férőhely újult meg tágas tornateremmel, fejlesztőszobával, sósobával, biztonságossá tett játszóudvarral, új eszközökkel, felszerelésekkel. Az összes óvodai csoportszoba száma kb. 42%-kal nőtt, 317-ről 452-re, melyek közül 11 minibölcsődei csoport lett. Összességében 2000 m² óvoda modernizálódott, és 32 000 m²-en épült új óvoda.



2. ábra: A fejlesztésben érintett óvodák száma egyházkerületenként. Forrás: A projekt saját adatfeldolgozása alapján

A Dunamelléki Református Egyházkerületben 23 óvoda volt érintett, amelyből 6 felújításra és bővítésre került, 16 új, 1 vásárolt épület volt. Mindez pedig 9 új helyszínen történő református óvodai szolgáltatást jelent 171 új munkahellyel, 1084 új férőhellyel – a minibölcsődékkel együtt – 47 új csoporttal.

A Dunántúli Református Egyházkerületben 10 érintett helyszínből háromban új intézmény jött létre, összesen 6 új óvoda épült, és 4 került bővítésre. Ennek eredményeként 39 új munkahely jött létre, az új férőhelyek száma a minibölcsődékkel együtt 262, összesen 11 óvodai csoportban.

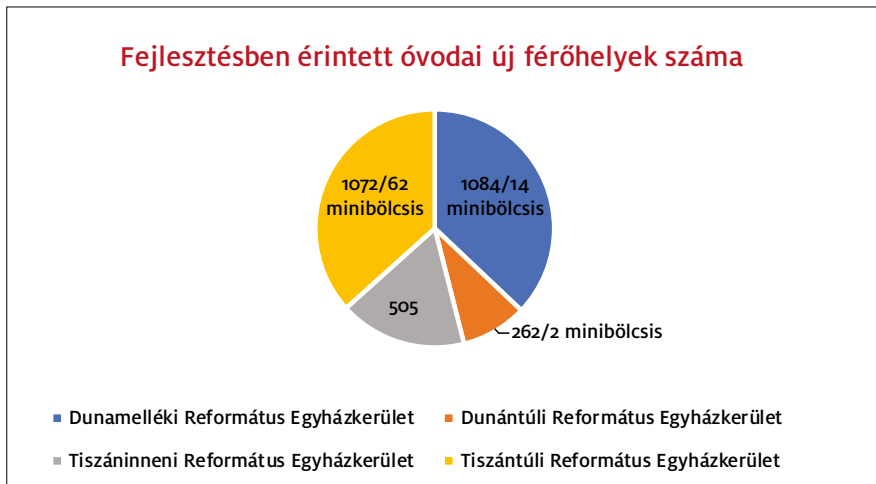
A Tiszáninneni Református Egyházkerületben szintén 10 intézmény volt érintett, 9 új helyszínen nyílt református óvodai szolgáltatás, 9 új épület épült és 1 bővült. Összességében kb. háromszorosára nőtt az egyházkerület területén a református óvodai férőhely a létrehozott 505 új férőhellyel együtt, az új óvodai csoportok száma 24.

A Református Egységes Gyógypedagógiai Intézmény (EGYMI, amelynek fenntartója a Magyarországi Református Egyház) Miskolcon már speciális óvodai szolgáltatást is tud nyújtani kb. 40 férőhelyes új épületében, ezzel az EGYMI miskolci telephelyén nyújtott szolgáltatásainak köre is bővült (azóta speciális iskolai ellátással is). A beruházások 80 új munkahelyet hoztak létre.

A Tiszántúli Református Egyházkerület szintén 23 helyszínnel vett részt a projektben, ami 12 új református óvodai szolgáltatást eredményezett. A 90 óvodai csoportot érintő 15 új óvodaépület megépítésével, 7 felújításával és 1 épületvásárlással 48 új óvodai – és minibölcsődés – csoport jött létre, 1072 új óvodai és minibölcsődés férőhellyel, 157 új munkahellyel.

A projekt egészét tekintve 24 olyan település van, ahol eddig nem volt református óvodai szolgáltatás, így ezeken a településeken a fenntartók az intézmények (tagintézmények/intézményegységek) létrejöttével hatalmas lehetőséget kaptak a gyülekezetük bővítésére, a családok keresztyén közösségbe fogadására, a hit megtartó erejével a közösség építésére. **23 olyan református egyházközség vált óvoda fenntartójává, amely eddig még nem tartott fenn óvodát, közülük 17 más köznevelési intézményt sem.** Számukra a projektiroda 3 óvodai és 1 bölcsődei szaktanácsadó segítségével nyújtott folyamatos segítséget, helyszíni mentorálást az eszközök beszerzésétől kezdve az óvodai pedagógiai programok/minibölcsődei szakmai programok szakértetésén át a működési engedély megszerzéséig, amely különösen a többcélúvá váló intézmények esetében néhány esetben még a kormányhivataloknak is nehézséget okozott. Ezt a feladatot előre jelzett igény esetén a Református Pedagógiai Intézet (RPI) óvodai szaktanácsadói látják el a jövőben.

A Tiszáninneni Református Egyházkerület önmaga 9 fejlesztésbe bevont intézmény fenntartói feladatait látja el.



3. ábra: Fejlesztésben érintett óvodai új férőhelyek száma. Forrás: A projekt saját adatfeldolgozása alapján

III. TANÜGYIGAZGATÁSI SEGÍTSÉGNYÚJTÁS

Az intézményfenntartásban tapasztalattal még nem rendelkező vezetőknek és fenntartóknak két alkalommal tartottunk online szakmai felkészítést, és a **2023 szeptemberében indulóknak szeptemberre tervezzük a következőt.**

A „*Tanügyigazgatási továbbképzés új református óvodavezetőknek*” című képzést a **Református Pedagógiai Intézet** valósította meg a közreműködésünkkel 2022. május-júniusban az óvodafejlesztési projektben részt vevő új óvodák és új óvodai intézményegységek leendő vezetőinek az alábbi tematika mentén:

- 1) Az intézmény jogszerű és hatékony működtetése
- 2) Konkrét tartalmak: A működést segítő dokumentumok
- 3) Általános működési feltételek
- 4) Az intézmény stratégiai vezetése, operatív irányítása
- 5) Munkáltatással összefüggő tervezés, megvalósítás
- 6) Gazdálkodási, pénzügyi tervezési feladatok, dolgozók juttatásai
- 7) Szakmai, pedagógiai működés tervezése, megvalósulása, visszacsatolás, együttműködések, partnerkapcsolatok
- 8) Pedagógiai dokumentumok szakszerű vezetése

A képzésre készített ppt-eket a résztvevők megkapták, az új vezetők azóta a „Péntek 8” online értekezletbe tudnak bekapcsolódni, és szükség esetén szakmai segítséget kérni az RPI-től.

Az esemény elégedettségi mutatója 5 fokú skálán 50 db kitöltött kérdőív alapján: 4,98 volt a „*Mennyire tartotta megfelelőnek a képzés célkitűzéseit?*” kérdésre.

2022 augusztusában második alkalommal az Országos Óvoda Program **Óvodafejlesztési Projektiroda Tanügyigazgatási Munkacsoportja** hívta képzésre az óvodafejlesztési projektben létrejövő új óvodák és új óvodai intézményegységek (óvodai tagintézmények) **leendő fenntartóit és intézményvezetőit** az alábbi két kiemelt témakörben:

- Az Intézményfenntartó joga és kötelessége, hatásköre, feladata a köznevelési intézmény működtetésében
- Az intézményvezető feladatai – szakmai irányítás, tanügyigazgatás, munkáltatói jogkörgyakorlás és gazdálkodás – együttműködés a fenntartóval

A meghívót 23 új óvoda fenntartója és intézményvezetője részére küldtük el, 10 fő fenntartó és 21 fő intézmény/intézményegység vezető vett rajta részt. Az előadások prezentációjából és a kérdésekből összeállított **GYIK dokumentum** emailen megosztásra került az összes meghívottal. Az elégedettségmérés eredménye az ötfokú skálán: 4,93 volt a „Mennyire tartotta érthetőnek és gyakorlatiasnak a webináriumot?” kérdésre.

A tanügyi munkacsoport a fejlesztések során rendkívül sok szakmai és tanügyi dokumentummal, formanyomtatvánnyal segítette a leendő fenntartókat, intézményvezetőket:

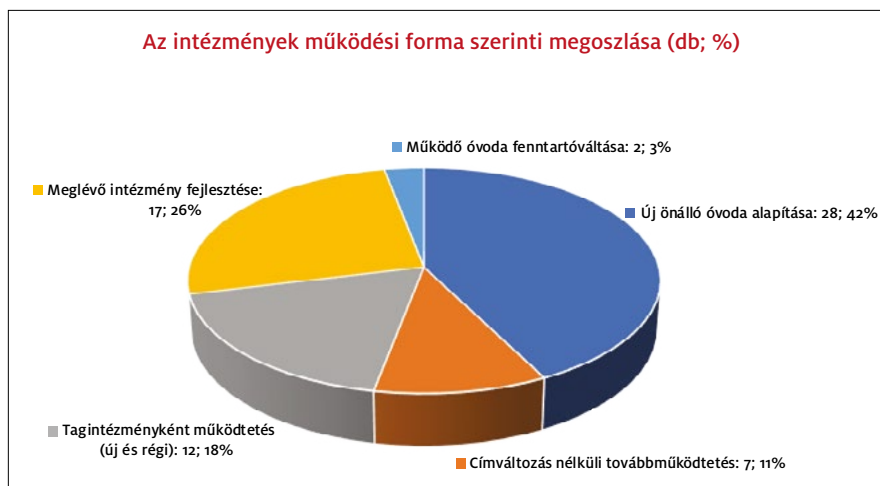
- Tájékoztatólevél a tanügyigazgatási feladatokról
- Szülői nyilatkozat a felügyeleti jog gyakorlásáról
- Szándéknyilatkozat minták 3 éves kor alatt és felett
- Óvodai felvételi előjegyzési napló
- Költségvetésiterv-minta
- Illetékmentességi nyilatkozat minta
- Kimutatás a forrásokról minta
- Nyilatkozat gyermekétkeztetésről minta
- Panaszkezelési eljárás rendje
- A (mini)bölcsőde működtetésének jogszabályi háttere
- A (mini)bölcsőde felvételi szabályzata
- Segédanyag a minibölcsődék működési engedélyének megszerzéséhez és működtetéséhez (mellékletekkel)
- Módszertani útmutató a kisgyermekről vezetett szakmai dokumentáció vezetéséről minibölcsődék részére
- Pedagógiai program/minibölcsődés szakmai program és alapító okiratminta
- Munkaköri leírások mintája: óvodapedagógus, intézményvezető, pedagógiai asszisztens, dajka, óvodatitkár
- Iratkezelés és adatok kezelésének és továbbításának szabályzata, és a szabályzat által meghatározott irattári anyagok listája
- Szülői szervezet szervezeti és működési szabályzata

- Honvédelmi Intézkedési Terv
- Továbbképzési Program sablonja
- Beiskolázási Terv sablonja
- Az intézmény adott nevelési évben végzett pedagógiai munkájának eredményességéről szóló beszámolójának sablonja
- Ötéves időtartamra szóló országos pedagógiai intézményellenőrzés alapján készített intézkedési terv sablonja

Ezen segítségek ellenére az óvodák elindulása óta nem csökkent az új intézményfenntartók kihívásainak száma. A gazdasági-pénzügyi szakember alkalmazása, a normatívával nem finanszírozott nevelői munkát segítők (konyhai dolgozó, karbantartó) alkalmazása sok fenntartónál pénzügyi gondokat okoz a megnövekedett közüzemi díjakon túl. Az országsszerte tapasztalható pedagógushiány mellett az óvodapedagógusok biztosítása helyi szinten is konfliktusokat okoz. A projektiroda többször kért a feszültségek elsimításában segítséget az önkormányzatoktól. A legnagyobb kihívás azonban az, hogy ezek az új óvodák valóban keresztyén közösséggé váljanak, hiszen az új intézményvezetők és a nevelőtestület igen kis része érkezett református óvodából, tehát először a nevelőtestületnek kell összetartó keresztyén szakmai közösséggé formálódnia, amely aztán a gyermekeken keresztül hatni tud a családokra és a lokális közösségekre is. Szükség mutatkozik egy egységes óvodapedagógusi etikai kódexre, igaz, van olyan élenjáró, új református óvoda Gyömrőn, ahol azt maguk alkották meg a saját óvodájukra. Ugyanitt a fenntartó már a kivitelezés folyamán olyan „Tanácsadó Testületet” épített ki maga köré – még a jogszabályi kötelezettség beállta előtt –, amely hitéleti, gazdasági, műszaki, tanügyigazgatási, pedagógiai kérdésekben segítette a döntéshozatalt.

Az óvodafejlesztési projektnek vannak olyan tapasztalatai, amelyekre előre senki sem gondolt. Kapcsolattartásból, együttműködésből nemcsak a projektiroda vizsgázott, de minden benne résztvevő fenntartó – leendő vagy meglévő – intézményvezető is. A kivitelezések folyamatában, a számtalan engedély és ellenőrzés közepette a résztvevők számára kiderült, hogy mely lelkipásztor és gondnok számíthat egymásra, és/vagy a presbitériumra, a már meglévő – vagy a leendő – református intézmény vezetőjére, és mely helyzetekben maradnak egyedül, vagy kell segítségül hívniuk az egyházmegyét vagy az egyházkerületet.

Az intézmények működési forma szerinti megoszlását a 66 fejlesztett óvoda tekintetében a 4. sz. ábra mutatja be.



4. ábra: Az intézmények működési forma szerinti megoszlása (db; %). Forrás: A projekt saját adatfeldolgozása alapján

Az egyedi megoldások országos szinten is szép példája a Szentendrei Református Óvoda, amely 4 csoportja mellett 2 speciális csoportot indított részben integrálható sajátos nevelési igényű gyermekek számára, így speciális óvodává is vált. A részleges integrációt úgy valósítják meg, hogy a speciális, egyénre szabott fejlesztőfoglalkozásokat jellemzően délelőttként a gyermekek a saját csoportjukban töltik gyógypedagógus és segítő szakember támogatásával, míg a játékidőben, a közösségi eseményeken, az egyéb programokon és ünnepeken együtt vannak a többi gyermekkel. Rajtuk kívül egyetlen ilyen intézmény van az országban, ami nem véletlen. Nem csak azért, mert egy ilyen óvoda felszerelés- és humán erőforrás igénye is speciális, de azért is mert rendkívül fegyelmezett gazdálkodást és magas szakmai színvonalat követel meg. Emlékszem Lelkipásztor Úr szavaira a tervezéskor: „Mi mindenképpen ilyen óvodát szeretnénk, nem mondhatom egyetlen szülőnek sem, hogy a másik – speciális igényű – gyermekét nem hozhatja ide. Ez jelenti számunkra az elhívást, a szolgálatot, a befogadást.”

IV. A KERESZTYÉN SZELLEMISSÉGŰ ÓVODAPEDAGÓGUS-UTÁNPÓTLÁS BIZTOSÍTÁSA

A projekt kezdetekor felmértük, hogy a fejlesztendő új kapacitásnak mekkora lesz az óvodapedagógus igénye. Az akkori létszám és a szükséges minimális és maximális új pedagóguslétszám egyházkerületenkénti bontását mutatja be az 1. sz. táblázat.

Egyház-kerület	Jelenlegi pedagóguslétszám (fő)	Szükséges plusz pedagógus minimum (fő)	Létszám növekedés (%)	Szükséges plusz pedagógus optimális (fő)	Létszám-növekedés (%)
DMREK	263	56	21,3%	104	39,5%
DTREK	53	14	26,4%	24	45,3%
TIREK	60	28	45,8%	48	80,0%
TTREK	262	45	17,2%	78	29,8%
Országos	638	143	22,3%	254	39,8%

1. táblázat: Meglévő és a szükséges óvodapedagógus létszám egyházkerületenként. Forrás: A projekt saját adatfeldolgozása alapján

A projektmegvalósítás során így megfogalmazódott az az igény, hogy a projektirodának segítséget kell nyújtania az új óvodáknak, hogy a keresztyén szellemiségű szakember ellátottságot ne pusztán a minimum szintjén biztosítsák. Így született meg a Református Óvodapedagógus Tanulmányi Ösztöndíj- és Mentorprogram (RÓTÖM).

A koncepció lényege, amely kiterjeszhető lenne az összes református köznevelési intézményre (óvodákra és iskolákra is):

A bármely tagozaton végzős óvodapedagógus-hallgatók pályázatot nyújtanak be a Magyarországi Református Egyház (MRE) Óvodafejlesztési Projektirodájához, amelyek elbírálásra kerülnek a tárgyhoz végéig. A projektiroda – az elbírálás mellett – a földrajzi elhelyezkedés alapján párosítja a pályázó hallgatókat egy gyakorlati hellyel, illetve egy új vagy régi óvodai (gyakornoki) helyszínnel. A hallgató a Magyarországi Református Egyházzal Tanulmányi (és Gyakornoki) Ösztöndíjszerződést köt határozott időre. Az MRE megköti a szerződéseket a tutorokkal és a mentorokkal is az érintett időszakokra.

1) Hallgatói szakasz (1 tanév):

- A végzős évfolyam hallgatója 240 órás összefüggő külsős gyakorlatát egy református óvodában teljesíti a 2. félévben tutorálással (3 hónap), az utolsó tanévben ösztöndíj fizetése mellett (10 hónap).
- A szakvezető személye egybeeshet a tutoréval, de nem kell, hogy feltétlenül azonos legyen.
- Az óvodák a programiroda által összeállítandó „ösztöndíjas helyként megjelölhető óvodák listájáról” kerülnek ki az új, fejlesztés alatt álló és a meglévő intézmények közül, amelyek közül több megjelölhető a pályázatban.

2) Gyakornoki szakasz (fél év)

A gyakornoki teendők megsegítése a református óvodában mentor óvodapedagógus segítségével egyéni fejlesztési terv mentén, mentori díj megfizetése mellett (6 hónap alatt) valósul meg. Az óvodák a projektiroda által összeállított „ösztöndíjas helyként megjelölhető óvodák listájáról” kerülnek ki, a már meglévő és az újonnan létrejövő intézmények közül. A konkrét helyszín a pályázó által megjelölt opcionális helyszínek közül kerül ki, nem feltétlenül az, ahol a gyakorlatát töltötte. A tutorból így nem feltétlenül lesz mentor ebben a szakaszban, több olyan pályázó is lehet, aki erre a félévre új mentort és új óvodai helyszínt kap.

3) Törlesztő szakasz (1 év)

Ebben a szakaszban jól képzett és gyakorlott, a keresztyén értékrendű nevelés irányába már elkötelezett óvodapedagógus munkaerő áll rendelkezésre az új református óvodákban minimum a végzettség megszerzését követő 18 hónapban (munkaszerződéssel).

Az első évfolyam 2022 tavaszán végezte a szakmai gyakorlatát tutori támogatással, amelyben 8 végzős hallgató, 8 tutor, 8 különböző református óvodában vett részt. A félév hallgatói és tutori értékeléssel zárult, azonban csak 3 hallgató helyezkedett el gyakornokként 2022 őszén, mert 5 hallgató méltányossági kérelemmel élt a támogató felé (pl. csak abszolutóriumot szerzett, nyelvvizsga hiánya, több esetben nem készült még el az új óvodai épület). A 3 ösztöndíjas ősszel 3 mentor támogatásával 3 különböző református óvodában kezdte meg a törlesztő szakaszt mentori fejlesztési tervek mellett. A gyakorlati időszakban kerül összeállításra a gyakornokok egyéni szakmai fejlődési terve, és a gyakorlat végére elkészül a gyakornoki portfólió.

A RÓTÖM 2. évében az intézményi igényeket kiterjesztettük az összes református óvodára. Pályázott 4 hallgató, akik jelenleg ösztöndíjat kapnak. Ekkor szoros szakmai egyeztetést kezdtünk a Károli Gáspár Református Egyetem (KRE) Pedagógiai Karral, amelynek célja, a hallgatói/leendő munkavállalói kör toborzásában és képzésében szoros együttműködés kialakítása, az adminisztratív kivitelezés összehangolása, és módszertani segítségnyújtás a gyakorlatvezetők részére. Az erről szóló „*A gyakorlatvezetés gyakorlata*” című online képzést 2023. év elején tartották meg a Pedagógiai Kar munkatársai, 32 résztvevő, érdeklődő-leendő mentorról/tutorral. Jellemzően intézményvezetők, óvodavezetők, egy-egy bölcsődevezető és kisgyermeknevelő és óvodapedagógusok jelentkeztek.

Az idén 10–15 hallgatót tud finanszírozni a Magyarországi Református Egyház, az egyházközségek és református óvodák igényfelmérése folyamatban van. *Fontos változás, hogy a RÓTÖM első szakaszában lévő hallgatóknak a jogszabályváltozás lehetővé teszi a munkavállalást egyidejűleg az utolsó éves tanulmányaik teljesítése mellett a választott óvodában.* Az eddigi 2023-as igényfeltárást az 2. sz. táblázat szemléltetni:

Óvoda neve	Település	Gyakorlatra fogad (fő)	Gyakornokként fogad (fő)
Szőlőfürt Református Óvoda	Erdőkertes	2	0
Reményik Sándor Református Általános Iskola, Alapfokú Művészeti Iskola és Óvoda	Lovasberény	3	3
Ófehértói Kastélykert Református Óvoda és Családi Bölcsőde	Ófehértó	2	2
Gyökössy Endre Református Óvoda és Bölcsőde	Budapest II. kerület	1	1
Ég-Ígérő Érdligeti Református Óvoda	Érdliget	1	0

2. táblázat: 2023-as igényfeltárás. Forrás: A projekt saját adatfeldolgozása alapján

Továbbra is várjuk az intézmények jelentkezését az osztondij@reformatus.hu emailcímen. A református intézmények közötti nagyszerű együttműködést tükrözi az, amikor már működő református óvoda biztosít gyakorlati helyet egy hallgatónak azért, hogy egy másik, új református óvodában megkezdhesse az óvodapedagógusi munkáját.

V. MITŐL VÁLIK EGY ÚJ ÓVODA REFORMÁTUSSÁ?

Az óvodák tervezőinek készült egy *Arculati kézikönyv*, amely használatára nem kötelezték őket, de ajánlott volt. Ennek köszönhető, hogy a református jelképek – a kereszt, a (Kálvin-) csillag, a horgony, a kakas, a kehely, a bárány, a bárka – az új óvodák körében valamilyen módon megtalálható a vizuális arculatban: vagy az ablak formájában, vagy az égre tartó falfelületek vonalvezetésében, vagy a tér kialakításában, vagy az udvari játszoeszközök alakjában ugyanúgy, mint az óvodák és az óvodai csoportok elnevezésében. Az óvodák elnevezése más módon is utal a keresztyén hitvallásra, annak kisgyermek-kori kezdetére, és a korcsoport mesék közeli világára: az Apró Tanítványok, a Fészek, a Szivárvány, a Magvető, a Hajnalcsillag, az Örömsziget, a Csillagvirág, a Csemetekert, a Tálentum, az Édenkert, az Olajfa, a Gyermeksziget, az Igazkincs, a Kiscsillag, a Mandulaág, az Aranyalma, a Fehér Kavics, a Forrás, a Kisharang, a Szőlőfürt, az Életfácska, az Áldás, a Csillagvilág, és mind közül talán a legkreatívabb az Ég-Ígérő metafora az óvoda elnevezésében.

V.1. Néhány követendő példa a most indult új óvodákból

V.1.1. Balatonalmádi Nádas Református Óvoda

A keresztyén szellemű nevelés alátámasztásához a pedagógiai programukból idézek:

„A szeretetteljes keresztyén légkör, gondolkodásmód hatja át az óvodai élet minden mozzanatát. Keresztyén erkölcsi értékeket közvetítünk a gyermekek felé: feltétel nélküli szeretet, megbocsátás, önzetlenség, lelkiismeretesség.

Nevelésünk fontos pillére a bibliai történetekkel való ismerkedés, melyek Isten oltalmazásáról, szeretetéről, gondoskodásáról szólnak. A napi áhítatok és a rendszeressé váló bibliai foglalkozások segítik a gyermekek Istennel való kapcsolatának megalapozását, és a keresztyén hit elemeinek megismerését.

Meghatározó a beszélgetés körülménye, ilyenkor elcsendesedünk és Istenre figyelünk. Természetesen együttléteink, áhítataink mentesek minden kényszertől, csak szeretetteljes ráhatással motiválhatjuk a gyerekeket.

Minden étkezés előtt a megterített asztal körül ülő gyerekekkel elcsendesedünk és szóban kötött imát mondunk vagy énekelünk, áldást kérünk ételünkre. Az étkezés befejezésekor hálát adunk az ételért, italért. Az alvás előtti meghitt lefekvéshez kapcsolódó imák megnyugtatók, elcsendesítik a gyermekeket.

Célunk a helyes istenkép kialakulásának segítése, megéreztetni a gyermekekkel az Isten szeretetét, s rámutatni a bizalom fontosságára. A történetek elmondásának célja ebben az életkorban alapvetően nem az ismeretek elsajátítása, hanem a mindenható Isten szeretetének, kegyelmének és jóságának megéreztetése.”

Az intézményvezető elmondása szerint fontos szempont volt a munkatársi közösség létrehozásánál, hogy a gyermekekkel foglalkozó óvodapedagógusok és a nevelő munkát segítők hitben járó emberek legyenek. Ennek megvalósítása sikerült is. Óvodájukban a bibliatörténeti foglalkozásokat és az áhítatokat azok az óvodapedagógusok tartják, akik gyakorlott hitoktatói múlttal rendelkeznek.

Az intézmény dolgozói rendszeresen részt vehetnek a fenntartó lelkészük (püspökük) áhítatain, csendesnapokat is szerveznek a lelki épülés elősegítésére.

A gyermekek felvételekor a szülőkkel való beszélgetés során ismertették az általuk megfogalmazott keresztyén nevelési elveket és elmondták, hogy ezt a mindennapokban hogyan szeretnék megvalósítani.

Kiemelt szerepet kapott náluk a fenntartó gyülekezettel való kapcsolatépítés:

- az épület átadására a szülők és a gyülekezet is meghívót kapott – ez volt az első lépés
- még az óvoda indulása előtt minden gyermek áldásban részesült a templomban
- a reformáció napjához közeli időben került sor a befogadó istentiszteletre, ahol a szülők és a gyermekek ismerkedhettek a református liturgiával. Ezen az alkalmon minden gyermek kapott egy-egy személyre szóló Igével ellátott, névre szóló gyermekbibliát, amit azóta is sokan forgatnak otthon.

- nagy hangsúlyt fektetnek arra, hogy a főbb egyházi ünnepeiket a gyermekekkel és a szülőkkel a templomban is megéljék. Ilyen volt a karácsony, ahol a szülőkkel és a gyermekekkel egy interaktív betlehemes játékot adtak elő, vagy a virágvasárnapi történet, amit a templomban egy kisfilmen keresztül ismerhettek meg a gyerekek, majd az óvodában ezt a történetet el is játszották.
- a szülőkkel együtt töltött alkalmait (szülői értekezlet, kézműveskedés) imádsággal kezdik és zárják

A további 2–3 évben fő feladatuknak tekintik a hitéleti nevelést. Ehhez elméleti és gyakorlati segítséget is kapnak az óvodapedagógusok. Az iskolába készülő gyermekeiktől kibocsátó istentiszteleten köszönnek el. További terveik között szerepel még, hogy szülői csoportot működtetnének, ahol az arra igényt tartó szülőknek Alpha kurzust, imacsoporthoz szerveznének.

A keresztyén szellemiségű, szeretetteljes nevelés megvalósításában jó úton járnak, ami nem csak a túljelentkezések számában mérhető, de abban is, hogy a következő évtől – *szülői kérésre* – az anyák napjáról is egy áhítattal egybekötött templomi alkalommal fognak megemlékezni.



5. ábra: Virágvasárnap. Forrás: Balatonalmádi Nádás Református Óvoda



6. ábra: Népmese hete 1. Forrás: Balatonalmádi Nádás Református Óvoda



7. ábra: Népmese hete 2. Forrás: Balatonalmádi Nádás Református Óvoda



8. ábra: Kutyaerápia. Forrás: Balatonalmádi Nádás Református Óvoda



9. ábra: Karácsony 1. Forrás: Balatonalmádi Nádás Református Óvoda



10. ábra: Karácsony 2. Forrás: Balatonalmádi Nádás Református Óvoda



11. ábra: Befogadó istentisztelet 1. Forrás: Balatonalmádi Nádás Református Óvoda



12. ábra: Befogadó istentisztelet 2. Forrás: Balatonalmádi Nádás Református Óvoda

V.1.2. Csillagvirág Református Óvoda és Bölcsőde

Hadd idézzem Lelkipásztor Úr szavait több részletben: „Csodák ma is vannak, sőt csodák, jelek gazdagságának tárháza mutatkozik meg, ha fiatal intézményünk, a Csillagvirág Református Óvoda és Mini Bölcsőde terveinek kibontakozására és megvalósulására visszatekintünk.

De a legnagyobb csoda, melyet intézményünk életének már gondolatban való születésének kapcsán is megélhettünk, az isteni kegyelem megtapasztalásának az ereje, mely hordozott bennünket, továbbvitt a nehézségeken, melynek áldásait ma is napról napra megtapasztalhatjuk.

Már maga az is csoda, hogy az országunk északkeleti csücskében, Mándokon megszülethetett egy új, környezetének stílusvilágától eltérő, építészeti jegyeiben elrugaszkodó épület, mely a református templommal, parókiával mini campusként egységet alkotva tölti be elhívott szerepét.”

Hittel, értelemmel, érzelemmel – ezzel a 3 szóval lehet Pedagógiai Programjuk központi gondolatát összefoglalni.

„Erős hittel és reménységgel vagyunk, hogy az intézményünk falai között nevelkedő, fejlődő gyermekek, olyan két lábbal a földön járó, de tekintetüket mindenkor az ég felé fordító, az isteni vezetésre figyelő, egészséges keresztyén erkölcsi értékrenddel bíró felnőttek lesznek, akik majd későbbi életükben is tudnak szolgálni embertársaik javára, és az örök Isten dicsőségére.” Intézményük logójának grafikája is ezt a gondolatíságot, érzelmi indítást tükrözi.

Az épület belső falai, a váltakozó belmagasság, fizikálisan és horizontálisan is teret ad a képzelet határtalanságának, ahogy ezt Ekler Dezső építész aprólékosan megtervezte, papírra álmolta.

A két lábbal való földön járás fizikális és lelki síkja a mindennapi gyakorlatban összeér.

A természetközeli élmények gazdag tárházát nyújtó intézményük olyan adottságokkal rendelkezik, amely a teremtett világban való eligazodás boldog életérzésének megélésével az érzelmek táplálását szolgálja. A kezdetektől, intézményük megnyitásának első napjaitól shetlandi terápiás mini póni is segíti a gyermekek beilleszkedését az óvodai-bölcsődei életbe. A „bölcödés korú” lovacska együtt éli a mindennapjait a gyermekekkel a játszóudvar mellett, részét képezve az óvodai életnek. A gyermekek a gondozásának nemcsak szemlélői, hanem aktív résztvevői is. A környezet gazdag madárvilága számos megfigyelésre ad lehetőséget.

A csoportszobák hatalmas üvegfal felületei által a gyermekek aktív részesei lehetnek a külső környezeti világnak, így játék közben is szoros kapcsolatban élnek a természettel.

Az egyházközség az országos Biodiversitas Központ génbankjából hozott facsemetéivel beültetett őshonos bemutatókertje különleges kalandot kínál a gyermekek számára, hiszen közel 200 gyümölcsfával gazdagítja a kertet. Már a gyerekekkel közösen is sor került a gyümölcsöskert faállományának bővítésére.

Ahhoz, hogy minden lehetőséghez biztosítottak legyenek a feltételek, kiemelten fontos az a jól működő intézményi háttér, családi háló, amely védőburokként öleli át – úgy a fenntartó részéről, mint a gyermekek családjainak részéről – az óvodát, bölcsődét.

Az egyházközség, mint „legfiatalabb gyermekére” tekint az ovi-bölcsőre, támogatja terveik megvalósulását imádsággal, természetbeni adományokkal és anyagi segítségnyújtással.

Az intézményi élet első napjaitól a családokkal való kapcsolattartást nem a formalitás, hanem az élő közösség jellemzi.

Hálával a szívükben, boldogan mesélik, hogy valamennyi gyermekük ép családban nevelkedik. A szülők érdeklődését, bizalmát elnyerve sok-sok színes program szövi át az óvodai-bölcsődei életet.

Lelkesedéssel, lelkesítéssel motiválják egymást a családok egy-egy programon való részvételre. A szülők örömmel igazítják az óvodai családi alkalmakhoz munkarendjüket, hogy ezáltal is közös élményekkel gazdagodjon életük. A közös együttléteket sok esetben közös készülődés előzi meg pl.: közös süteménykészítés a szülőkkel, nagyszülőkkel, gyülekezetük tagjaival.

A szülők egyéni kompetenciái, mint élő kövek épülnek be egy-egy programba, ezzel gazdagítva a közösen megélt élményeket, olyan értékeket teremtve, melyek erős láncszemként összekapcsolódva erősítik a közösséget, nem csupán intézményen belül, hanem ezen túlmutatva a családok közötti kapcsolatok építésére is szolgálnak.

A gyermekek értelmének nyitogatásával együtt történik érzelmi életük gazdagítása. Az érzelmi intelligencia fejlesztésére kiemelt hangsúlyt helyeznek.

A gyermekek lelki életének táplálása során építenek arra a stabil, biztos alapra, hogy

minden körülmény között érezzék, tudják, teremtő Istenük szereti őket, fontosak az ő számára, egyen-egyenként számon tartott életek: kicsik és nagyok egyaránt.

A hitéleti nevelés átszövi a gyermekek életkori sajátosságaihoz igazított mindennapi életet, és ezeknek az érintéseknek a gyermekekre gyakorolt hatása csodálatosan tükröződik egy-egy szülői visszajelzésben, pl.: amikor egy-egy család beszámol arról, hogy már nem múlik el úgy étkezés, hogy az asztali áldást el ne mondanák otthon is közösen. Vagy amikor arról számol be egy-egy szülő, hogy az óvoda kapuin kívüli életben is gyermeke az „Áldás, békesség!” köszönést használja, a felkínált más köszönési formák helyett. Ezek már azoknak az impulzusoknak a jó ízéből fakadó „identitáscsírák”, melyek az érintések „jó ízéből” táplálkoznak. Az Óvodai Nevelés Országos Programjában megfogalmazott követelmények, amelyeket továbbgondolva a helyi programokban színesítenek, gazdagon hordozza az életkori sajátosságokhoz igazított tartalmakat.

A spontaneitás, a rugalmasság, az élethelyzetekhez való alkalmazkodás újragondolásra ösztönzi a nevelőtestületet, egy-egy megjelenő új lehetőségnek, előre nem tervezhető programnak mindig helyet „szorítanak” a már meglévők között.

Reális látásmóddal fontosnak érzik a korunk technikai világával való ismeretszerzés lehetőségeinek életkori sajátosságokhoz igazított kihasználását. A számos részképeséget hatékonyan fejlesztő DIOO nevű digitális okosjátékot használják.

A Polgár Judit által óvodások számára fejlesztett Sakkjátékszótér a játszva tanulás lehetőségeit biztosítja fakultatív keretek között.

„Mi egy boldog élet alapjául szolgáló értékrendet szeretnénk gyermekeink felé közvetíteni életük egyik legmeghatározóbb életszakaszában. Az intézmény dolgozói a közös szolgálatban társaim, ők maguk is ígéretet tettek arra nézve, hogy hitüket megerősítve, gyakorolva, az ebből fakadó áldásokat sugározva a krisztusi úton haladva, hitéletüket komolyan véve hitelesen fogják tükrözni a Magyar Református Egyház értékrendjét” – mondja az intézményvezető.

Pedagógiai, nevelő munkájuk alapgondolata a finomra hangoltság, és ez az intézményen belül valamennyi kapcsolati rendszert formálja. A finomra hangoltság harmóniája nyújtja azt az érzésvilágot, amely során intézményük falai között „megérkezettnek” tudhatja magát a belépő vendég.

„Én mint az intézményben szolgálatot végző vezető törekszem lelkesedéssel lelkesítve szolgatársaimat Isten országának építésére ösztönözni azon a szolgálati helyen, amelyet itt a Csillagvirág Református Óvoda és Mini Bölcsődében az Úr Isten kijelölt a számunkra. Hisszük és valljuk, hogy » Istenünk ereje velünk volt« (Ezsdrás könyve).”



13. ábra: Márton napi táncház 1. Forrás: Mándok Csillagvirág Református Óvoda és Bölcsőde



14. ábra: Márton napi táncház 2. Forrás: Mándok Csillagvirág Református Óvoda és Bölcsőde



15. ábra: Márton napi táncház 3. Forrás: Mándok Csillagvirág Református Óvoda és Bölcsőde



16. ábra: Advent. Forrás: Mándok Csillagvirág Református Óvoda és Bölcsőde



17. ábra: Karácsonyi ünnepség. Forrás: Mándok Csillagvirág Református Óvoda és Bölcsőde



18. ábra: Farsangi mulatság 1. Forrás: Mándok Csillagvirág Református Óvoda és Bölcsőde



19. ábra: Farsangi mulatság 2. Forrás: Mándok Csillagvirág Református Óvoda és Bölcsőde



20. ábra: Farsangi mulatság 3. Forrás: Mándok Csillagvirág Református Óvoda és Bölcsőde



21. ábra: A Magyar Kultúra Napja. Forrás: Mándok Csillagvirág Református Óvoda és Bölcsőde



22. ábra: Csoportfoglalkozás szülő bevonásával. Forrás: Mándok Csillagvirág Református Óvoda és Bölcsőde



23. ábra: Húsvéti tojáskereső kirándulás 1. Forrás: Mándok Csillagvirág Református Óvoda és Bölcsöde



24. ábra: Húsvéti tojáskereső kirándulás 2. Forrás: Mándok Csillagvirág Református Óvoda és Bölcsöde



25. ábra: Családi kirándulás 1. Forrás: Mándok Csillagvirág Református Óvoda és Bölcsőde



26. ábra: Családi kirándulás 2. Forrás: Mándok Csillagvirág Református Óvoda és Bölcsőde



27. ábra: Vendégváro készülődés. Forrás: Mándok Csillagvirág Református Óvoda és Bölcsőde



28. ábra: Együtt cseperednek 1. Forrás: Mándok Csillagvirág Református Óvoda és Bölcsőde



29. ábra: Együtt cseperednek 2. Forrás: Mándok Csillagvirág Református Óvoda és Bölcsőde



30. ábra: A gondos kertészek 1. Forrás: Mándok Csillagvirág Református Óvoda és Bölcsőde



31. ábra: A gondos kertészek 2. Forrás: Mándok Csillagvirág Református Óvoda és Bölcsőde



32. ábra: Az óvoda köré épülő közösség. Forrás: Mándok Csillagvirág Református Óvoda és Bölcsőde



33. ábra: A Magyar Népmese Napja 1. Forrás: Mándok Csillagvirág Református Óvoda és Bölcsőde



34. ábra: A Magyar Népmese Napja 2. Forrás: Mándok Csillagvirág Református Óvoda és Bölcsőde



35. ábra: Természetközelség 1. Forrás: Mándok Csillagvirág Református Óvoda és Bölcsőde



36. ábra: Természetközelség 2. Forrás: Mándok Csillagvirág Református Óvoda és Bölcsőde



37. ábra: Természetközelség 3. Forrás: Mándok Csillagvirág Református Óvoda és Bölcsőde

WÖLFLING ZSUZSANNA

PÁLYÁZZUNK!

A Református Pedagógiai Intézet (RPI) 2021-től pályázatot ír ki a magyarországi református óvodák pedagógusai, munkatársi csoportjai számára, szakmai gyakorlatuk egy mozzanatának bemutatására. Honnan jött az ötlet, milyen igény hívta életre ezt a kommunikációs formát?

Jelentős motivációt jelentett a Covid-járvány idején felerősödő online szakmai kapcsolati háló kiépülése, erősödése a református óvodák pedagógusai, vezetői között. Az egészségügyi okok miatti elszigetelődés felvetette az igényt a rendszeres szakmai kommunikációra, egymás segítségére pl. a járványhelyzeti rendelkezések egységes értelmezésében, és a napi pedagógiai feladatok megoldásában.

Az RPI kezdeményezésére az óvodai szaktanácsadók koordinálásával, online szervezéssel országos lefedettségű óvodapedagógus-munkacsoportok alakultak. A regionális óvodavezetői és szakmai együttműködések a tagok által meghatározott tartalmakat dolgozták fel és dolgozzák fel ma is. Ilyen pl. a vezetői kompetenciák erősítése, intézményfejlesztés, szervezetfejlesztés, intézmé-

nyi imázsépítés, keresztyén nevelés, a gyermekek mozgásfejlesztése, a környezet megismerésére nevelés, integráció-inklúzió.

A rendszeres online „találkozások”, pedagógiai-módszertani megbeszélések, szakmai bemutatók és előadások erősítették a kapcsolati hálót, megismertették az intézményekben folyó nevelőmunkát. Értékes kezdeményezések, jógyakorlatok, egyedi megoldások rajzolódtak ki, amelyek megismerését szélesebb körben is lehetővé szeretnénk volna tenni.

Mindezen szakmai értékek bemutatására, publikálására az óvodapedagógusok, óvodai csoportok és közösségek számára az RPI pályázatot hirdetett. A pályázati tevékenységgel többféle célt is meg kívánt valósítani a pályázat kiírója.

Elsősorban az egyéni jógyakorlatok megismertetését a református óvodák pedagógusaival, a hasznosítható tapasztalatok közreadását. A pályázó pedagógiai kultúrájának fejlődése is fontos következmény, hiszen a pályázat megírása során segít végiggondolni, továbbfejleszteni a meglévő gyakorlatot, a nevelési

folyamatot. Lehetőséget ad az önálló kutatómunkára, az elméleti és gyakorlati tudás szintetizálására.

A bemutatásra kerülő tevékenységben együttműködő személyek közösen is elkészíthették a pályamunkát, így lehetővé vált a szinergiahatás érvényesítése a pedagógiai munkában és a közösen létrehozott írásműben is. Javasolható a pályázatok pedagógus portfólió elemeként való bemutatása is, hiszen olyan szakmai tevékenységre fókuszálnak, amelyeknek méltán van helye egy ilyen dokumentumban. További lehetőség a közvetlen társadalmi közösség számára való bemutatás, amely által a szülők és az intézmény fenntartója, református gyülekezet is mélyebb betekintést nyerhet az óvodában folyó nevelőmunkáról, pedagógiai igényességéről.

Nem titkolt szándék volt az óvodapedagógusok publikációs hajlandóságának és készségének támogatása is ezzel a lehetőséggel. A nyertes pályázók ünnepélyes keretek között, a pedagógusnap alkalmából vehették át a díjakat. Ezen kívül a pályázatok teljes terjedelmében megjelentette a Református Pedagógiai Intézet az óvodák elektronikus refovi.hu felületen.

Az írárok értékelésében az óvodai szaktanácsadókon kívül meghívott egyetemi oktatók is közreműködtek, akik az adott területen szaktudással, széles körű rálátással rendelkeznek.

A három évvel ezelőtt útjára bocsátott kezdeményezés, pályázati felhívás már eddig is visszaigazolta a törekvéseket, megkezdődött az egyéni és közösségi plusz tudás megosztása. Legsikeresebbek azok a pályázati témák voltak, amelyek a pedagógusok módszertani tudását, kreatív

tevékenységszervezését, az egyes témák keresztyén megközelítését mutatták be.

A jövőre nézve jelentős bátorítást és elismerést jelent a nyertes pályamunkák megismertetése a szélesebb közvéleménnyel a Magyar Református Nevelés hasábjain keresztül.

A következőkben a pályázati kiírások tartalmi meghatározásai ismerhetők meg.

PÁLYÁZATI KIÍRÁS 2021

Teremtett világunk felfedezése

A gyermeki megismerés, felfedezés olyan belső szükségletből fakadó keresés és cselekvési késztetés, amely táplálására az óvodai élet mindennapjaiban szüntelenül teret biztosítanak az óvodapedagógusok. A megismerés tárgya és forrása is egyben a teremtett világ, melynek működése, szépsége, változása ámulatba ejti a gyermekeket, működésének megtapasztalása folytonos játék és egyben komoly kihívás is számukra.

Keresik helyüket az őket körülvevő világban, miközben világossá válik számukra, hogy részesei annak, cselekedeteikkel hozzájárulnak az Istentől kapott értékek megőrzéséhez.

Színes módszertani megoldásokkal támogatják a pedagógusok a környező világ komplex megismerését, legyen szó a természeti megfigyelésekről, kísérletezésekről, az egészségünk megóvásáról vagy a környezetvédelemről.

A pályázat célja: bemutatni egy olyan megismerési folyamatot, vagy annak egy mozzanatát, mely az adott témakör újszerű feldolgozásával, a gyermekek aktív közreműködésével valósul meg.

PÁLYÁZATI KIÍRÁS 2022

Partnereinkkel együtt a gyermekért

Óvodáink a gyermekek személyiségének kibontakoztatását, hitre nevelését, a bennük rejlő különleges képességek érvényre juttatását, hátrányaik csökkentését tartják legfontosabb feladatuknak. Olyan bensőséges, inspiráló légkör megteremtése a cél, ahol számtalan módon kapcsolódhatnak egymáshoz, nevelőikhez, tágabb környezetükhöz.

Már az óvodába lépéskor megtapasztalják, hogy támogató közösségben tevékenykedhetnek, sokfelől érkezik hozzájuk impulzus, sok szálon kapcsolódnak az óvodában és azon kívül is az őket segítő, bátorító felnőttekhez. Ezek a lehetőségek támogatják látókörüket, hatást gyakorolnak érzelmeikre, segítik az Úr Isten által teremtett világ megismerését, képességeik fejlődését.

Pedagógiai kultúránk részévé vált a partnereinkkel való együttműködés annak érdekében, hogy gyermekeink nevelésében minél hatékonyabbak lehessünk. Sokféle nehézséggel találkozunk a pedagógusok, amelyek túlmutatnak az óvodai pedagógiai tevékenységen, amelyek megoldásához segítő kapcsolatokat, személyeket kell bevonni. Felkínálkozik ugyanakkor számtalan szakmai, kulturális, társadalmi lehetőség is, melyek beépítése a mindennapi munkába gazdagítja pedagógiai tevékenységünket, kitágítja a tanulási teret gyermekeink számára.

A pályázat célja: bemutatni egy olyan partnerkapcsolatot, amely támogatja az óvodapedagógus vagy óvodai közösség nevelőmunkáját.

Lehetőség van óvodán belüli vagy kívüli partnerekkel való együttműködés bemutatására, az együttműködés céljának, folyamatának, eredményének kifejtésével.

PÁLYÁZATI KIÍRÁS 2023

Játsszunk kreatívan!

A református óvodák pedagógusai változatos módszerekkel juttatják élményhez a gyermekeket. Figyelnek arra, hogy kellően motivált alkotó légkörben egyéni elgondolásait felszínre hozva tevékenykedhessenek. Cselekvéssel újraalkotják a gyermekek a megtapasztalt valóságot. Sokféle eszközzel, anyaggal manipulálhatnak, megismerik azok tulajdonságait, felhasználhatóságát és az ezekben rejlő kreatív lehetőségeket.

A gyermekek divergens gondolkodásának fejlesztése kiemelt feladata egy óvodapedagógusnak. Az óvodai nevelés során a jelenségek, tárgyak változatos, kreatív megtapasztalása jó lehetőség a gyermeki személyiség kibontakoztatására. Elősegíti a problémamegoldó, szempontváltó képesség, rugalmas gondolkodás alakulását, beépülését.

Jelen pályázatunkban azokat az írásokat várjuk, amelyek bemutatják azokat az alkotó folyamatokat, tevékenységeket, melyek a gyerekek játékában, szabad és szervezett foglalkozásaiban valósulnak meg.

A pályázat témáját adhatja egy-egy projekt bemutatása, vagy több héten át tartó folyamat leírása, ünnephez, eseményhez, évszakhoz kötődő tevékenység. A gyermekek kreativitása megnyilvánulhat játékuiban, építményeikben, zenében, vizuális tevékenységeikben, mozgásban, stb.

A pályázat célja

Az óvodai mindennapokban a gyermeki tevékenységrendszerbe beépített kreatív tevékenységek, játékok bemutatása. Ezek felölelhetik, bemutathatják a mozgásos, matematikai, vizuális tevékenységek, drámajátékok folyamatát.

Nyomon követhető munkafolyamatot kell megjeleníteni, amely a gyermekek sokoldalú kibontakoztatására ad lehetőséget. Alternatívák felismerése, improvizálás, egy-egy téma köré szerveződő tevékenységek megjelenítése. Újszerű módszerek, technikák bemutatása.

A pályázatok elbírálásának szempontjai voltak:

- a Biblia üzenetéhez, értékrendszeréhez való kapcsolódás,
- a református sajátosság/helyi érték megjelenése,
- a bemutatott kreatív tevékenység céljának, tartalmának illeszkedése az óvoda pedagógiai programjához,
- a megvalósuló tevékenység, együttműködés pedagógiai szempontú értékelése,
- informativitás és publikálhatóság.

BABOCSÁNNÉ KATONA ÁGNES

AZ ÓVODA-ISKOLA ÁTMENET MEGSEGÍTÉSÉNEK TÁMOGATÁSÁT CÉLZÓ ÓVODAI-ISKOLAI EGYÜTTMŰKÖDÉS LEHETSÉGES FORMÁJA

„Az iskolakezdés közel akkora (bizonyos értelemben talán nagyobb) változást jelent a 6 év körüli gyermek életében, mint amikor a 17–18 éves fiatal az iskolapadból a munkahelyre kerül.”

(Dr. Gósy Mária)¹

AZ ÓVODA PEDAGÓGIAI GYAKORLATÁNAK KIHÍVÁSAI AZ ALÁBBIAKBAN FOGALMAZHATÓK MEG

„...az elemi készségek fejlődésének folyamata jelentős része óvodáskorban lezajlik. Első évfolyamon a fejlődés üteme egy kicsit lassúbbá válik, majd a további években a változást megjelenítő görbe ellaposodik.”²

Egyre csökken a gyermeklétszám, emellett egyre több kisgyermek „marad vissza” még egy nevelési évet. Az óvodában is kiéleződik a versenyhelyzet az intézmények között, így az átmenet (kimenet) fontos fokmérője az óvodai nevelőmunkának.

Napjainkban Magyarországon – az elmúlt évtizedek beiskolázási tapasztalataihoz képest – egyre emelkedik azoknak a kisgyermeknek a száma, akik hatéves korukra nem válnak iskolaéretté, és folyamatosan nő azoké is, akik iskolába kerülve tanulási nehézségekkel küzdenek.³

A gyermekek egyéni fejlettségméréseinek eredményei lassabb ütemű, egyenetlenebb fejlődést mutatnak a beszéd tartalma és alakiséga, a feladattudat, a helyzetmegértés, a kitartás, a gondolkodás, az érzelmi telítettségének csökkenése és a szociális érettség területén.

Fentieket elismerve az óvodák intenzíven nyitottak a korszerű pedagógiai módszerek és a megújulást elősegítő irányzatok felé: a herbarti pedagógiától az élménypedagógia és a projektpedagógia felé mozdultak el.

AZ ISKOLA KIHÍVÁSAI

A tevékenységszervezési kereteitől jelentősen eltérő gyakorlatú óvodai létből érkeznek a gyermekek az iskolába.

Nem csak az intézménytípusok működése között jelentős a különbség. Az iskolába lépő gyermekekre jellemző, hogy a tanulás teljesen egyéni, az adott személyre jellemző

folyamat, illetve a személyiség és azon belül a különféle képességek fejlődése között jelentős egyéni fejlettségbeli eltérések tapasztalhatók a felmérések alapján:

„A fejlettségbeli különbségek hatéves korban ötéves, vagyis a szellemileg ép gyermekek között vannak, akik három és fél évesek, illetve a nyolc és fél évesek átlagos fejlettségének megfelelő szinten kezdik meg iskolai tanulmányukat. Ez a különbség tizenhat éves korig duplájára növekszik.”²⁴

Első évfolyamon az elemi készségek fejlődésüteme egy kicsit lassúbbá válik, majd a további években a változást megjelenítő görbe ellaposodik. Vannak olyan tanulók, akiknél az alapkészségek fejlődése problematikus, megreked már az iskolába járás korai éveiben. Kiemelkedően fontosá válik az első iskolai év eredményessége.

A fentiekből következik, hogy mindkét intézménytípusnak és a köztük lévő átmenetnek egyaránt felelősségteljesnek kell lennie, és eredményessége akkor növelhető, ha az óvoda az iskola és a szülők oldaláról is támogatják az átmenet folyamatát, és ez együttműködésben történik. A jó partneri viszony a szülők–óvoda–iskola között megóvhatja a gyermekeket az iskolába lépés kezdeti kudarcaitól.

Mindkét intézmény részéről fontos a szülők folyamatos tájékoztatása, bevonása az intézmények nevelő-oktató munkájába, folyamataiba, s probléma esetén megoldási módok közös keresése a cél. Az intézmények között pedig egyre fontosabbá válik egymás pedagógiai célkitűzéseinek, elveinek, gyakorlati-módszertani munkájának megismerése: foglalkozások, órák látogatása, szakmai kérdések közös megbeszélése, a gyermekek megismert szükségleteiből

egyéni sokféleségükből kiinduló stratégiák választása, kialakítása.

AZ ÓVODA RÉSZÉRŐL LEHETSÉGES MEGOLDÁS

Iskolaelőkészítő csoport kialakítása az óvodában maradó és nagy valószínűséggel következő évtől iskolába lépő gyermekek számára.

Alapelvek

Az óvoda maradjon óvoda!

A játék, mozgás legyen hangsúlyos!

A kognitív fejlesztés alapuljon a gyermeki érdeklődésen, a motivált, élményszerű együttműködésen és a cselekvésen, cselekedtetésen!

Lehetséges nívók a megelőző évekhez képest

Tornaszoba mellett (lehetőleg azzal egybenyithatóan) kapjon helyet az iskola-előkészítő csoport!

Legyen 4 ember (pedagógiai asszisztens is) a differenciált tevékenységszervezés, egyéni fejlesztések segítésére!

Nemcsak tervezés, de a projekt pedagógia elemeinek tudatosabb kezelése valósuljon meg!

Ismerjünk meg releváns jógyakorlatokat! (Nevelési Tanácsadó-együttműködés, Mese-zene, KETT-pedagógia, neuropedagógia, TKP /Tanulást Könnyítő Program/óvodai gyakorlata, többszörös intelligencia-egyéni tanulási utak figyelembevétele)

AZ ISKOLA RÉSZÉRŐL LEHETSÉGES (ÉS SZAKMAILAG SZÜKSÉGES) MEGOLDÁSOK

Tanítók munkáját meghatározó alapelvek

Az elfogadó légkör, a kellemes, esztétikus környezet megteremtése, a beilleszkedés segítése, a biztonságot nyújtó személyhez kötődés elősegítése, nyugodt tanulási feltételek és haladási tempó kialakítása.

A gyermek szükségleteire figyelő iskolai szokásrend kialakítása, amely segíti az iskolába kerülő kisgyermek biztonságos közérzetének fenntartását, már kialakult higiénés szokásainak megtartását, biztosítja a gyermekek pihentetését is odafigyelve az egészséges terhelésre.

Az életkori sajátosságok és az egyéni különbségek figyelembevétele a követelmények támasztásában, a tanulás tervezésében és irányításában s az érdekes, élményszerű tanítás (fokozatosságra, egyéni bánásmódra épülő, egyéni képességeket figyelembe vevő differenciálás), az önálló munkavégzés algoritmusának elsajátíttatása.

A taneszközök gondos, mértéktartó kiválasztása.

Segítségnyújtás a lemaradások, hátrányok kompenzálásához.

Partneri együttműködés a szülőkkel és az óvodával.

A tanítók hatékony gyakorlatának lehetséges elemei

Képes alkalmazkodni a rábízott gyerekek fejlettségéhez, a csoportjában kialakult helyzethez, természetesként fogadja el a gyerekek sokféleségét.

Az egyéni fejlődés, a személyre szóló tanulás segítéséhez igazítja tanulásirányítási stratégiáját és a tanulás tempóját.

A tanuló fejlődését saját korábbi fejlettségéhez viszonyítva méri és értékeli.

Megfelelő feltételeket teremt az önszabályozás kialakulásához, az önbizalom erősödéséhez, a kompetens személyiséggé váláshoz.

Fontos

Ne az óvodapedagógusok, tanítók személyes jó kapcsolatán alapuljon az átmenet megsegítése, az együttműködés minősége, hanem intézményi, intézményközi szabályozott együttműködési folyamaton! Fontos továbbá a tevékenységrendszerben gondolkodó, a módszeres eljárásokat és a felelősöket is megnevező tervezés, támogatva a gyakorlati megvalósulás eredményességét.

A nevelőtestületek szemléletének és pedagógiai értékrendjének formálásával, speciális szakértelmének fejlesztésével, az átmenet megsegítésének teljesítésével kapcsolatos értelmes vezetői követelménytámasztással, illetve a belső ellenőrzés rendszerének igényes működtetésével várható általánosabb javulás ezen a területen.

Ezt segítheti egy **Óvoda-iskola átmenet megsegítését segítő munkacsoport** létrehozása, amelynek lehetséges éves feladat-terve a következő:

¹ Idézi: http://www.jgypk.hu/mentorhalo/tananyag/Pedagogus_mestersgV2/71_az_vodaiskola_tmenet_krdsei__bevezet_gondolatok.html (Letöltés: 2023.06.07.)

² Idézi: <https://ofi.oh.gov.hu/en/az-ovoda-es-az-iskola-kozti-atmenet-problemainak-oldasa> (Letöltés: 2023.06.07.)

³ KSH, 2017

⁴ Idézi: <https://ofi.oh.gov.hu/az-ovoda-es-az-iskola-kozti-atmenet-problemainak-oldasa> (Letöltés: 2023.06.07.)

Átmenetek Intézményi Munkacsoport

Célok	Tevékenységek	Szükséges fenntartói támogatás formája	Megvalósítási időszak kezdete	Határidő	Felelős	Megvalósulás (%)	Reflexió
<p>Az óvodában az óvoda-iskola átmenetet biztosító munkacsoport megalakítása</p> <p>Strukturális garancia biztosítása az átmenetek támogatásának fejlesztésére</p>	<p>Az óvoda-iskola csoport adottságainak áttekintése. Ezeknek megfelelő fejlesztési célok meghatározása, kapcsolat felvétele a leendő elsős tanítónénikkel.</p>	<p>A fenntartó támogatja az óvoda-iskola együttműködését. Hozzájárul a kollégák találkozóihoz, ösztönzi az együttműködést</p>	<p>Minden év augusztus 21.</p>	<p>Minden év augusztus 31.</p>	<p>Az iskolaelőkészítő csoport óvodapedagógusai</p> <p>A nagycsoportos gyermekek nevelő 1-1 óvodapedagógus</p>		<p>A munkacsoport megalakítása megtörtént-e?</p>
<p>A munkacsoport működtetése</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Az óvoda éves munkatervéhez igazodó éves feladatok tervezése, meghatározása 2. Ezek megismertetése és véleményeztetése az alsós munkaközösség (leendő elsős tanítónénik) tagjaival. 3. A terv kiegészítése a tanítónők által javasolt iskolai tevékenységekkel. (óralátogatás, szakmai előadás... stb.) <p>A korábban meghatározott feladatok elvégzése, a munkacsoport tagjainak összefogása, irányítása, a felelősök megbeszélései.</p>	<p>A fenntartó támogatja az óvoda-iskola együttműködését. Hozzájárul a kollégák találkozóihoz, ösztönzi az együttműködést</p>	<p>Minden év augusztus 21.</p>	<p>Minden év szeptember 15.</p>	<p>Az iskolaelőkészítő csoport óvodapedagógusai és elsős tanítónénik</p>		<p>A munkacsoport közösen megtervezett munkája megvalósult-e?</p>

Átmenetek Intézményi Munkacsoport

Célok	Tevékenységek	Szükséges fenntartói támogatás formája	Megvalósítási időszak kezdete	Határidő	Felelős	Megvalósulás (%)	Reflexió
Óvoda-iskola intézményi együttműködésnek fejlesztése Inkluzív módszerek megismerése, adaptációs lehetőségek közös áttekintése	Nevelés nélküli napok. A tanítónőkkel közös, szakmai előadáson való részvétel az óvodában, óvodai bemutató foglalkozás. Új módszerek megismertetése. Az elméleti háttér megismerése és a gyakorlatban való bemutatása.	A fenntartó támogatja az óvoda-iskola együttműködését. Hozzájárul a kollégák találkozóihoz, ösztönzi az együttműködést.	Minden év október 1.	Az őszi nevelési bemutató	Az iskolaelőkészítő csoport óvodapedagógusai		Sikerült-e új módszertant vagy valamely jogvakorlatot együtt megismerni, megvitatni?
Óvoda-iskola intézményi együttműködésének fejlesztése	Az óvodapedagógusok iskolai bemutatóórán való részvétele, az óvodából iskolába kerülő gyermekek iskolai beilleszkedésének megismerése.	A fenntartó támogatja az óvoda-iskola együttműködését. Hozzájárul a kollégák találkozóihoz, ösztönzi az együttműködést	Minden év október 1.	Minden év október 31.	Tanítónők, első osztályosok		Mennyire sikeres az óvodából iskolába lépő gyermekek beilleszkedése?
Óvoda-iskola intézményi együttműködésének fejlesztése, szülőikkel való együttműködés, kapcsolat fejlesztése	Az iskola tanítóinóinek „beutakozó” szülői értekezlete a nagy-csoportos gyermekek szülei számára.	A fenntartó támogatja az óvoda-iskola együttműködését. Hozzájárul a kollégák találkozóihoz, ösztönzi az együttműködést	Minden év november 1.	Minden év november 30.	Iskola leendő első tanítóinói		A szülők ismertetése megtörténik-e, kérdéseikre választ kapnak-e?
Óvoda-iskola intézményi együttműködésének fejlesztése	Az iskolaérettségi vizsgálatok összesített eredményeinek megismertetése a tanítóinókkal.	A fenntartó támogatja az óvoda-iskola együttműködését. Hozzájárul a kollégák találkozóihoz, ösztönzi az együttműködést	Minden év november 1.	Minden év november 30.	Az iskolaelőkészítő csoport és egyes csoport óvodapedagógusai		A tanítóknak sikerül-e megismerni a gyermekek aktuális fejlettségi állapotát, iskolaérettség eredményeit?

Átmenetek Intézményi Munkacsoport

Célok	Tevékenységek	Szükséges fenntartói támogatás formája	Megvalósítási időszak kezdete	Határidő	Felelős	Megvalósulás (%)	Reflexió
Óvoda-iskola intézményi együttműködésének fejlesztése, szülőkkel és gyermekekkel való együttműködés fejlesztése	Az óvoda betlehemes szolgálatára a leendő első tanítók meghívása	A fenntartó támogatja az óvoda-iskola együttműködését. Hozzájárul a kollégák találkozásihoz, ösztönzi az együttműködést	Minden év december 01.	Minden év december 21.	Az iskola előkészítő csoport és egyes csoport óvodapedagógusai		Tanítók elfogadják-e a meghívást, sikerül-e a közös ünnepségben való részvétel?
Óvoda-iskola intézményi együttműködésének fejlesztése	Az általános iskola félévzáró osztályozó értekezletén való részvétel	A fenntartó támogatja az óvoda-iskola együttműködését. Hozzájárul a kollégák találkozásihoz, ösztönzi az együttműködést	Minden év január 1.	Minden év január 31.	Az Általános Iskola Igazgatója		Óvodapedagógusoknak sikerül-e részt venni a tervezett alkalmon?
Óvoda-iskola intézményi együttműködésének fejlesztése	Az intézmény pedagógiai programjának módosítása során az óvoda-iskolai átmenetet segítő folyamatok iskolával közös rendszeres felülvizsgálata frissítése	Kerüljön elfogadásra a módosítás A fenntartó támogatja az óvoda-iskola együttműködését. Hozzájárul a kollégák találkozásihoz, ösztönzi az együttműködést	Aktuális év tavaszi időszaka	Aktuális év május 31.	Az Általános Iskola tantestülete és az Óvoda nevelőtestülete		Szükséges módosításokat sikerül-e közösen elvégezni?

Átmenetek Intézményi Munkacsoport

Célok	Tevékenységek	Szükséges fenntartói támogatás formája	Megvalósítási időszak kezdete	Határidő	Felelős	Megvalósulás (%)	Reflexió
Óvoda-iskola intézményi együttműködésének fejlesztése	Az iskolai felvétel előtt a leendő elsős gyermekeink személyiséglapjainak igény szerinti átadása a leendő elsős tanítónók számára	A fenntartó támogatja az óvoda-iskola együttműködését. Hozzájárul a kollégák találkozóihoz, ösztönzi az együttműködést	Minden év márciusa	Minden év március 31.	Munkacsoport és elsős tanítónók		Sikerül-e a gyermekek fejlettségének megismertetése a szükségletekre való alapozás érdekében?
Innovatív, esélyegyenlőséget és hátránykompenzációt segítő módszerekben való közös elmélyülés	Az óvoda Föld-napi projekt-záró alkalmára a tanítónók meghívása	A fenntartó támogatja az óvoda-iskola együttműködését. Hozzájárul a kollégák találkozóihoz, ösztönzi az együttműködést	Minden év április 1.	Minden év április 30.	Az iskolaelőkészítő csoport óvodapedagógusai		Sikerül-e a projektzáró jó gyakorlat megismertetése?
Óvoda-iskola intézményi együttműködésének fejlesztése, szülőkkel, gyermekekkel való együttműködés fejlesztése	Az óvoda családi napjára a leendő tanítónók meghívása	A fenntartó támogatja az óvoda-iskola együttműködését. Hozzájárul a kollégák találkozóihoz, ösztönzi az együttműködést	Minden év május 1.	Minden év május 31.	Az iskolaelőkészítő csoport és egyes csoport óvodapedagógusai		A tanítónók és szülők, családok kötetlen ismerkedése, gyermekek kötődése megkezdődhet-e?

Átmenetek Intézményi Munkacsoport

Célok	Tevékenységek	Szükséges fenntartói támogatás formája	Megvalósítási időszak kezdete	Határidő	Felelős	Megvalósulás (%)	Reflexió
Óvoda-iskola intézményi együttműködésének fejlesztése, szülőikkel, gyermekkel való együttműködés fejlesztése	Az óvoda ballagási ünnepségére a tanítónők meghívása	A fenntartó támogatja az óvoda-iskola együttműködését. Hozzájárul a kollégák találkozásihoz, ösztönzi az együttműködést	Minden év június 1.	Minden év június 25.	Az iskola-előkészítő csoport és egyes csoport óvodapedagógusai		A gyermekek meghatározó életeseményének részesei lehetnek-e együtt az óvodapedagógusok és tanítók a szülők mellett?
Óvoda-iskola intézményi együttműködésének fejlesztése	Az óvoda-iskola átmenetet segítő folyamat megvalósulásának értékelése	A fenntartó támogatja az óvoda-iskola együttműködését. Hozzájárul a kollégák találkozásihoz, ösztönzi az együttműködést	Minden év június 1.	Minden év június 30.	Munkacsoport tagjai		A munkaterv megvalósulásának értékelése sikeres-e?
Óvoda-iskola intézményi együttműködésének fejlesztése	Beválás esetén a folyamat véglegesítése	A fenntartó támogatja az óvoda-iskola együttműködését. Hozzájárul a kollégák találkozásihoz, ösztönzi az együttműködést	Minden év június 1.	Minden év június 30.	Munkacsoport tagjai		Folytatható-e az együttműködési folyamat?

CSÖVÁRI KATALIN

TEREMTETT VILÁGUNK FELFEDEZÉSE A PILLANGÓK METAMORFÓZISÁN KERESZTÜL

„Milyen nagy alkotásaidnak száma, Uram! Valamennyit bölcsen alkottad, tele van a föld teremtményeiddel.”¹ (Zsolt 104,24)

Pályázatomban azt szeretném bemutatni, hogy milyen különböző pedagógiai módszerekkel, hogyan lehet a gyerekek számára a pillangók átalakulását, vagy más néven metamorfózisát szemléltetni, a tevékenységben megvalósuló tanulás által átélhetővé, élményszerűvé tenni.

PEDAGÓGIAI HITVALLÁSOM

Értéket

A természet, amit a gyerekek felfedezhetnek, megfigyelhetnek önmagában is csodálatos, de igazán értékes akkor tehetjük, ha elmondjuk, hogy mindez a Teremtő Isten alkotása, ajándéka a számunkra.

Egy-egy apró mozzanattal is rámutathatunk, hogy Mennyei Atyánk micsoda bölcsességgel hozta létre a világmindenséget: benne a természeti törvényszerűségeket, apró és hatalmas teremtményeket, növényeket, állatokat és bennünket embereket.

Gyakran találhatunk utalást is a Bibliában valamilyen élőlényrel vagy természeti törvényszerűséggel kapcsolatban, ami szintén jó lehetőség arra, hogy megosszuk a gyermekekkel a lelki, erkölcsi igazságokat pl. a hangya szorgalma.

Egyik kedvenc tanítói kézikönyvem a Vasárnapi Iskolai Szövetség által kiadott *Most taníts Jézus szeretetéről és gondoskodásáról* c. kiadvány, amiben az óravázlat előtt mindig van egy rövid, kimondottan a tanítóknak szóló áhítat, amelyben Isten arra hív, hogy mielőtt a gyerekeknek továbbítanám az Igét, csendesedjek el, figyeljek Rá, hogy mit üzen nekem. Hasonlóképpen a külső világ tevékeny megismerése során is fontos, hogy a szaktudományok ismeretek mellett felismerjük a lelki tartalmakat, üzenetet is. A bemutatott témát is szeretném ebből az aspektusból is megvilágítani.

Érdekesen

Mindannyian tapasztaljuk, hogy ami számunkra érdekes, abban örömmel veszünk részt. A gyerekek számára is fontos olyan motiváló, az érdeklődésüket felkeltő környezetet biztosítani, amiben lehetőségük van megfigyelésekre, kísérletezésekre, saját tapasztalatszerzésre.

Élvezetesen

Ahhoz, hogy a gyermekek számára élvezetessé tudjuk tenni a megismertetni kívánt tudástartalmakat, ismernünk kell a gyerekcsoportot, illetve az óvodáskorú gyermek életkori sajátosságait. Ez utóbbiból most a következőket szeretném kiemelni:

- **Mozgásigény:** a 3–6 éves korú gyermekek alapvető szükséglete a mozgás. Ezért lehetőség szerint a tevékenységbe ágyazott ismeretek elsajátítását úgy terveztem, hogy mozoghattak is a gyerekek.
- **Érzelmezéreltség:** az óvodások élete érzelmi szempontból gyakran labilis, hullámszó, de mégis domináns szerepet tölt be a döntéseikben.
- **Ritmikus mondókák, versek iránti fogékonyság:** a gyerekek kedvelik a rímet, a ritmust. Sally Goddard szerint hét éves kor előtt a jobb agyfélteke különösen fogékony a mozgásokon, ritmuson, dalokon érkező információkra, ami eltávolítva előhívható a későbbi tanulási folyamatban, amikor már a bal agyfélteke veszi át bizonyos területeken a vezető szerepet.² Ez a tény számomra azért is jelentős, mert még inkább hangsúlyossá vált annak a fontossága, hogy a keresztény szemléletmód köz-

vetítésénél a ritmizált tartalmak jobban rögzülnek a gyerekekben, és valószínű, hogy a későbbiekben is emlékezni fognak rá.

A METAMORFÓZIS MEGHATÁROZÁSA

A metamorfózis görög eredetű szó, ami átalakulást, átváltozást jelent. Biológiai értelemben „az állatok egyedfejlődésének egyik módja: a peteburokból kibújó lárva testfelépítése jelentősen eltér a kifejlett, ivarérett példányétól”³

Az életváltozás a pillangók esetében nagyon radikális: míg a petéből kikelő lárva falánk módon fogyasztja a növény levelét, addig a bábból megszületett pillangó a virágok nektárjában leli táplálékát, segítve annak beporzását is.

A gyerekek a metamorfózissal mint idegen szóval, és annak mélyebb biológiai vonatkozásaival majd csak az iskolában fognak találkozni. Én a 3–6 éves korú gyermekek életkori szintjének megfelelő ismeretátadásra törekedtem figyelembe véve a Biblia útmutatását: „*Neveld a gyermeket a neki megfelelő módon, még ha megöregszik, akkor sem tér el attól.*” (Péld 22,6)

Célom

A pillangó átalakulásának szemléltetése, a tevékenységen keresztül megvalósuló tanulás által az ismeretek rögzítése, elmélyítése.

Felismertetni a gyermekekkel, hogy a pillangók is Isten csodálatos teremtményei. A róluk való gondoskodás közben pozitív természetvédő attitűd kialakítása.

A pillangók teljes átalakulásának (metamorfózis) bemutatása a gyerekek számára komplex módon, különböző módszerekkel:

IKT-eszközök

Az interneten több, néhány perces rövidfilm is található a teljes metamorfózis, illetve lehetőség van a folyamat egy-egy részletének nyomon követésére. Az egyik kimondottan kisebb gyerekeknek szóló ismeretterjesztő kis rajzfilm, ami nagyon szemléletesen és érdekesen mutatja be a folyamatot.

Bábon keresztül

Egy olyan kis hernyóbábbal is játszhattak a gyerekek, ami kifordítva pillangóvá alakul. Természetesen a külső világ tevékeny megismerése szempontjából törekedtem az élet-hű illusztrációkra. A bábót inkább a játéktevékenység során alkalmaztuk a gyerekekkel.

Ismeretterjesztő könyvek

Az óvodai könyvtárból, illetve a gyerekek által behozott ismeretterjesztő könyvekből is sok hasznos információt, érdekességet tudtunk meg a pillangók testfelépítéséről, átalakulásáról.

Pillangóbáb megfigyelése, gondoskodás a pillangóról: báb, illetve kifejlett állapotában.

Az óvoda udvarán tavasszal és nyáron szívesen kergetőznek a gyerekek a pillangókkal. Nem tudtuk őket olyan alaposan megfigyelni, mint például a madarakat vagy a bogarakat, de képeskönyvekből, és az internet segítségével több gyerekeknek szóló ismeretet sikerült közvetíteni számukra.

Az interneten találtam egy érdekes weboldalt, amin keresztül pillangóbábot lehet

vásárolni. Gondoltam kipróbálom, és megmutatom a gyerekeknek is az oviban. Szerencsére a futárszolgálat helyett a személyes átvétel mellett döntöttem, mert kiderült, hogy a pillangók otthoni nevelése korántsem olyan egyszerű, mint ahogyan én azt gondoltam. Már a báb gondozása is odafigyelést igényel.

A gyerekek nagyon örültek a csoportban, amikor megmutattam nekik, és elmondtam, hogy ebből majd egy pillangó fog születni (1. ábra). Tele voltak kérdésekkel és várakozással. Az egyik kislány mindjárt felajánlotta, hogy majd meghívja a babakonyhába, és készít neki valami finom ennivalót. Elmondtam, hogy a pillangó a növények nektárjából táplálkozik, mi pedig a csoportban mézzel vagy cukorral édesített vizet adunk majd neki, amit az úgynevezett pöndörnyelvvel tud felszívni. Játékból a gyerekek is próbálkozhattak a nyelvüket kinyújtani, majd visszahúzni, ami nem könnyű feladat, de logopédiai szempontból is jó nyelvgyakorlat.

Mivel a báb egy trópusi azúrlepkét rejtett magában, biztosítani kellett számára a párák 22°C körüli hőmérsékletet. A gyerekekkel közösen beszélgettünk arról, hogy hogyan lehetne párasítani a levegőt. Örültem annak, hogy az egyik kisfiú mindjárt mondta, hogy ha vizet forralunk, akkor annak a gőze is párasít. Korábban már a víz halmazállapotai, illetve a víz körforgása kapcsán voltak a gyerekeknek ismeretei, de a megnyilatkozás alapján egyértelművé vált, hogy a gyakorlatban is képes alkalmazni a tudását.

Időnként bekapcsoltuk az ultrahangos párasítót is, amit az egyik szülőtől kaptunk kölcsön a trópusi klíma elősegítéséhez.

Egyébként jó lehetőség ennek kapcsán beszélgetni, könyvet nézegetni, kicsit búvárkodni, hogy milyen növények, állatok élnek ott, ahonnan ez a közép- és dél-amerikai pillangó származik. Ezzel is elősegíthetjük környező világunk tágabb megismerését.

Ebben a nevelési évben óvodánkban a Teremtés hete kapcsán éppen a különböző földrajzi élőhelyen élő állatok megismerése volt a téma. Minden csoport feldolgozott egy-egy helyszínt. A Szivárvány csoport a trópusi esőerdők világát jelenítette meg az egyhetes projekt során. (Örültem neki, hogy a pillangó bábót ebből a csoportból vitte haza hétvégére az egyik munkatársam, Nagy Karolina, mivel én hazautaztam Kiskőrösre.)

A bábót naponta háromszor be kellett spriccelni langyos vízzel, hogy nehogy kiszáradjon. Ebbe a gyerekek is segíthettek, egyébként közvetlenül nem érthettek hozzá, mivel a báb nagyon sérülékeny. Viszont megfigyelhették egy vattával kibélelt dobozban a színét és a formáját, és azokat az apró pöttyöket, márványszerű mintázásokat, amiket főként csak nagyítón keresztül lehetett látni (2. ábra).

Később felfüggesztettük egy szobanövényre (3. ábra). Itt arra kellett ügyelni, hogy megfelelő távolság legyen a báb és a levelek között, hogy születéskor a pillangó ki tudja feszíteni a szárnyát, ugyanakkor kellő közelségben is legyen egy olyan hajtás, amire majd rá tud szállni. Ennek kapcsán a gyerekek megismerkedtek az arasz fogalmával, amit saját ujjakkal ki is próbálhattak, és „araszolgathattak” is, mint egy kis hernyó.

Az óvoda más csoportjaiból is átjöttek megnézni a bábót az óvónénik a gyerekekkel. Mi pedig a Szivárvány csoportosok

bogármegfigyelőjét kaptuk kölcsön egy hernyóval, amiről még egyelőre nem lehet tudni, hogy majd pillangó lesz-e vagy valami más (4. ábra). Ha esetleg még olyan levél is találnánk, amin a pillangók apró petéit fedezzük fel, és persze egy kifejlett pillangó is lenne mellette, akkor már a teljes folyamatot élőben figyelhetnék meg a gyerekek. A pillangók csodálatos átalakulásának bemutatása a sorrendiség, és az időérzék fejlesztése szempontjából is jó lehetőség.

Számomra a pillangóbáb a jelenlegi járványügyi helyzet szempontjából is üzenetet hordozott. Olyan, mintha lárva állapotában ő is „karanténba” vonult volna. A csoportunkban több család is átélte a covid miatt a bezártság és az elszigeteltség érzését. Ha arról beszélgetünk a gyerekekkel, hogy vajon mi mindenre gondolhat az a kis pillangó odabent, akkor esetleg segíthetünk, hogy megfogalmazzák eddig talán ki nem mondott érzéseiket, félelmeiket is.

Aztán eszembe jutottak azok a lelkészek, akik a pandémia miatt üres templomokban prédikáltak, vagy amikor mi pedagógusok a digitális oktatás idején szintén úgy „beszélgettünk” a gyerekekkel, hogy igazából nem is érzékeltük a közvetlen visszajelzést, csak esetleg néhány fotó vagy email alapján.

Hasonlóan a pillangó bábához az embereknek is szüksége van azokra a lelki „harmatcseppekre”, ami talán egy meghallgatott igehirdetésen, egy telefonbeszélgetésen, vagy egy bátorító emailen keresztül jut el hozzájuk. Az is lehet, hogy valakinek a megtéréséért már régóta imádkozunk, de látszólag nem történik semmi. Legyen ebből a szempontból is bátorítás a pillangó bábja: Isten a maga idejében előhozhatja az új életet.

AZ ÁTÉLT ÉLMÉNYEK, SZERZETT ISMERETEK, TAPASZTALATOK JÁTÉKOS ELMÉLYÍTÉSE VÁLTOZATOS TEVÉKENYSÉGEKEN KERESZTÜL

Mozgáson keresztül a pillangó különböző állapotainak átélése

Mint már említettem: a gyerekek leginkább a tevékenységben megvalósuló tanulás folyamán sajátítják el leghatékonyabban az ismereteket. Ezért az ismeretterjesztő filmen látott folyamatot „lemodelleztem” számukra, amit mozgással, illetve eszközzel is érzékeltettem.

Néhány egyszerű tornaeszköz segítségével kialakítottam egy olyan akadálypályát, amin végig haladva az ismeretek átadása mellett a gyerekek nagymozgását, és egyéb képességeit is fejleszthetjük (5. ábra).

Az akadálypályán a következő lépések szerint haladtak végig a gyerekek:

1. „**Pete lerakása**”: a talajra helyezett tornakarikába szökdelés páros lábbal (6–7. ábra).

Lehetőség szerint olyan karikát választunk, amiből a gyerekek könnyen át tudnak szökdelni. Differenciált módon nehezíthetjük is a pályát, ha pl. a karikákat cikk-cakk vonalban helyezzük el. (Fejlesztés: nagymozgás, szem-láb koordináció fejlesztése, egyensúlyérzék fejlesztése.) Megfigyelési szempont: képes-e a gyermek összezárt bokával, páros lábon szökdelni? Mennyire rugalmas, vagy éppen rugalmatlan a szökdelése?

2. „**Lárva**”: kúszás a kihelyezett alagútban /bújócskacsőben (8. ábra). Ha esetleg ez nem áll rendelkezésre, akkor helyet-

tesíthetjük néhány hosszában összetolt asztallal is, vagy nagy méretű dobozzal, amin a gyerekek át tudnak kúszni. Szintén differenciáltan nehezíthetjük a feladatot a kúszás különböző módozataival. (Fejlesztés: a keresztezett mozgáson keresztül a két agyfélteke közötti kapcsolatok mélyítése).

Megfigyelési szempont: valóban kúszik, vagy valamilyen más mozgással halad végig az alagúton? (Megfelelő módon, ellentétes kar- és lábmozgással halad-e előre? Estleg előfordul, hogy csak a kezével dolgozik, és a lábát csak „húzza”?)

3. „**Báb**”: A bebábozódás érzékeltetéséhez az óvodánkban rendelkezésünkre álló fejlesztő eszközök közül a forgósfotel (9. ábra) volt a legalkalmasabb, aminek mobil, változtatható tetejét magukra is húzhatják a gyerekek, így tényleg átélhetik a „bebábozódás” izgalmas és kicsit titokzatos élményét. Általában szeretik az óvodások a bunkit, a bújócskát, minden olyan helyet, ahol lehetőségük van elrejtőzni, „láthatatlanná” válni, azzal a biztonságérzettel, hogy tudhatják, hogy a közelükben vagyunk. A tojásfotel esetében is a szabad döntésük alapján húzhatják le a tetejét, attól függően, hogy mennyire szeretnének „bebábozódni”. Óvatosan kicsit meg is forgathatjuk a kis „lepkebábokat”, amihez írtam egy kis verset is:

Pete, pete lárva (oldalirányú forgatás jobbra-balra), **pillangó a bábban**.

Ringatózunk (lassú, 360 fokos fordítás balra), **forgolóduunk** (lassú 360 fokos fordítás jobbra), **utána meg csak kibújunk!** (Felhúzzuk a forgószelek tetejét és a gyermek feláll.)

Bár látszólag a gyerekek passzívak, a fejlesztés szempontjából nagyon is aktívan történik a vesztibuláris rendszer fejlesztése a forgómozgás kiváltása során. Szintén fontos információ lehet, hogy az adott gyermek örömmel fogadja-e a forgómozgást vagy hárítja.

Ha nem áll rendelkezésre forgószék, akkor az ún. tölcsért (10. ábra) is, vagy a Bilibó fejlesztőeszközt is használhatjuk. Ebben az esetben kevésbé élményszerű a „bebábozódás”, ugyanakkor a gyermek aktívan részt vesz a forgómozgás létrehozásában, és maga tudja szabályozni, hogy milyen mértékű forgásra van szüksége. Ha egyik eszköz sem található meg az adott intézményben, akkor eljátszhatjuk úgy is, hogy egy karikába állva végzünk forgómozgást, vagy esetleg egy plédben forgatva imitáljuk a bebábozódást.

Az óvodapedagógusok nagyon kreatívak, biztosan megtalálják az adott helyi adottságok alapján a megfelelő kivitelezést.

4. „Pillangó”: Az átalakulás utolsó és egyben legcsodálatosabb fázisa, amikor a báb pillangóvá alakul.

Az előző kis verset folytatva :

Szárnyainkat szárogtatjuk (Karak oldalsó középtartásban)

Teremtőnket mi is áldjuk! (Karak magastartásban)

A szárnyak kifeszítését a mozgás legmagasabb fokával, a mozdulatlansággal jelképeztük (11. ábra) (néhány másodpercig a karok oldalsó középtartásban).

A Teremtő Isten iránti hódolatunkat pedig a két karunk magasba emelésével fejeztük ki (12. ábra), majd szárnyalást imitálva, szabadon repdeshettek a gyere-

rekek a csoportban, természetesen a pillangó kecses mozgásával, ügyelve magukra és egymásra is.

Fejlesztés: nagymozgás, szimmetrikus mozgások, téri orientáció fejlesztése.

Megjegyzés: A mozgásos pályán való haladás során általában 4–5 gyermek tud úgy végighaladni, hogy ne legyen torlódás, mivel a forgómozgás több időt vesz igénybe. Ezért célszerű a délelőtti játékidőben párhuzamos tevékenységként felkínálni a gyerekek számára, a tornatermi mozgásfejlesztés során pedig a köredzés egyik lehetőségeként felállítani a pályát.

A tevékenység során lehetőségünk van megfigyelni a gyerekek mozgását, hiszen a tojásfotel forgatása során is szemmel tudjuk tartani a pálya többi részét.

A fejlesztés folyamatában a nagymozgásból kiindulva haladtam a finomabb mozgások felé.

- **Rímen, ritmuson alapuló elmélyítése az ismereteknek finommozgással összekapcsolt játékos formában**
- **Egyszerű papírhenger újra felhasználásával és egy négyszögletű textília segítségével is lejátszható a pillangó átalakulása a már ismertett kis verssel (13. ábra)**

Az első két sor ütemére (ti-ti-ti-ti tá-tá, ti-ti-ti-ti-tá-tá) koppintottuk a papírhengert, miközben mondtuk, hogy

**„Pete, pete lárva,
pillangó a bábban.”**

Lehetőség szerint olyan hengert választunk, amit a gyerekek jól kézbe tudnak

fogni. Mi a csoportban az élelmiszerüzletekben használt papírhengert hasznosítottuk újra, amire az egyszerű használatos nejlonzacsók vannak feltekerve a zöldség, illetve pékárúnál. De az üres pezsgőtabletás hengerek is alkalmasak a játékhoz. A gyűjtőmunkába a szülőket is bevonhatjuk, ezzel is ötletet adhatunk a hulladékok újrahasznosítására, a környezetvédelem tudatosítására.

A papírhenger alját festékbe mártva is nyomdázhatjuk a „petéket”, miközben mondogatjuk a verset. Ebben az esetben a gyerekek a tevékenység közben spontán módon matematikai tapasztalatokat is szerezhhetnek a hengerről: a nyomdázás során kör formát kapunk, a két tenyerünk között tudjuk forgatni.

„Ringatózunk (henger oldalirányú döntése jobbra-balra), (14. ábra)

forgolódukk (papírhenger forgatása a két tenyér között), (15. ábra)

utána meg csak kibújunk.” (kendő kihúzása a hengerből) (16. ábra)

A beszéd és a mozgás összekapcsolásával fejleszthetjük a keresztcsatornákat, és a ritmusérzéklet. Taktilis érzéklet kapcsolatos tapasztalatokat is szerezhhetnek a gyerekek a különböző anyagok tapintása közben (papírhenger, textil). Talán a legizgalmasabb és egyben legcsodálatosabb pillanat, amikor a pillangó kibújik a bából. Miután kihúztuk a textilt pl. a kendőt a hengerből csipeszfogással (hüvelykujj és mutatóujj összeérintése), megfogjuk a kendő két sarkát, és megfeszítjük az anyagot, majd „elröptetjük” (17. ábra).

**„Szárnyainkat szárogtatjuk,
Teremtőnket mi is áldjuk!”**

A MEGISMERT TUDÁSTARTALMAK MEGJELENÉSE A GYERMEKEK JÁTÉKTEVÉKENYSÉGÉBEN

Számomra mindig örömet jelent, amikor az ismeretszerzés folyamatában tapasztalt élményeket felfedezem a gyerekek játéktevékenységében. A csoporton belül az egyik kedvenc játék a textilből készült kis hernyóbáb volt, amit egy kis ügyességgel át lehetett alakítani pillangóvá (18. ábra). Az egyik kislány az ujjára húzott hernyóbábbal jóízűen „ette” az anyák napjára készített cserepes papírvirágok leveleit. Még nyammogott is hozzá, jelezve, hogy milyen finom (19. ábra). Amikor ezt észrevette egy másik kislány, odament hozzá, és határozottan rászólt: „Ezt aztán biztosan nem eszed meg!” Majd az asztalon lévő kivágott zöld papírlevelekre mutatva barátságosabb hangnemben folytatta: „Ezeket itt megeheted.” A kis hernyó engedelmesen átvonult az asztalon található levelekhez (20. ábra), de aztán gondolt egyet, hipp-hopp átváltzott pillangóvá, és visszarepült a cserepes virágokhoz, de már nem a leveleket rágta, hanem a virágokból szívta a nektárt, amit már senki sem nehezményezett (21. ábra). Ez a kis epizód visszacsatolásként szolgál, hogy a gyerekek számára rögzült a pillangók különböző fejlődési stádiumban lévő táplálkozása, ami játékukban is megjelent.

Igyekeztünk kreatív módon felhasználni a csoportszobai és udvari eszközöket is a játékban. A galéria alá elhelyezett textil csepphintát lepkebábnak használtuk (22. ábra), illetve az udvaron a forgóhintát (23. ábra) is. Ez utóbbit plédekkel vontuk be a gyerekekkel, ami csúcsosodó formájával hasonlított is a pillangó bábjára (24–25. ábra).

Olyan volt, mint egy kis bunki, amelyben a nyári kánikulában árnyékot is találhatunk majd a gyerekek. A délelőtti udvarra menetel előtt beszéltük át újra a szabályokat. Amikor a forgóhintával kapcsolatban akartam kérdezni (csak akkor szállhatnak fel a gyerekek, ha megáll a hinta), az egyik kisfiú örömmel kiáltotta felém a kérdést: „Majd bebábozódunk?” Ez azt jelentette, hogy belebújtak a lepkekáb-bunkiba, és lassan megforgattam őket. Amikor eljött a „születés” ideje, elmondtam a 2Korintusi levél 5. részének 17. versét: „...ha valaki Krisztusban van, új teremtés az, a régiék elmúltak, íme újjá lett minden”⁴ – a gyerekek pedig kirepülhettek, mint pillangók.

INTEGRÁCIÓ MÁS MŰVELTSÉGTERÜLETEKKEL

- **Hitélet:** Az óvodatitkárunk ajánlott a figyelmembe egy nagyon jó olvasmányt, amit el is olvastunk a gyerekeknek. Max Lucado: *Berci egy közönséges hernyó* című könyve⁵ nagyon szemléletesen, és érdekesen mutatja be lelki szempontból is a pillangók átváltozását. Az áhítatokon és a spontán adódó beszélgetések, megfigyelések közben is igyekeztem tudatosítani a gyermekekben, hogy az élőlények csodálatos működése Isten gondolata, műve. Valaki egyszer azt a hasonlatot mondta, hogy az óvodáskorban szerzett ismeretek olyan mély nyomot hagynak, mint a frissen öntött betonban a lábnyom. Néhány év múlva ezek a gyerekek az iskolában valószínű, hogy az evolúció elméletével is fognak találkozni. Milyen

jó, hogy mi már előtte beszélhetünk nekik a Teremtő és Mindenható Istenről, akit a Biblián keresztül ők is megismerhetnek, és Jézus Krisztus által személyes kapcsolatba kerülhetnek Vele.

Egy kisfiú egyszer megkérdezte az áhítaton, hogy Isten miért úgy teremtette meg a pillangókat, hogy csak rövid ideig élnek. Mielőtt bármit tudtam volna mondani, az egyik kislány, aki hívő családban nevelkedik, és maga is hisz az Úr Jézusban így válaszolt: „Majd amikor a Mennyben leszünk, megkérdezzük Istent.”

Arról is tudtunk beszélgetni, hogy nem csak a pillangóknak lehet átváltozás az életükben, hanem nekünk is, ha befogadjuk a Megváltót.

- **A külső világ tevékeny megismerése matematikai tartalommal:** a különböző tevékenységek közben több alkalommal adódott lehetőség matematikai tapasztalatszerzésre pl. mérés arasszal, színek ismerete stb. Megfigyelhetjük a gyerekekkel, hogy a viszonylag kicsi bábban milyen nagy pillangó képes kifejlődni. Jó lehetőség az anyag és formaállandóság szempontjából is szemléltetni számukra, hogy pl. egy szorosan összetekert pulóvernek, vagy plédnek milyen nagy a kiterjedése ha kiterítjük.
- **Vers, mese:** A „*Pillangó a bábban*” című vers⁶ megismerése
- **Ének-zene, énekes játék:** Az imént említett versre dallamot is improvizáltunk a gyerekekkel és úgy énekeltük. Nagyon szívesen énekelték a Pillangó, ha lehetnék című éneket is⁷.

- **Mozgásfejlesztés:** A pillangók átváltozásának mozgásos eljárásása a már említett mozgásos pályákon keresztül.
- **Rajzolás, mintázás, kézimunka:** Itt elsősorban a gyerekek szabad, kreatív alkotóképességét szeretném kiemelni. Egészen egyszerű eszközökkel is képesek alkotni, játszani. Csoportunkból az egyik kislány az anyák napi ajándékhoz odahelyezett kellékekből készített pillangót a cserépre helyezett két virágból (26–27. ábra). A szabad játékidőben is szép, egyedi alkotások születtek (28. ábra) Érdekes volt megfigyelni, hogy az újrahasznosított papírhengerrel való játékot hogyan fejlesztették tovább a gyerekek. Eredetileg a henger a báb funkcióját töltötte be, de ők a későbbiekben pillangóként játszottak vele (29–30. ábra).

ZÁRÓGONDOLAT, ÖSSZEGZÉS

Hálás vagyok Istennek a közösen megélt tapasztalatokért, élményekért. A kitűzött cél csak részben valósult meg, hiszen a folyamat még nem fejeződött be. Továbbra is

várjuk a pillangó bábból való megszületését, ami reméljük, hogy a napokban megtörténik, és újabb megfigyelésekre, tapasztalatokra ad majd lehetőséget.

Sikerült pozitív módon alakítani a gyermekek természethez való viszonyulását a bábról való gondoskodás során. Együtt csodálkozhattunk rá Isten csodálatos teremtő munkájára, ami a pillangók átalakulásában is nyilvánvaló.

A szerzett élmények, ismeretek megjelentek a gyerekek spontán játéktevékenységében, ami jelzés lehet abból a szempontból, hogy beépültek a pillangókról közvetített tudástartalmak.

A téma komplex feldolgozása segítette a gyermekek képességeinek fejlődését, az intézményünkön belül pedig a csoportok és óvodapedagógusok egymás közötti kapcsolatát és a tudásmegosztást.

Szeretném, ha a jövőben nagyobb életret tudnánk biztosítani a pillangóknak az óvodán belül. A Zöld munkaközösséggel közösen megbeszélhetnénk, hogy az óvoda gyógynövénykertjébe, és a csoportokhoz milyen virágokat ültethetnénk, amit a pillangók is szívesen látogatnak.

Ebben kérhetjük a szülők, illetve az óvoda gondnokainak is a segítségét.

¹ Biblia: 104, Zsoltár 24. vers, 2014-es RÚF, Kálvin János Kiadó, Budapest, 1997.

² Sally Goddard Blythe: Reflexek, tanulás és viselkedés, Medicina Könyvkiadó Zrt., Budapest, 2015.

³ Általános Kislexikon Második kötet, Magyar Nagylexikon Kiadó, Budapest, 2005.

⁴ Szent Biblia: Fordította Károli Gáspár, Budapest, 1990

⁵ Max Lucado: Berci egy közönséges hernyó, Keresztyén Ismeretterjesztő Alapítvány, Budapest, 2013

⁶ Csóvári Katalin: Pillangó a bábban (saját költésű vers)

⁷ https://www.google.hu/search?q=pillang%C3%B3+ha+lehetn%C3%A9k+kotta&sxsrf=ALeKko3tM1qElbx5vC_NALB7Xi5btc8OmlA:1619790512942&tbm=isch&source=iu&ictx=1&fir=wbB_IIC_y1zoXM%252ClWydE6m_x_VddmM%252C_&vet=1&usg=Al4_-kS_71b4WozNfh8iEzOjGcqtN3wMQ&sa=X&ved=2ahUKewigoonxjabwAhUOx4sKHfpzA-QQ9QF6BAGHEAE&biw=1536&bih=722#imgrc=wbB_IIC_y1zoXM (Letöltés dátuma: 2021.04.30.)



1. ábra



2. ábra



3. ábra



4. ábra



5. ábra



6. ábra



7. ábra



8. ábra



9. ábra



10. ábra



11. ábra



12. ábra



13. ábra



14. ábra



15. ábra



16. ábra



17. ábra



18. ábra



19. ábra



20. ábra



21. ábra



22. ábra



23. ábra



24. ábra



25. ábra



26. ábra



27. ábra



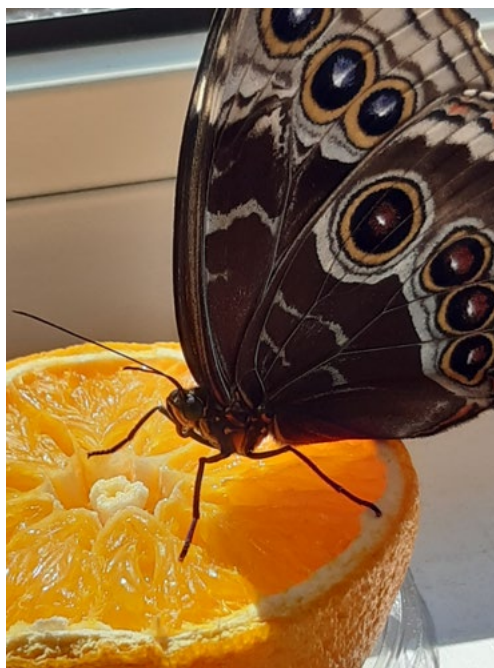
28. ábra



29. ábra



30. ábra



31. ábra



32. ábra

Az illusztrációk a cikk szerzőjének fotói.

DICSŐNÉ BERCZ ENIKŐ

PARTNEREINKKEL EGYÜTT A GYERMEKEKÉRT

– Generációk közti kapcsolat az Áldás Református Óvodában

*„Hídat csak úgy verhetek a mában, ha a múltat a jövővel összekötöm.
Megszülettem, tehát Híd vagyok – ez biztos!”*
Facht Magdolna: Tettenérés (részlet)

I. BEVEZETŐ GONDOLATOK

Életünk minősége saját magunkhoz és a másik emberhez fűződő viszonyunktól, és a környezetünkkel való bánni tudástól függ. Ma különös figyelmet kap az emocionális nevelés, a globális szolidaritás, a generációk közötti kommunikáció. A pályázat célja: bemutatni egy olyan partnerkapcsolatot, amely támogatja az óvodapedagógus vagy az óvodai közösség nevelőmunkáját. A jó emberi kapcsolatok, a generációk közötti bensőséges együttlétek nélkülözhetetlenek a tartós boldogsághoz. A gyerekek minőségi kapcsolatai a szülőkkel, idősekkel egyfajta kezdőpont a boldogsághoz.

II. AZ INTÉZMÉNY TÖRTÉNETE

Az Áldás Református Óvoda 2014. szeptember 1-jén nyitotta meg kapuit az ide jelentkező gyermekek számára. Nevét szelle-

miségéből kifolyólag kapta. Az Intézmény egy székelyóvodát és két-két tagóvodát és telephelyet foglal magában. Az intézménybe érkező gyermekek a Tornyospálcai Református Egyházközség által működtetett minibölcsokei csoportokból és a környező településekről igénylik az óvodai férőhely biztosítását.

Ebben az óvodában fontosnak tartjuk, hogy a gyerekek szeretetben épüljenek. Óvodai nevelésünk keresztyén értékeket képvisel és közvetít gyermekeink számára, amely nemcsak a kiemelt tevékenységekben jelenik meg, hanem az óvodai élet minden mozzanatában. A keresztyén szellemű nevelést a református óvodai keretprogram segítségével valósítjuk meg, mindenkor szem előtt tartva, hogy a „gyermek Isten ajándéka”.

Intézményünkben valamennyien pedagógushoz méltó tisztelettel és szeretettel formáljuk a gyermekek szellemét és jellemét. Azért dolgozunk, hogy sok új tudást,

tapasztalatot és élményt teremtsünk a gyermekek számára, hogy az óvodás időszak újabb lépcsőfok legyen a nagybetűs élet felé vezető úton. A gyermekkor Isten rendelése, ezért azt sem visszafogni, sem felgyorsítani nem szabad. A ránk bízott gyermekeket Isten előtt kedves nevelésben kell részesíteni. A gyermekkor az életnek azon szakasza, amikor a legnyitottabb az őt ért benyomásokra. Így életük első éveiben van lehetőségünk arra, hogy átadjuk nekik azokat az értékeket, amelyeket mi magunk nagyon fontosnak tartunk. Ekkor van alkalmunk arra is, hogy megosszuk velük azt, amiben hiszünk. Keresztvény szellemiségű nevelésünknek fontos pillére a bibliai történetekkel, énekekkel való ismerkedés, melynek életkorhoz igazodó formáját, tartalmát óvodapedagógusaink képviselik.

III. A PEDAGÓGIA PROGRAM ÉS A PÁLYÁZATI TÉMA KAPCSOLATA

Az óvodai nevelés feladata az óvodáskorú gyermek testi és lelki szükségleteinek kiértékelése. Ezen belül: feladatunknak tekintjük – az egész nap folyamán – a keresztvény erkölcs normáihoz igazodó magatartás, az emberi kapcsolatokban a szeretet, a bizalom, a türelem, az igazságosság, a szelídség megtapasztalását, befogadását és gyakorlását.

Óvodánk jövőképét az intézmény nevelőtestületével együttműködve, eddigi eredményeinkre, értékeinkre, hagyományainkra alapozva formáljuk.

Küldetésünk, hogy gyermekeinket a keresztvény értékrend alapján, személyes hitünk és életünk példájával, legjobb tudásunknak megfelelően, családi légkörben,

a szülőkkel szorosan együttműködve neveljük. Olyan óvoda vagyunk, ahol domináns értéknek jelenik meg a hit, a szeretet, az elkötelezettség, a megbízhatóság, a bátorság és a minőségi munkára való törekvés.

A keresztvény élet napi megvalósítása

„Bizony, az Úr ajándéka a gyermek, az anyaméh gyümölcse jutalom.” (Zsolt 127,3)

Óvodánk helyi sajátossága a nevelőtestület által elfogadott református értékrend. Az óvodai közösség minden tagja osztozik a keresztvény világszemléletben. A keresztvény nevelési szemléletünk középpontjában a szeretet áll. Nevelőmunkánkat a keresztvény erkölcsi normákra alapozzuk, ezért az érzelmi, erkölcsi és hitre nevelés hangsúlyos szerepet kap óvodai életünk minden területén. Óvodánkban kezdetektől az óvodapedagógusok látják el a hitéleti neveléssel összefüggő feladatokat (csendes percek, áhítatok). A hitélet megtapasztalását segítik a napi imádságok: étkezés előtt és után, és pihenés előtt imát mondunk. A gyermeki tevékenységformákban helyet kapnak a bibliai történetek, énekek, versek, aranymondások. Óvodánk mindennapi életében fontos szerepet játszanak az ünnepek és a hagyományok. Szeretnénk elérni, hogy gyermekeink a teremtett világot Isten ajándékának tekintsék, s azt az ajándékot védjék és őrizzék.

A programunkban fő hangsúlyt kap:

- a keresztvény hitéleti nevelés,
- az iskolai életre való felkészítést,
- az érzelmi és erkölcsi nevelés és a szocializáció biztosítása,
- az anyanyelvi nevelés,
- a magyarság tudat kialakítása,

- a nemzeti hagyományainak ápolása,
- az egészséges életmód kialakítása,
- a környezettudatos magatartás kialakítása.

Óvodai életünk kialakításánál fontos szempont:

- az étkezések előtt és után, elalvás előtt, csendes percek, áhítatok után rövid, kötött és kötetlen imádságot mondunk a gyerekekkel,
- a nevelési-oktatási folyamat szervezését az évszakok, a keresztyén és egyéb ünnepek, jeles napok váltakozása adja meg.

Szervezeti kultúra helyzetképe

Az intézmény önálló arculattal rendelkezik, van kialakult, sajátos érték-, norma- és hagyományrendszere. Az óvoda nevelőközössége kezdeményező a kapcsolatépítésben, szem előtt tartják az óvoda missziós szerepét. Az óvoda elősegíti a gyermekek jelenlétét a gyülekezet életében, ami által a gyermek érzi, hogy van olyan közösség, ahová mindig bizalommal fordulhat. A gyülekezet tagjai megismerik a református óvoda nevelőmunkáját, áldásait, s felismerve e szolgálat fontosságát, segítik azt.

Alapvető elvünk, hogy minden olyan személlyel és intézménnyel élő kapcsolatot alakítunk ki, és tartunk fenn, akik az intézmény nevelőmunkáját-hatékonyságát növelni tudják, és a keresztyén szellemű nevelését erősítik.

IV. AZ IDŐS NAPPALI KLUB KAPCSOLÓDÁSA AZ INTÉZMÉNNYEL

„Az egymásra találás a kezdet, Az együtt maradás már haladás, Együtt dolgozni siker.”
(Henry Ford)

A nevelőmunka sikeressége érdekében fontosnak tartjuk a pedagógiai és a speciális kapcsolattartásokat a partnerekkel. A kapcsolat kialakításában és fenntartásában a nyitottságra és a kezdeményezés felvállalására törekszünk. A kapcsolatápolásban pedig lényeges szempontnak tartjuk, hogy elősegítse a nevelési feladatok megoldását, a hitéleti nevelés megalapozását, és hatása összhangban legyen a pedagógiai tevékenységekkel.

Lehetőség van óvodán belüli, vagy kívüli partnerekkel való együttműködésre, de fontos az együttműködés céljának, folyamatának kijelölése az eredményének összegzése, az értékek meghatározása. A partneri kapcsolat minősége mindenképp attól függ, hogy a résztvevők képesek-e megfelelő kapcsolatot kialakítani egymással, képesek-e szeretetteljes, biztonságot nyújtó és stimuláló légkört teremteni.

Az Áldás Református Óvoda – mint intézmény – az idősek nappali klubjával régmúlta visszatekintő, sokrétű partneri kapcsolatot ápol. Ezt a sokszínű, egymástól való tanulásra épülő kapcsolatot mutatjuk be a pályázat ezen tartalmi részén keresztül. Felvázoljuk az együtt töltött tevékenységeket, ismertetjük az alkalmak Pedagógiai programmal, hitéleti

neveléssel való koherenciáját, a megvalósítás módszereit, eszközeit és kiemeljük az átadott értékek fontosságát.

Célunk, hogy az idők a már kialakult hagyományok, népszokások megőrzését, ápolását megerősítsék, újakkal kiegészítsék, s még színvonalasabbá, különlegessé tegyék a gyermekek számára. Pl.: idők napja – köszöntés, adventi készülődés – kézműves kuckó, kántálás, születéstörténet – karácsony, nőnap – köszöntés, húsvéti történet – hagyományápolás, gyerekeknek lenni jó – gyermeknap.

Fejlesztendő kompetenciák az időkkel közösen szervezett programok által a következők:

1. Szociális kompetenciák: tolerancia, közös élmény átélése, együtt játszás, együttműködés, egymás alkotásainak értékelése, megbecsülése, kölcsönös tisztelet, szociális kapcsolatok mélyítése, önértékelés.
2. Érzelmi kompetenciák: a megvalósuló tevékenységekkel érzelmi nevelés, családok, nagyszülők bevonásával partneri viszony fejlesztése, együttműködés, közösségi érzés fejlesztése. Közösségfejlesztés, személyiségfejlesztés a közös/csoportos tevékenységeken keresztül. Tanulják elfogadni és tolerálni egymás érzelmeit, együtt munkálkodás örömteli érzése.
3. Értelmi kompetenciák: a gyerekek egyéni képességeinek és érdeklődésének megfelelően vállaljanak feladatot, és megtapasztalás, tevékenység során szerezzenek bővebb ismereteket az adott témával kapcsolatban! A gyerekek motiválása az önálló ismeretszerzésre. Kognitív képességek fejlesztése, zenei nevelés során fejlődik esztétikai mozgásuk, örömteli énekük, vonzódásuk a népi dalokhoz, játékokhoz.
4. Kommunikációs képességeik terén fejlődik beszédértő képességük, nyelvi kifejezőkészségük, bővül szókincsük a régi néphagyományokból átvett szavak használatával.
5. Testi képességeik terén fejlődik nagymozgásuk, finom motorikus képességeik. Munkavégzés során fejlettebb szintre emelkedik kreativitásuk, képzeletük, tapintásos észlelésük, érzékelésük. Fejlődik arányérzékük, figyelmük, kitartásuk, gondolkodásuk, beszédképességük.

Résztevők feladatai

Résztevők	Feladatok
Palánta csoport gyermekei	Megfelelő magatartással, de a felszabadult játék és mozgás örömeivel megtölteni az együtt töltött alkalmakat, témahetet. Tapasztalatszerzés, újszerű tevékenységek, érzések átélése.
Szivárvány csoport gyermekei	Megfelelő magatartással, de a felszabadult játék és mozgás örömeivel megtölteni az együtt töltött alkalmakat, témahetet. Tapasztalatszerzés, újszerű tevékenységek, érzések átélése.
Egyéni vállalások alapján	Díszítőeszközök (szalagok, kosarak, húsvéti képek, képeslapok, tojás, tojás-héj, modell gipsz, gyertya, búzamazg)
Óvodavezető	Az együtt töltött idő, témahét előrehaladásának nyomon követése, a programokon való részvétel, aktív közreműködés. Támogató segítségnyújtás kollégáim szakmai munkája iránt.
Óvodapedagógusok	Feladatvállalás, feladatvégzés, helyszín, időpont egyeztetése. Értesítés, kapcsolattartás a résztvevőkkel. A feladatvégzési folyamatok nyomon követése. Személyes közreműködés az egyes feladatokban, személyre szabott feladat megosztás.
Dajkanénik	Segítő, személyes közreműködés, aktív részvétel a tevékenységekben, eszközök biztosítása a gyermekek számára. Folyamatos segítségnyújtás.
Szülők, nagyszülők	A gyerekek érdeklődésének megfelelően képek, képeslapok, könyvek nézegetése, az előkészületekbe történő bevonás. A folyamatban való aktív részvétel, tapasztalatnyújtás.
Idősek Nappali Klub tagjai	Eszközök, tárgyi feltételek biztosítása, hagyományok bemutatása, egyéni ismeret és élmény nyújtása.

Őszi munkák – hagyományok és munkálatok megismerése

A gyermekek nagyon sokat tanulhatnak az idősektől. Az idősek klubjába járó, már sokat tapasztalt nénik és bácsik szívesen adják át tudásukat azzal kapcsolatban is, hogy hogyan kell a természet adta kincseket feldolgozni, elraktározni. Gyermekeink részt vettek szőlőszüreten és préselésen, kukoricatörésen, almaszedésen.

Cél: A gyermekek megismertetése a kétkezi munkával, az új ismeretek gyakorlása, elmélyítése.

Idősek napja – köszöntés

Az Idősek Nappali Klub tagjait köszöntjük verssel, dallal, saját készítésű ajándékkal. Az együttlét lehetőséget teremt a közös beszélgetésre, gyermekkori élmények megismerésére, hagyományok, értékek átadására.

Cél: A szépkorú emberek életének, munkásságának tisztelete.

Adventi készülődés – kézműves kuckó, kántálás, születéstörténet – karácsony

Az ünnep és előkészületei meghittségét óvodánk mindennapjaiba is becsempésszük. Az óvoda természetes közege a hagyományörzésnek. Az idősek előadásában hallhattuk a születéstörténetet, közösen barkácsoltunk, mézeskalácsot sütöttünk, felcsendültek a régi zoltáros dicséretek, gyermekkoruk karácsonyvárását ismerhették meg a gyermekek. Beteg, mozgásképtelen idős emberek lakóhelyére vittük el a karácsonyi történetet, versekkel, dalokkal. A hagyományok ápolásakor az együtt játszás, együtt munkálkodás örömtelivé, izgalmassá teszi a várakozási időt, lehetőséget adva a közös élmények átélésére, a szociális kapcsolatok elmélyítésére, mindemellett fejlődik kreativitásuk, fantáziájuk, szépérzékük.

Cél: Az ünnepkörhöz kapcsolódó népszokások felelevenítése, hagyományok ápolása, pozitív élmények nyújtása, ráhangolódás. Az ünnep keresztyén értékeinek kiemelése.

Nőnap kiemelés

Az óvodában a gyerekekkel közösen készítünk ajándékot a kislányoknak és a kisfiúk anyukájuknak, az intézmény női dolgozóinak és az idősek nappali klubjába járó néniknek. Törekszünk az esztétikus megjelenésre, és hangsúlyozzuk azt is, hogy nem csak a közvetlen környezetünkben lévő hölgyeknek adhatunk virágot, hanem azoknak is, akiket nem látunk minden nap, de szeretettel gondolunk rájuk. Verssel és a kézzel készített virággal köszöntjük Őket.

Cél: Gondoljunk azokra is, akik fontosak számunkra, ne felejtsük meg róluk! A kézzel készített ajándék fontosságának a kiemelése.

Húsvéti történet

Idősek körében a néphagyományok felelevenítése

Népszokásaink generációkat összefűző ereje rámutat, hogy nem gyökértelenül létezőnk a világban. A valahova tartozás tudata kapocs és összekötő lehet, amely révén a mostani változó körülmények között is megtalálhatjuk helyünket, értékeinket.

Felkerestünk idős hagyományörző embereket a saját községünkben, akik még emlékeztek a szájhagyomány útján a szüleiktől tanult dalokra, mondókákra, és szívesen elénekelték, eljátszották nekünk azokat. Az idősek körében a gyerekek érdeklődve, tágra nyílt szemekkel hallgatták a népi hagyományokról szóló történeteket. Fotókat, képeslapokat, könyveket nézegettek. Ami számunkra is meglepő volt, sok-sok kérdést tettek föl, igazán megfogta őket a múltidézés. Az itt töltött délelőttön megismerkedtek a gyermekek a tojásfestés változatos, egyedi technikáival, amit a nagyszülők örömmel és nagy szeretettel mutattak meg.

Húsvéti ünnepkör keresztyén szemmel

Történetek a Biblia tükrében. Az idősek szemszögéből láthatjuk és hallhatjuk a feltámadás történetét, zoltárokat, dicséreteket énekelve.

Cél: A húsvéthoz kapcsolódó népszokások felelevenítése, hagyományok ápolása, pozitív élmények nyújtása, ráhangolódás. Az ünnep egyházi vonatkozásának kiemelése, az értékek befogadására nyitottakká váljanak. Beszédkészség fejlesztése: szókincsbővítés (feltámadás, újjászületés, megváltás, viaszolás), beszédértés fejlesztése.

Sárga túró, fonott kalács készítése

A fonott kalács és a sárga túró elkészítésének fortélyaiába is beavatott minket a „szép” korúak egy csoportja. Beszélgetés során a családi sütéssel kapcsolatos élmények is felidéződtek. Míg a tészta megkelt, az udvaron húsvéti népi játékok felelevenítésére is sor került az idősek közreműködésével.

Visszatérve az ebédlőbe, jól meglisztezett deszkán vékonyra nyújtottuk a tésztát, nyuszi és tojás formájú szaggatóval kiszaggattuk. A nagyobbak, akik már tapasztaltabbak e téren, egyeseken segítettek a kisebbeknek a munkában. Mindenkinek megvolt a feladata: volt, aki nyújtott, szaggatott, adogatta a tepsibe a tésztát. Sütéskor finom illat töltötte be az ebédlőt. A kisült süteményt megkóstoltuk, és hagyunk belőle a játszóházba is. Vidám népi dalos játékokkal zárult ez az élményekben gazdag délelőtt.

Cél: Ismerjék meg néphagyományaink, népkultúránk világát. Gyakorolják, ápolják a népi játékaikat, fejlődjön az ügyességük és együttműködési képességük. A családi szerepek fontosságának hangsúlyozása, nemi identitás erősítése a hagyományápolás folyamatában (férfi-női, anya-apa, gyermek-felnőtt). Feladat- és munkamegosztás régen és ma. Feladatom a családban.

Tojásfa díszítése

Az óvoda tojásfáját színes, különböző méretű szalagokkal, virágokkal, tojásokkal díszítettük fel, amit előzőleg a gyerekekkel és az idősekkel együtt készítettünk el: méréssel, vágással, ragasztással, színezéssel, festéssel, viaszolással.

Cél: Matematikai tartalmú tapasztalatszerzés, fogalmak rögzítése, figyelem fejlesztése, relációs szókincs (több, kevesebb, ugyanannyi; vastag-vékony, rövid-hosszú, kemény-puha). Csoportkohézió erősítése.

A tevékenykedés közben megkóstolhatták a jellegzetes húsvéti ételeket: sárga túró, sonkát, tojást, fonott kalácsot.

Népi citerazenekar előadása

A citerazenekar népi dalokat, énekes játékokat adott elő hangszerkísérettel. Énekeltek, táncoltunk. Aki kedvet kapott, meg is szólaltathatta a hangszeret.

Cél: A gyermekek érzelmét gazdagító zenei élmények nyújtása, a közös éneklés, zenélés megszerettetése.

Gyerekek lenni jó – gyermeknap

Izgatottan várják az óvodások a gyermeknapot. Ebből az alkalomból projekthetet tartunk az intézményben, ahol a főszerep a játéké, a kacagásé, a vidámságé. Nagy meglepetést okoz számukra, amikor a szépkorúak meglátogatják őket, velük együtt töltik a délelőttöt, és közösen mókázhatnak.

Lezárásképpen ajándékot kapnak az ovisok. Ezzel is éreztetik a gyermekekkel, hogy hálaival és szeretettel gondolnak rájuk.

Cél: Az összetartozás érzésének elmélyítése, a két generáció együtt is érezze jól magát. Az idősek – ha csak kis időre, is – de újra „gyermek lehetnek”.

Összegzés

Gyermekeink komplex tevékenységeken keresztül szereztek ismereteket, mindeközben megismerkedtek helyi szokásokkal, hagyományokkal, amit a jövőben – reménység szerint – ők fognak ápolni és továbbadni. Minden közös együttlét élményt jelentett a gyermekek számára, amelyre a következő nevelési évben építeni tudunk. A napi eseményeket képekben rögzítettük, melyeket a szülők óvodánk honlapján minden nap megtekinthettek, így a rendezvényt folyamatosan nyomon követhették.

Tudásátadás a generációk között

A kicsi gyermekek kifogyhatatlan kíváncsisága és kérdései által vizsgáztatják az időseket, mit tudnak a világról, amelyben felnővén biztonsággal kell majd élniük. Felmerül a kérdés, hogy a felnőttek, a szépkorúak mit tanulhatnak egy óvodástól, mert csak így lehet kerek az intergenerációs kapcsolat.

Az idősekkel való szoros kapcsolat rávilágított arra, hogy az óvodai nevelésünk, oktatásunk során a gyermekek lemásolják a felnőttek viselkedését, magatartását, így az idősebb generáció akarva-akaratlanul példamutatással tanít. A világ megértéséhez és továbbadásához meg kell őriznünk a gyermekek számára a múlt értékeit, saját hagyományainkat, „régies” dallamainkat, verseinket, ételeinket, tárgyainkat, játékainkat.

Egyrészt az egymást követő generációk iskolázottságának növekedése a családban a mindennapok szükségletévé teszi az egymás közötti tanulást, hiszen egyre több okoseszközzel rendelkező nagy követi nyomon az óvodai eseményeket, tevékenységeket az interneten is. Másrészt az óvoda néphagyományőrző tevékenysége, a keresztyén értékrend megalapozása a szülőket, és rajtuk keresztül a nagyszülőket is aktivitásra, megújulásra, tudásmegosztásra serkenti.

V. ZÁRÓGONDOLATOK

„A világon mindenkinek hinnie kell abban, hogy képes valami olyasmit nyújtani, amit a világ nélküle nem kaphatna meg.” (Gilbert Keith Chesterton)

Jövőbe tekintő gondolataink között mindenképpen szerepelnie kell eddigi értékeink megőrzésének, a keresztyén értékrend folyamatos erősítésének, hagyományaink ápolásának, sajátosságaink óvása, az intézmény nevének és jó hírének megőrzése, partneri kapcsolatok bővítése és a fejlődés-fejlesztés jövőbe mutató irányának összehangolt megfogalmazása mellett. Az együtt gondolkodást, egymás munkájának megbecsülését, tiszteletben tartását, hitének erősítését továbbra is hangsúlyozzuk a partneri kapcsolatok mélyítésénél. Feladatnak tartjuk, hogy a települések, gyülekezetek társadalmi, kulturális életének továbbra is részesei legyünk.

Célunk az idősekkel való kapcsolat továbbfejlesztése során citera- és hímző-varrófoglalkozás beindítása. E tevékenység lehetőséget biztosít az óvodás korosztály számára a hangszer megismerésére, megszólaltatására, és a település népi motívum világának (keresztsszemes) átadására.

Az idősekkel kialakított partnerkapcsolat tartalmi elemei szorosan kötődnek óvodánk nevelési programjához. A megvalósult tevékenységek, közös együttlétek, elkészült alkotások, ételek, a generációk közötti együttműködéssel, kölcsönös tudásátadással valósulhatott meg. Elért eredményeinktől nem csupán a hosszú távú fennmaradást várjuk, hanem egy fejlődési út elindulását is.

SZARKA JÚLIA

ÓVODA – ZENE – ÜNNEP – PETŐFI

BEVEZETŐ – KOSSUTH LAJOS AZT ÜZENTE...

Egy zenetanár anyuka kérdezte tőlem egy kora tavaszi napon, hogy szükséges-e az ünnep miatt ilyen nehéz dalokat énekeltetni az óvodás korúakkal. Március 15-e környékén gyakran felhangzik a közismert Kossuth-nóta: *Kossuth Lajos azt üzenete, elfogyott a regimentje...* – sokszor ismételt „kántálása”: **dó - ti, - lá, - mi, dó - ti, - lá, - mi**, de a felugró rész már nyolc, sőt tíz hang terjedelmet igényel, tetézve nehéz ugrásokkal a dallam végén (mi – szí,). Érdekesség, hogy a zárómotívumot klarinétok játszották – a Kossuth Rádió szignáljaként – évtizedeken át.

A tanulmány akár már a bölcsődében is, de főleg az óvodában és alsó tagozaton használható, módszertani szempontokkal alátámasztott szemelvényekből is próbál ötleteket adni, hogyan tegyük emlékezetessé a többi ünnepünket is.

A bevezetőben említett esetben – véleményem szerint – időnként kiléphetünk a módszertani előírásokból, mert amíg a gyermek arcán öröm látható, amíg a csákóval, fából vagy kartonból készült (sebesülésmentes) karddal boldogan menetel a Petőfi- vagy a Kossuth-szoborhoz, addig a hazaszeretetre nevelés legalább annyira fontos, mint a tisztaéneklési képesség fejlesztése.

A címben megjelenő négy fogalom és azok összefüggései alapján próbálunk ötleteket adni az ünnepekhez, nemcsak az aktuális *Petőfi-évforduló*, hanem az *óvodában folyó „hagyományos” zenei és esztétikai nevelés* tekintetében is.

Az elméleti megerősödés alapja továbbra is a kodályi filozófia (nem módszer!), amit nem akarunk még jobban elcsépelni, de néha meg kell benne erősödnünk, mert nála jobban kevesen tudták megfogalmazni a célokat és feladatokat. A végrehajtó szerep Forrai Katalinnak jutott, amelyben rögzítenie kellett egy „módszertant”. Az *Ének az óvodában* a mai napig az óvodai zenei nevelés etalonja¹, amely kiegészült bölcsődei feladatokkal² és – a multikulturalitás jegyében – az európai gyermekdalok I–II. kötetekkel is.³

ÓVODA ÉS ZENE

A mindennapos zenélés, a tudatos zenei képességfejlesztéssel történő élményszerzés segítik a teljes személyiség fejlődését. Ez a tudatos folyamat az óvodában kezdődik intézményes szinten, bár nagyon sok kezdeményezés jelzi, hogy már a bölcsődében és egyéb kisgyermekkorai zenei programokon is sokat tehetünk a fejlesztésért.

Ez jelent meg az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramjában (ÓNOAP), amelynek minden fejezete megzenésíthető volt.⁴ Igazolhattuk, hogy a sorokban ott rejlik a zene: már Brunszwik Teréz első fővárosi óvodájában is, ahol szakállas urak tanították főleg imádkozásra és számolásra a gyerekeket, majd a fiatal lányok (Kindergarten „kertészlányai”) pedig sokat énekeltek a gyermekeknek. „Az első óvónők férfiak voltak” – hallatszik gyakorta a vizsgákon, amelyen jókat mosolygunk, ugyanakkor a szakma mára annyira elnöiesedett, hogy nem is veszünk tudomást az aktívan dolgozó, a gyerekek által imádott Peti vagy Gyula óvóbácsiról.

A vidéki birtokán létrehozott óvodában pedig Bezerédy Amália készített verses, kottás könyvet *Flóri könyve* címmel.⁵ Hosszasan fejtegethetnénk a zene hatását, a zenei nevelés jelentőségét, de, ha elmélyülünk a következő idézetekben, belátható, hogy az egymástól függő, az egymással kapcsolatban lévő zenei feladatok megvalósítása a nemzet sorsát határozhatja meg: „Óvodával, annak zenéjével foglalkozni nem mellékes kis kérdés, hanem országépítés!”⁶

Nem újkeletű ez a mondat, az ókori görög tudós, Platón is hasonlóan nyilatkozott, a táblázatos elemzés pedig a zene vonatkozásában igyekszik igazolni a két gondolkodó közös álláspontját:

<p>Platón „A zene erkölcsi törvény. Lelket kölcsönöz a mindenségnek, szárnyat ad az elmének, szállni tanítja a képzeletet, bájt ad a szomorúnak, derűt és életet mindennek. Lényege a rendnek és útja minden jóhoz, igazságoshoz, széphez vezet, amelynek csak láthatatlan, de kápráztató, szenvedélyes és örökké való alakja.”</p>	<p>Kodály „... az ének felszabadít, bátorít, gátlásokból, féltékenységéből kigyógyít. Koncentrál, testi-lelki diszpozíció javít, munkára kedvet csinál, alkalmasabbá tesz, figyelemre-fegyelemre szoktat. ...hogyan egész embert mozgat, nemcsak egy-egy részét... Fejleszti a közösségi érzést. Kifejleszti, csírájában minden emberben meglévő zeneérzékét, ezzel megadja a műveltség alapját, amivel ezután szebbé, gazdagabbá teszi egész életét.”</p>
--	---

ZENE ÉS ÜNNEP

Legyen mindig igényes zene az ünnepeken, mert nincs ünneplés zene nélkül. Remélhetőleg – hasonlóan az anya szerepéhez – a pedagógusok is fontosnak kell, hogy tartsák az élőénekes-zene hatásait. Az tapasztalható, hogy nem szólal meg a Himnusz és a Szózat az ünnepélyeken, a gépből áradó ének- és zenekari kíséret elnyomja még azt a kis énekhangot is, amellyel néhányan próbálkoznak. Sajnos a tehetségkutató programok sem tesznek jót az önbizalmunknak: inkább nem énekel sem az anya, sem a gyerek. Talán leginkább a nagyszülők érzik ennek fontosságát, amelyet Kodály is méltányol egy sokszor emlegetett mondásában: „a zenei nevelés a gyermek születése előtt 9 hónappal kezdődik..., de később korrigál: ... az anya születése előtt, tehát a nagyszülők felelősségére és érintettségére utal.”⁷

Jó esetben a család olyan zenei programokra viszi el a gyerekeket, ahol a picik mellett a hozzátartozókkal is megismertetik a dalokat, a zenei elemeket és a mozgást.

Egyre inkább igazolható, kutatási eredmények is jelzik, hogy az anyukák is inkább a technikai eszközökkel szórakoztatják csecsemőiket, és ez a generáció már eleve nem szívesen énekel. Sőt, sokan ígéretet tesznek a felvételi alkalmasságin, hogy biztosan nem fognak énekelni az óvodai csoportban, majd a kolleganő „csinálja az éneket” vagy betesz egy CD-t. Ezt nem szokta támogatni a bizottság, de a pedagógushiány kompromisszumokra kényszeríti a képzőket is. És a hallgatók nem értik, hogy miért kell énekelni, miért nem lehet a telefonnal a kézben körjátékot játszani, mert már egy négysoros dallam és szöveg memorizálása is gyakran nehézséget okoz. Ezekben az esetekben kérjük, hogy egy kissé gondolkodjanak el a platóni és kodályi szövegeken a zenei nevelés jelentőségéről!

De sokat segítene, ha több olyan szakirodalom is eljutna a szülőkhöz, amelyek meggyőznék őket az ének fontosságáról, mert ezek tudományos kutatások eredményei. Néhány fontos jelenség, amit az anyáknak (akár apáknak!) tudniuk kellene:

- a hámszövet (bőr) már akkor is képes rezgéseket észlelni és azokat sejtmemóriában rögzíteni, amikor még nincs fülünk;
- a hangok biztonságérzetet adnak az átmeneti időszakokban;
- a zene minden ember veleszületett képessége;
- abból a sajátosan emberi megnyilatkozásból, amit nyelvnek, beszédnek nevezünk, a kisgyerek először a hangokat és ritmusokat érzékeli;
- a mozgás, a ritmus és a hangzás a pszichikum szerveződési alapjait képező, egymással összefüggő jelenségek;
- mindennapi énekstimuláció elősegíti az idegsejtek közötti kapcsolatok kialakulását és fennmaradását.

Ez utóbbi pont arra figyelmezteti a szülőket, hogy ha időnként hamisan is, de bátran és szeretettel énekeljenek gyermeküknek, mert annak hatása pótolhatatlan, kevésbé zeneileg, mint inkább az érzelmi kapcsolatokban, kötődésekben.⁸

ÜNNEP ÉS ESZTÉTIKAI NEVELÉS

A tanulmány címében megjelenő négy fogalom mellett az ünnepek jelentőségét emeli ki, ha az esztétikai nevelés szűkebb területei alapján figyelünk az irodalmi és vizuális kultúra ünnepben betöltött szerepére. Csak intő jel, hogy milyen dekorációt teszünk ki, azt kik és hogyan készítik. Kapnak-e a gyerekek kellő önállóságot a művek elkészítésében, vagy megrekedünk a zászló színezésében? De a környezet esztétikájához tartozik az ünnepi öltözködés megválasztása is.

Az irodalmi nevelésben kevésbé várható el egy 3–6 éves gyermektől, hogy néhány percnél tovább koncentráljon egy hallgatott szövegre, különösen, ha nem valódi történetről van szó (pl.: a János vitéz egy énekéről).⁹

Mielőtt Petőfihez érkezünk, néhány szóval említést kell tenni a zene és az irodalom kapcsolatáról, hiszen ünnepeink, műsorainak elsődleges anyaga az óvodában tanult versek, mondókák, mesék.

Még egy kis érdekesség: az óvodamúzeumokban őrzik annak a levelezésnek másolatait, amelyben Kodály elküldte Forrai Katalint Weöres Sándorhoz, hogy írjon szöveget a 333 olvasógyakorlat dallamaira. A költő nem volt kottaolvasó, ezért Forrai Kati néni elénekelte a dallamot, és Weöres (időnként Károlyi Ami, a feleség) mondta rá a szöveget. Így születtek meg a komponált gyerekdalok, melyek már tudatosan figyeltek arra, hogy többféle zenei feladatnak is megfeleljenek: a népihez képest bonyolultabb ritmusok, dallamfordulatok alkossák, melyek majd segítik a zeneértővé nevelést. A mai napig ezek a „tandalok” adják az ünnepi énekek többségét, jó lenne feleleveníteni és továbbadni ezeket a műveket.

ÜNNEP ÉS ÓVODAPEDAGÓGUS

Csak azért teszünk rövid kitérőt a pedagógia „új” fogalmait érintve (kompetencia, innováció, inklúzió), mert érdekes jelenségek tapasztalhatók a köznevelésben: hogyan magyarázzuk meg a szülőknek, hogy karácsonykor a betlehemezés helyett nem ildomos pompontáncot gyakorolni, mert a szülők többségének már unalmas a betlehemezés? Sőt az inklúzió „szép példája” is olvasható a javaslatban, mert az szülői munkaközösség jó módú tagjai kifizetik az öltözéket azoknak, akik nem engedhetik meg maguknak a drága ruhákat és cipőket. Egy határozott vezetőnek sikerült meggyőzni a szülőket arról, hogy ha már muszáj, akkor ne karácsonykor tegyék ezt, hanem a rengeteg gyakorlás helyett inkább készítsenek az adventi vásárra fenyődísz a gyermekeikkel együtt!

Amire figyelnie kell a kompetens és innovált pedagógusoknak a jól sikerült ünnep érdekében:

- az ünnepeken ne a produktum legyen a lényeg, amit hetekig gyakoroltak az udvari játék helyett; hanem az öröm;
- az élő zene, az éneklés fontossága;
- az ének-zene és a hozzá kapcsolódó mozgás a mindennapok része;
- tevékenységre és élményekre épülő zenei nevelés;
- nem a szereplés, hanem a játékok öröme a fontos;
- a pedagógus és a megfelelő zenei környezet szerepének fontossága;
- az értékközvetítés és az igényes alkalmazkodás jelentősége;
- a műsor összeállhat az eddig ismert dalokból;
- a szülők bevonása anyák-apák napján körjátékokba;
- a zenei tehetség is bontakozhat; de itt az óvónőnek meg kell előznie az esetleges rivalizálást, féltékenykedést;
- de a lassabban fejlődő gyermek is olyan feladatot kaphat, amire büszke (pl. ritmust tud tapsolni egyetlenes járással), ami a tisztán éneklőknek nehezen megy.

ÓVODA – ZENE – ÜNNEP – PETŐFI

Visszakanyarodva a tanulmány főcíméhez, a következőkben álljon itt néhány ötlet arra, hogyan lehet megemlékezni Petőfiről, illetve az 1848. március 15-i nemzeti ünnepünkről. Ezek a „receptek” a hozott anyagot, vagyis Forrai Katalin: *Ének a bölcsődében* és *Ének az óvodában*, illetve Törzsök Béla: *Zenehallgatás az óvodában* című könyveinek zenei szemelvényeit használja fel, éppen azért, hogy igazolja: megfelelő minőségű és mennyiségű zenei anyag áll rendelkezésre. Nincs tiltva, hogy megfelelő hozzáértéssel más szakirodalom dallamait is beépítsük, de ehhez megfelelő módszertani felkészültség szükséges.

A zenei anyag táblázatában szándékosan nem jelöljük a zenei anyag oldalszámát, mert miközben lapozgatunk a régi kötetekben, rátalálhatunk régóta nem énekelt, ugyanakkor kedvelt versekre, mondókákra és dalokra. Jelölünk viszont lehetséges kiemelt zenei feladatot, amely mindig célja a zenei tevékenységeinknek.

<u>Mondókák</u>	<u>Népi gyermekdalok</u>	<u>Komponált gyermekdalok</u>	<u>Népdalok, műzenei szemelvények</u>
egyenletes és váltakozó ritmus különbsége	hagyományok tisztelete, alapmozgások, népi játékok	képességfejlesztéshez	főleg zenehallgatásra
Gyí, paci... lovaglás, ölbeli játék, egyenletes járás	Aki nem lép... egyenletes és váltakozó ritmus megkülönböztetése	Ez a lábom... táncos mozdulatok, bokázás, térdütögetés	Kossuth Lajos azt üzenté... dobolás hangszerkészítés
Húzz, húzz engemet... erő-játék, a csata mozdulatai	Menetel az ezred... (Svájc) egyenletes lüktetés puskával játszott mozdulatok	Vígan dalol... repülés lengetés mérőre zászlókészítés	A jó lovas... kánon (kollégák és szülők bevonása)
	János úr készül hangkészlet moll	Csizmám kopogó... legények tánca	Csínóm Palkó... táncok, mozdulatok ritmusra
			Huszár gyerek... táncok, mozdulatok
Zenehallgatás, Kodály-feldolgozások, klasszikus műzene Palotás Bécsi harangjáték Feltámadott a tenger Háry János egyes részletei			Este van már, csillag van... nevek cserélése, ritmikai feladatok Esik eső karikára... a lá-pentakord változat

Alaposan átböngészve Törzsök Béla: *Zenehallgatás az óvodában* című kötetét, bizonyára találunk még már elfeledett, zenehallgatásra való, esetleg hangszereken elővarázsolható dallamokat, melyeket a pedagógus ad elő, felelevenítve hangszer tudását.¹⁰ A legnagyobb élmény a gyerekeknek, ha az ő csodálatos óvónénije még hangszer(ek)en is tud játszani (akkor is, ha csak 4–5 hangot tud megszólaltatni, a „Süss fel nap” (C vagy D dóban, fisz fogásával). Ha már a „B” hang is sikerül, akkor bármilyen ünnepen el tudjuk játszani Händel: „Fénylő győztes...” című dallamát (fordítástól függően: „Nézd a győztes...” kezdetű), így az alsó szólam sem megvalósíthatatlan, de időigényesebb, mert gyakorolni kell. Sok óvodában létezik óvónői kórus, sőt szülői és óvónői kórus még vegyes kari változatban is, ha az apukákat is be lehet vonni ebbe a kezdeményezésbe.

ÜNNEP ÉS ÓVODAPEDAGÓGUS

A pedagógus akkor kompetens, ha egy adott helyzetben a megfelelő tudás, a készségek és a hozzáállás ötvözetével rendelkezik (brüsszeli ajánlás). De módszertani szabadsággal csak az élhet, aki hisz a megfelelő módszertani alapokban, és azt a módszert használja, amellyel a legjobb eredményt érheti el a gyermek fejlesztésében.

Az alábbi kodályi alapelvek emlékezetben tartásával ünnepet tudunk varázsolni a zenében:

- van a gégénkben olyan hangszer, amely mindig kéznél van;
- a néphagyományokból kiindulva jussunk el a klasszikus zenéhez is;
- a hétéves kor előtti művelés hiánya a lélek parlagon maradásához vezet;
- a zene olyan személyiségformáló erő, amely mással nem pótolható;
- az élő zene, az éneklés fontossága;
- az ének-zene és a hozzá kapcsolódó mozgás a mindennapok része;
- tevékenységre és élményekre épülő zenei nevelés hatékonysága.

Az a bizonyos „zenei anyanyelv megalapozása” többféle értelmezésben is megjelenik:

- a zenei nevelésnek az anyanyelv elsajátításában is szerepe van;
- zenei anyanyelvünket a néphagyományokból építve a népi dalosjátékok tudják leginkább közvetíteni;
- elsősorban ezekből kiindulva kell a zenei alapképességeinket fejleszteni, de ez egy tudatos, szakszerű munka, amelynek első elemei az óvodában jelennek meg, illetve látjuk nyomait a lelkiismeretes kisgyermeknevelők (bölcsődei gondozók) munkájában.

Alapvető zenei feladataink az óvodában:

- a ritmusérzék fejlesztése (mérő – ritmus együtt is, tempó)
- a zenei hallási – dallami – képességek fejlesztése (magasabb – mélyebb, dallamvonal, halkabb – hangosabb dinamika, hangszínek)
- a tiszta éneklési képesség fejlesztése (a pedagógus mint modell, megfelelő hangmagasság, a morgó gyerek támogatása)
- zenehallgatóvá nevelés – az értékes zene (klasszikusok) hallgatása, mert a popzenével úgylátalkozik
- zenei alkotókedv kialakítása (pl.: saját készítésű hangszerekkel zenei kíséret kitalálása, zenei alkotókedv, esetleg improvizáció)

Nem mindenki fogadja el a zenei anyanyelv meghatározását, a zenét egyetemlegesnek tartva a csecsemősírástól az operaáriáig, de nekünk hinnünk kell egy nemzeti sajátosságokkal bíró zenei anyagban és a zeneértéshez vezető képességfejlesztő feladatokban.

Hogyan ünnepeljük a 200 éve született nagy költőnket, akiről már mindent tudományosan elemezték és minden bőrt lehúztak? Láthatók a neten olyan riportok, ahol mindenki őszintén elmondhatta egy jó vagy rossz élményét a költővel kapcsolatban. Lehetne olyan ünnepet szervezni, ahol az óvodások improvizálhatnának, megzenésítenék a verseit, készítenének a gyerekek és felnőttek is komponált Petőfi-dalokat „gyerek módra”.

ZÁRSZÓ – KOSSUTH LAJOS AZT ÜZENTE... NE FOGYJON EL A REGIMENTJE AZOKNAK, AKIK HISZNEK KODÁLY ÉS FORRAI „MÓDSZERÉBEN”, AKIK ALKALMAZZÁK A ZENEI NEVELÉS ELVEIT ÉS GYAKORLATÁT!

Az említett szakirodalom évszámait szándékosan a régebbi kiadások dátumait jelzik, ezzel is figyelmeztet arra, hogy a kiadók neve, helyszíne változhat, de egy jó módszertant nem érdemes változtatgatni, csak azért, hogy korszerűnek tűnjünk.

A 200 éve született költő zsenialitása nem vitatható, annyian megírták már élettörténetét, feleségével folytatott utolsó levelezése jelzi, hogy nem készült még a halálra, de hazájáért feláldozná magát. A tanulmány terjedelme eddig tarthat, így most már csak egy saját emlékemet osztanám meg az olvasókkal: kedvenc dalom volt a „Befordultam a konyhába” kezdetű magyar nóta, mert apám szerette énekelni (bár műfajilag feketelistán volt a nehéz ugrások és a hangterjedelem miatt), de mi ezt nem tudtuk, így még nagyobb boldogság volt, ha anyám is bekapcsolódhatott az éneklésbe. Akkor még nem olvastam módszertant, csak azt éreztem, hogy valami különleges alakul ki ilyenkor a vers és a dal hatására, amely érzést minden családnak kívánok! **Jó éneklést!**

FELHASZNÁLT IRODALOM

- BÁRDOS József: *A modern magyar gyermekköltészet keretei*, https://www.epa.hu/03300/03300/00007/pdf/EPA03300_konyv_es_nevelés_2013_3_14.pdf (Letöltés: 2023.06.15.)
- FORRAI Katalin: *Európai gyermekdalok I–II*, Budapest, Zeneműkiadó, 1966.
- FORRAI Katalin: *Ének az óvodában*, Budapest, Editio Musica, 1993.
- FORRAI Katalin: *Ének a bölcsődében*, Budapest, Zeneműkiadó, 1986.
- KODÁLY Zoltán: *Zene az óvodában*, Budapest, Zeneműkiadó, 1958.
- Korm. Rend.137/1996. (VIII. 28.) Korm. Rendelet az Óvodai nevelés országos alprogramjának kiadásáról, Magyar Közlöny, 1996.
- MÉSZÁROS István: *Óvodai zenei nevelésünk másfél évszázada*, Budapest, Közgazdasági és Jogi Kiadó, 1988.
- RAFFAI Jenő: *Megfogantam, tehát vagyok*, Pécs, Útmutató Kiadó, 1984.
- SZARKA Júlia: *Az ÓNOAP „megzenésítése.”* in: BTF Tudományos Közleményei XVII., Budapest, Trezor Kiadó, 177–187.
- SZARKA Júlia: *A pataki óvóképzés 50 éve – Az óvodai zenepedagógia 50 éve.* in: TOMA Kornélia (szerk.): *Tervezés és fejlesztés az óvodában: Az óvodapedagógus-képzés múltja és jelene. Készség- és képességfejlesztés óvodáskorban. Pedagógiai tervezés az óvodában - A Sárospataki modell*, Sárospatak, Tokaj-Hegyalja Egyetem, 2022.
- TÖRZSÖK Béla: *Zenehallgatás az óvodában*, Budapest, Editio Musica, 1988.

¹ Forrai Katalin: *Ének az óvodában*, Budapest, Editio Musica, 1993.

² Forrai Katalin: *Ének a bölcsődében*, Budapest, Zeneműkiadó, 1986.

³ Forrai Katalin: *Európai gyermekdalok I–II*, Budapest, Zeneműkiadó, 1988.

⁴ Szarka Júlia: *Az Óvodai Nevelés Országos Alprogramja „megzenésítése”*, In: A BTF Tudományos Közleményei XVII. Szerk.: Bollókné Panyik Ilona, Trezor Kiadó, Budapest, 1999, 177–187.

⁵ Mészáros István: *Óvodai zenei nevelésünk másfél évszázada*, Budapest, Közgazdasági és Jogi Kiadó, 1988.

⁶ Szarka Júlia: *A pataki óvóképzés 50 éve – Az óvodai zenepedagógia 50 éve*, Sárospatak, Tokaj-Hegyalja Egyetem, 2022.

⁷ Kodály Zoltán: *Zene az óvodában*, Budapest, Editio Musica, 1958.

⁸ Raffai Jenő: *Megfogantam, tehát vagyok*, Pécs, Útmutató Kiadó, 1984.

⁹ Bárdos József: *A modern magyar gyermekköltészet keretei*, https://www.epa.hu/03300/03300/00007/pdf/EPA03300_konyv_es_nevelés_2013_3_14.pdf (Letöltés: 2023.06.15.)

¹⁰ Törzsök Béla: *Zenehallgatás az óvodában*, Budapest, Editio Musica, 1984.

VARGA JUDIT

A SZILÁDY ISKOLAKÍSÉRLET ELVEI ÉS EREDMÉNYEI 2012–2022 KÖZÖTT

A Szilády Gimnázium igazgatója voltam 2012–2022 között. Ez idő alatt komoly stratégiai fejlesztési folyamatot vittünk végig néhány nagyon elhivatott kollégával együtt, hiszen az iskola egy valódi közösségi szintér, munkálkodni kizárólag együtt lehetséges és csakis így érdemes. Amikor felkérést kaptam eme összegzés megírására, és megkaptam a címjavaslatot, bevallom, kicsit rosszul esett a „kísérlet” megnevezés. Hiszen én igazából nem kísérletnek szántam, a Szilády az életem volt tíz éven keresztül. Azt reméltem, hogy át tudom adni a kész művet, és örültem volna annak, ha tovább tud folytatódni nélkülem is.

Megpróbálom röviden összegezni az évek során véghezvitt dolgokat, felsorolni, elmondani, hogy miket valósítottunk meg, a teljesség igénye nélkül.

Amikor igazgató lettem, az iskola egy országos hírű botrány után volt, a felvétellel jelentkező diákok száma és tanulmányi átlaga egyaránt csökkent. Nagy volt tehát az elvárás az új vezetés felé: én is magamtól és a fenntartó is e negatív trend megfordítását várta.

Az első években a meglévő szervezet átvizsgálását, illetve javítását végeztem el: a minőségbiztosítás jegyében a munkaköri leírásokat, folyamatszabályozásokat tekintettem át és raktam rendbe. Kialakítottam a PDCA-szemléletet. Ebben a munkában óriási segítséget jelentett Dr. Benedek István Professzor úr, akinek a csoportjába járhattam a BME közoktatási vezetőképző szakon. Már az első évben írásbeli beszámolót kértem a tanév végén minden kollégától, és ezt mindenkivel személyes beszélgetés keretében értékeltük. Az első alkalmakkor még furcsának, talán ijesztőnek érezték a kollégák ezt a négyszemközti referálást, de megtapasztalták, hogy igazán kíváncsi vagyok rájuk. Hamar belejöttek és volt olyan is, aki megköszönte. Hiszen jó dolog értékelni a munkánkat, visszajelzést kapni és összegezni a céljaink elérését. Több kolléga ezeket a beszámolókat használta, amikor a saját portfólióját állította össze.

Visszatekintve látom, hogy minden munkatársam hálás volt a személyes időért; örömmel és büszkén mondta el, írta le az elért eredményeket. Nagyon sok kollégát így ismerhettem meg igazán. A személyes

kapcsolat egy munkahelyen, főleg egy iskolában elengedhetetlen.

Az első tanévtől kezdődően szerveztünk témnapot, majd témahetet is. Ezek szervezésében mindig részt vettem, közvetlenül irányítottam a folyamatokat.

2013 szeptemberében indítottam be a tanyaprojektet a nyolcévfolyamos képzésben. Dr. Wagner Éva, a program egyik megalkotója mentorált minket. Ez a mi iskolánkban akkor még újnak számító, projektalapú tanítási szemléletet követelt meg. A tanyaprojekt volt az első magocska, amit a pedagógiai megújítás terén elültettem. Kicsi, de nagyon lelkes tanári csapat alakult, ők részben még ma is a projektben vannak.

Ezzel egy időben beindult az erdei iskola, és ezzel a szívemnek oly kedves személyközpontú pedagógia gyakorlata. A gyerekekkel 5–6.-os évfolyamon 3–5 napra elutaztunk és ott tanítottuk is őket. Amikor csak tehettem, én is mentem és aktívan részt vállaltam a programból.

2014-ben a munkaközösségeket átszerveztem: az addigi megszokott, általánosan elterjedt tantárgyalapú munkaközösségek helyett projektalapú szervezeti egységek alakultak: Tanya, Minőségbiztosítás, Kompetenciafejlesztés, Egészségfejlesztés, Programok elnevezéssel. Az első években elvártam, hogy minden kolléga legalább egy munkaközösségben részt vegyen. Ezzel az iskolai munka nagy részét kitevő nem tanítási, de kötelező tevékenységek is előtérbe kerültek (ünnepségek, kompetencia, önismeret fejlesztése, stb.).

A tantárgyak gondozását, koordinálását tapasztalt, szakmai tekintélynek örvendő kollégákra bízom. Külön, egy tantárgy egy

tanár kezébe került. Az ő részükre is elkészült a munkaköri leírás, és természetesen pótlékot is kaptak az elvégzett munka után. Ez a szemlélet nálunk általános volt: az elvégzett plusz munkát köszönettel, dícsérettel és pénzzel is honoráltam.

Megnyertük a természettudományi laboratórium kialakítására vonatkozó pályázatot. Ez óriási lendületet adott a természettudományos tantárgyakat tanító kollégáknak: mi dolgoztuk ki a munkafüzeteket, majd éveken keresztül a kollégák fogadták a partneriskolákból a diákokat. A labor kialakításában, majd irányításában az egyik igazgatóhelyettes, Gavlikné Kis Anita nagy segítségem volt, amit ezúton is köszönök neki.

2017-ben új partneriskolánk lett: a lengyel Nowy Sancz város egyik gimnáziuma, a Mária Konopniczka Gimnáziummal alakítottunk ki közös, projektalapú programokat.

2018-ban szerveztük meg először a háromnapos futball tornát, a Szilády Kupát, ami igazi közösségteremtő, lelkesítő esemény azóta is. A szervezési munka országnrészét Tóth Ferenc igazgatóhelyettes úr végezte, amit hálás szívvel köszönök neki itt is.

2018-ban az én kezdeményezésemre szülők bevonásával, Ferenczi Zoltán, református lelkész, tréner, addiktológus segítségével az erre vállalkozó pedagógusokkal áttekintettük az iskolában zajló pedagógiai folyamatokat. Egy értékalapú stratégiaalkotást hajtottunk végre. Ennek során megfogalmaztuk a küldetésnyilatkozatunkat. Így szól:

Isten olyan iskolát akar látni a Sziládyban, amely egy bátor, békés, biztonságos, krisz-

tuskövető, támogató, elfogadó közösség, mindenkinek segít megtalálni a saját útját és felkészíti a gyermeket arra, hogy a társadalomban építő szerepet vállaljon.

Átvizsgáltuk a működésünket. Bizonyos dolgokat megőriztünk, és más dolgokat megújítottunk. Új munkaközösségek születtek, amelyek azóta is ebben a formában működnek: önismereti, közösségépítő, egészséges iskola, kompetenciafejlesztő munkaközösség. Az elnevezések tükrözik a munkacsoport tevékenységének fókuszát. A munkában sok szülő is aktívan részt vállalt: úgy a megbeszéléseken, mint a programokban segítettek, ahol tudtak. Ez a közös munka erősítette a közösségünket, hiszen a *gyermek nevelése a szülők nélkül elképzelhetetlen.*

2018 októberében Dániában jártam, egy ottani gimnáziumot kerestem fel. Nagy benyomást tett rám az ott tapasztalt szemlélet és nem utolsó sorban az óraszervezés: minden órát dupla órában tartottak meg. Ez megerősített minket az addig csak fontolgatott új órarendi struktúra kialakításában.

2018 februárjában benyújtottuk az első Erasmus-pályázatunkat: nyolc kolléga utazását terveztük meg. A pályázatot a kollégák bevonásával én írtam és koordináltam. Sikerrel jártunk! Ez óriási lökést és megerősítést adott a megindult megújításnak. A kollégák lelkesen, élményekkel és új tudással gazdagon jöttek vissza az európai kurzusokról, és az ott megszerzett tudást átadták az iskolában. Így valóban mindnyájan épülhettünk általuk.

2019 szeptemberétől dupla órákat szerveztünk. Ehhez kértük és megkaptuk a fenntartó támogatását: heti 20 óra jutott egy tanárra, és szakmai továbbképzéseket

szerveztem. Nagyon sokat segített a Református Pedagógiai Intézet segítségével Kiskunhalason megvalósított „A tanári szemléletmód és gyakorlat megújítása – A tanulás tanítása” elnevezésű továbbképzés, amelyet Bartháné Ila vezetett. Kifejezetten ajánlom itt is minden intézmény számára, hiszen valamennyi résztvevő pozitív és lelkes visszajelzéseket adott, és utána építkezett a kurzuson tanultakból.

2019 szeptemberében indult el az intézményfejlesztési folyamat következő lépése: a dupla órákkal foglalkoztunk, és a digitális technológiák oktatásra való használatát igyekeztünk elsajátítani. Dr. Kopp Erika docens (ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Intézet) segítségével ismerkedtünk meg a legmodernebb lehetőségekkel: például a Classroommal. Célunk volt a tananyagteralmak ésszerű szervezése, a tantárgyi integráció kialakítása, az órai gyakoroltatás és a kevesebb otthoni feladat alkalmazása.

A 2020 márciusában kitört Covid-járvány, illetve az annak hatására bevezetett online tanítási mód éppen ezért nem ért minket váratlanul. Ahogyan egyik tanár kollégám mondta: „Mintha mi direkt erre készültünk volna.” Közösén vészeltük át ezt a nehéz időszakot: a tanárok egymást is tanítva, tényleg hatalmas munkát végeztek. Az akkori érettségi eredmények is ezt igazolják. Egységes felületet használtunk és a hátralévő, még megtanítandó tananyagot ésszerűen minimalizáltuk, így támogatva magunk és a diákok mentális egészségét.

2020-ban egy nagyívű Erasmus+ akkreditációs pályázatot írtunk, majd nyertünk meg. Ezzel bekerültünk a 40 első körben akkreditált köznevelési intézmény közé. Kiváló értékelést kaptunk külső szakértőktől,

ami nagyon jó visszajelzést jelentett a nálunk megvalósított pedagógiai munkát illetően. Ez az akkreditációs jogosítvány biztosítja, hogy 7 éven keresztül iskolánk tanárai és diákjai különböző európai képzéseken vehetnek részt egyénileg vagy csoportosan Erasmus támogatással. Az első tanévben, tehát 2021/22-ben zajlott az első éves szakasz, amelynek során 22 iskolai dolgozó és mintegy 100 diák utazott Európa különböző részeibe.

Az előző két tanévben a kollégák sikeresen alkalmazták az online időszakban megtanult módszereket. A dupla órák alatt lehetőség van arra, hogy a tananyaggal mélyebben, intenzívebben foglalkozzunk, és a tanulói motivációt is magasabb szinten tartásuk. Ehhez járult hozzá a 2022 tavaszán megvalósított fenntarthatósági témahét is, ami segített abban, hogy a témához, egymáshoz és a tanárokhöz is közelebb kerüljenek diákjaink. Sok felkészülést, szervezést igénylő iskolai programot valósítottunk meg, de a felmérések azt igazolják, hogy mindez nem volt hiábavaló.

A Református Tananyagfejlesztő Csoport segítségével, Kovács Ibolya kolléganő vezetésével nálunk is megvalósult egy digitális alkotói műhely, ami szintén új lendületet adott kollégáknak és diákoknak egyaránt.

A 2021/22-es tanév szépen igazolta a beindított innovatív folyamatok hasznosságát: mind a hozzánk jelentkezők létszáma és tanulmányi eredménye, mind az érettségiző diákjaink eredménye igazolta az erőfeszítéseket. A diákok létszáma tíz év alatt elérte az épület befogadóképességének 100–110%-át, a tanulmányi eredmény évről évre javult (4,2-ről 4,6-os iskolai átlagot értek el a diákok).

És mindemellett, ahogyan az egyik kedves református igazgató kollégám mondta: felírtuk magunkat Magyarország oktatási térképére, hiszen egyre több hír jelent meg rólunk.

A 2022-es tanév a tizedik igazgatói évem volt, tehát a kinevezésem lejárt. A fenntartó presbitérium és az akkori elnökelkész az iskolai eredmények, a negyedik igazgatói évemben végrehajtott vezetői munkámat értékelő mérés nagyon is pozitív eredménye (85%-os támogatottságot kaptam), és a diákok, szülők, tanárok képviselőinek személyes kérése ellenére úgy döntött, hogy nem én vezetem tovább az intézményt. Egy súlyos konfliktus alakult ki közöttünk, amely a gimnázium, illetőleg az oktatás gazdasági hátterének különböző megítélésén alapult, így nem volt lehetőség a fenntartói döntés befolyásolására.

Az utódom, aki tíz éven keresztül az általános igazgatóhelyettesem volt, nem tartott igényt az én személyes közreműködésekre semmilyen szinten, így közös megegyezéssel 2022. július 31-vel megszűnt a munkaviszonyom. Jelenleg pihenőéveimet töltöm és őszintén remélem, hogy ez az idő elegendő lesz ahhoz, hogy újra erőm és kedvem legyen bármilyen pedagógusi feladatot vállalni, hiszen még emlékszem, hogy mennyire szerettem tanítani és a gyerekek között lenni.

Az igazgatói tevékenységem alatt elért eredmények elégedettséggel töltenek el és nagyon hálás vagyok, amiért ezt megvalósíthattam. Nagyon köszönöm mindazoknak, akik ebben támogattak és velem voltak. Izgalmas, küzdelmes, és eredményes időszak volt!

Soli Deo Gloria!

BÁNNÉ MÉSZÁROS ANIKÓ

A 9 PEDAGÓGUSKOMPETENCIA ISMERTSÉGE ÉS FONTOSSÁGI SORRENDJE

BEVEZETÉS

A pedagóguskompetenciák meghatározására a 2000-es évek közepén az ELTE Neveléstudományi Tanszékén tették meg az első lépéseket. A 2005-ben kidolgozott kompetenciákhoz 2008-ra elkészültek a különböző szinteket jelző sztenderdek is. A magyar és nemzetközi kutatási eredményekre támaszkodva több szerző is megfogalmazta a pedagóguskompetenciák mibenlétét.¹ Meghatározásuk szerint: „A tanári, pedagógusi (vagy pedagógiai) kompetenciák azoknak a pszichikus képződményeknek, a tudásnak, az attitűdöknek és a képességeknek az összességét jelentik, amelyek alkalmassá teszik a pedagógusokat arra, hogy tevékenységüket eredményesen elláthassák.”²

A pedagóguskompetenciákat 2013-ban rendeletben (8/2013. [I. 30.] EMMI rendelet) rögzítették. Az elvárások teljesülését az oktatási intézményen belül az önértékelés, külső szereplők által a tanfelügyelet és a minősítési folyamat során vizsgálják.

A kilenc kompetencia:

1. Szakmai feladatok, szaktudományos, szaktárgyi, tantervi tudás;
2. Pedagógiai folyamatok, tevékenységek tervezése és a megvalósításukhoz kapcsolódó önreflexiók;
3. A tanulás támogatása;
4. A tanuló személyiségének fejlesztése, az egyéni bánásmód érvényesülése, a hátrányos helyzetű, sajátos nevelési igényű vagy beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek, tanuló többi gyermekkel, tanulóval együtt történő sikeres neveléséhez, oktatásához szükséges megfelelő módszertani felkészültség;
5. A tanulói csoportok, közösségek alakulásának segítése, fejlesztése, esélyteremtés, nyitottság a különböző társadalmi-kulturális sokféleségre, integrációs tevékenység, osztályfőnöki tevékenység;

6. Pedagógiai folyamatok és a tanulók személyiségfejlődésének folyamatos értékelése, elemzése;
7. A környezeti nevelésben mutatott jártasság, a fenntarthatóság értékrendjének hiteles képviselése és a környezettudatossághoz kapcsolódó attitűdök átadásának módja;
8. Kommunikáció és szakmai együttműködés, problémamegoldás;
9. Elkötelezettség és szakmai felelősségvállalás a szakmai fejlődésért.³

Ezek gyakorlati megvalósulásának mértéke jelzi az adott pedagógus kompetenciáját.

A kilenc pedagóguskompetencia teljesülését bevezetésüket követően Lévai⁴ és Eszenyiné⁵ vizsgálta.

A 2013-ban bevezetett pedagógus kompetenciák közel egy évtizede határozzák meg a pedagógusok munkáját, és mutatnak irányt a pedagógusképzésben. A református köznevelési rendszerben pedagógiai szakértő munkaköröm, pedagógiai mérés-értékelési szakterületi szaktanácsadói megbízásaim, valamint a pedagógusképzésben oktatóként való ténykedésem révén az elmúlt 10 évben ráláttam a pedagógusok napi munkájára, a pedagóguskompetenciákhoz fűződő viszonyukra.

2021-ben a Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Karán szakvizsgára felkészítő képzések „Mérés-értékelés az oktatásban, mérésmetodika, a tanári munka hatékonyságának mérése” című kurzusom keretében megkérdeztem a hallgatókat a 6. pedagóguskompetencia teljesítésének tapasztalatairól, nehézségeiről. Ott tartalomelemzés módszerével 40 esszét dolgoztam fel.⁶ Ennek tapasztalataira építve készült el a 6. pedagóguskompetencia témakört több oldalról is megközelítő kérdőív, amely kérdőív keretei között vizsgáltuk azt is, hogy a kitöltő pedagógusok saját megítélésük szerint milyen mértékben ismerik a kilenc pedagóguskompetencia elvárásait, és szerintük hogyan alakul a kilenc kompetencia fontossági sorrendje. Kíváncsiak voltunk arra, hogy a közel 10 éve bevezetett pedagóguskompetenciák a gyakorló pedagógusok körében mennyire „mentek át” a köztudatba, illetve, hogy a pályára még csak most készülő hallgatók mennyire tájékozottak ebben a témában.

A KUTATÁS MENETE

A felmérés nem reprezentatív, kitöltői a pedagógustársadalom jelenlegi és reménybeli tagjai közül véletlenszerűen kerültek ki. A fókusz a református intézményekben dolgozóakra tettük. Kitöltésére felkértünk a Református Pedagógiai Intézet szolgáltatási területéhez tartozó, református intézményekben dolgozó gyakorló pedagógusokat és a Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Karának hallgatóit, akik között voltak a pályára még csak most készülő, illetve gyakorló pedagógusként szakvizsgás képzésben részt vevők. Érkezett néhány kitöltés a közösségi oldalakon közzétett felhívás hatására is. Mivel kérdőívünkkel döntő többségükben (97,22%) református intézményben dolgozó és/vagy

tanuló pedagógusokat értünk el, így a kapott eredmények a református intézmények pedagógusaira jellemzők.

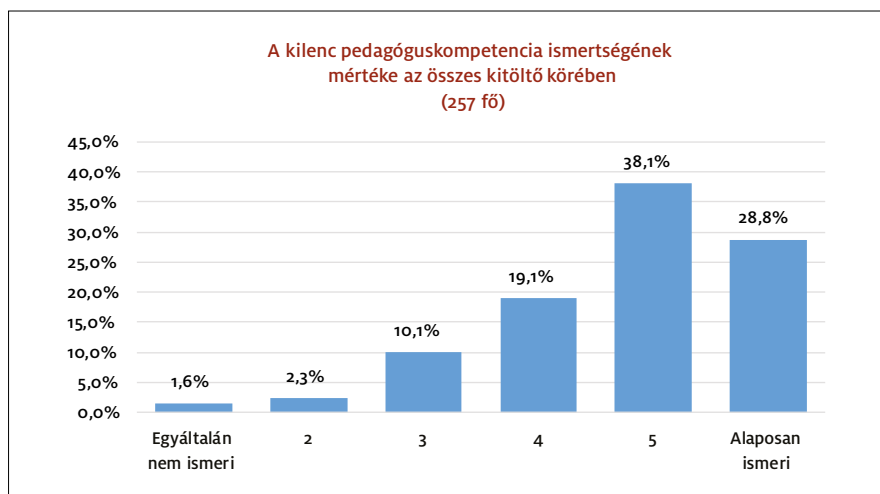
Kutatásunkban 257 fő vett részt. A kérdőívet kitöltők 83,27%-a gyakorló pedagógus, 9,34%-a szakvizsgás képzésben részt vevő és 7,39%-uk hallgató volt (a továbbiakban státuszcsoportok). Munkakörüket tekintve a kitöltők harmada tanító, másik harmaduk középiskolai, ötödük általános iskolai tanár volt, és közel 10%-ot tett ki az óvodapedagógusok aránya.

Többnyire leíró statisztikai módszerekkel dolgoztunk (átlag, szórás, megoszlás). Az eredményeket oszlop és sávdiaagramokon ábráztuk. A három státuszcsoport (gyakorló pedagógusok, szakvizsgás pedagógusok, hallgatók) eredményeit és további háttérmutatók alapján képzett további csoportok eredményeit összehasonlítottuk (ANOVA, Tukey HSD próba, $p < 0,01$, vagy T-próba).

A kérdőív egyes témaköreinek eredményeit különböző folyóiratokban már publikáltuk/publikáljuk.

A KILENC PEDAGÓGUSKOMPETENCIA ISMERTSÉGE

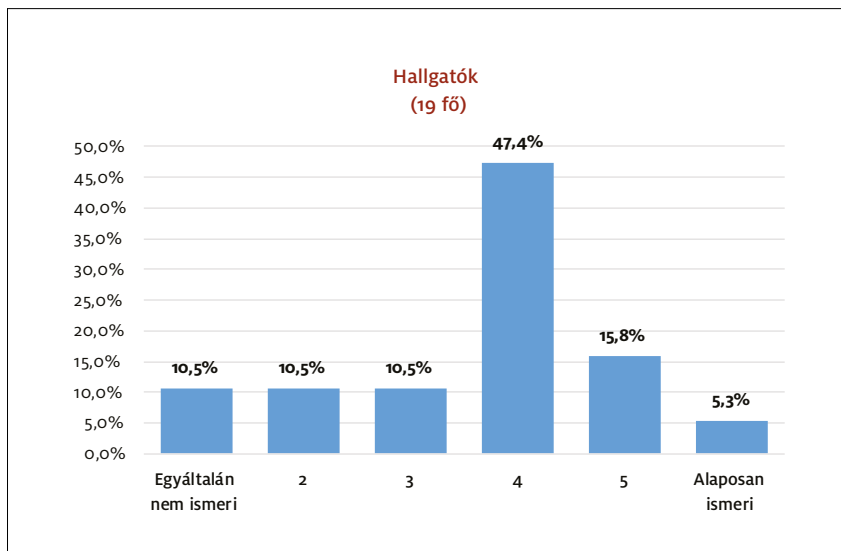
Kértük a kitöltőket, hogy 1-től (Egyáltalán nem ismeri) 6-ig (Alaposan ismeri) terjedő skálán jelöljék, hogy megítélésük szerint milyen mértékben ismerik a kilenc pedagóguskompetencia elvárásait. (Az elvárásokat részletesen az egyes kompetenciák indikátorai írják le.)



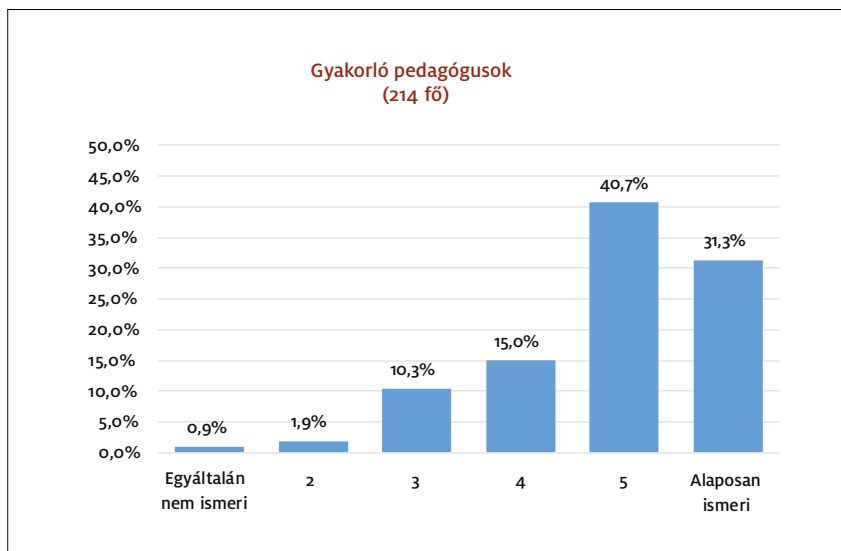
A válaszok megoszlásánál látható, hogy elenyésző az 1. és a 2. szintet választók aránya (összesen nem éri el a 4%-ot), és a 3. szintet választók is csupán a kitöltők 10,1%-át teszik ki. A kitöltők ötöde 4., a kitöltők több, mint harmada 5. és a kitöltők több, mint negyede a legmagasabb szinten, „Alaposan” ismeri a kilenc kompetencia elvárásait.

STÁTUSZCSOPORTOK EREDMÉNYEI

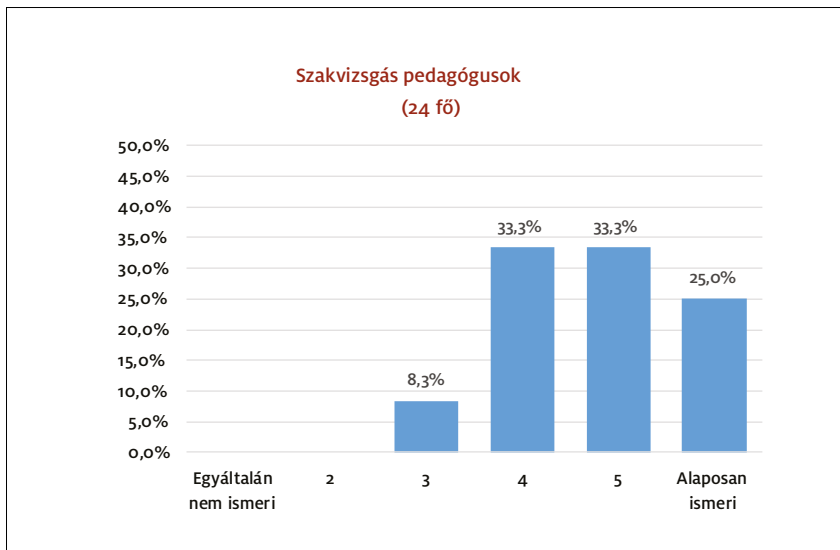
Megvizsgáltuk az egyes státuszcsoportok válaszainak alakulását is.



A hallgatók majdnem fele (47,5%, 9 fő) a pedagóguskompetenciák ismeretét a 4. szintre tette. Ennél biztosabb ismeretekkel majdnem hatodikuk rendelkezik, de csupán 5,3%-uk (1 fő) mondta azt, hogy „Alaposak” az ismeretei. A hallgatók harmada egyáltalán nem, vagy csak kismértékben rendelkezik ebben a témában ismeretekkel.



A Gyakorló pedagógusok csoportjában több, mint 70% azoknak az aránya, akik alaposan (31,3%), vagy majdnem ennyire (5. szint 40,7%) ismerik a kilenc pedagóguskompetenciát. Az „Egyáltalán nem ismeri” és a 2. szint aránya itt elenyésző, 3% alatt maradt.



A szakvizsgás képzésben részt vevők csoportjában a 6-os skálán mindenki legalább 3-as szintre tette a kompetenciákkal kapcsolatos ismereteit. Ebben a csoportban nincs nagy eltérés a 4., 5. és a 6. szintek arányai között (33,3%-33,3%-25,0%), és egyszerre mutatják a hallgatókra jellemző 4. szint, valamint a gyakorló pedagógusokra jellemző 5. szint dominanciáját.

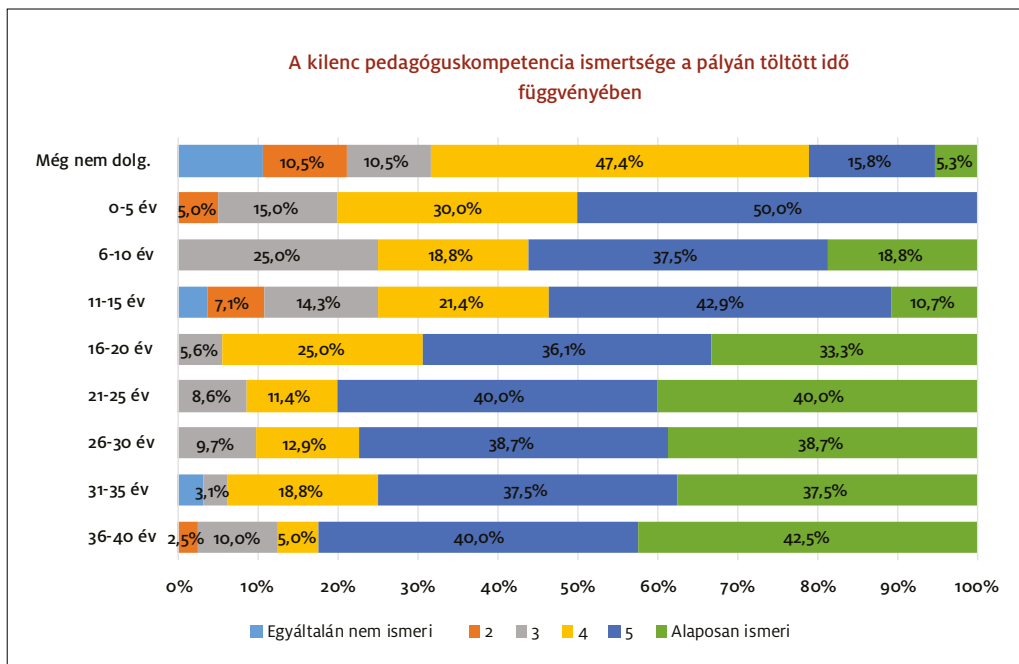
Kiszámoltuk az összes kitöltő és a státuszcsoporthoz tartozó átlagát is. Az összes kitöltő körében a kilenc pedagóguskompetencia elvárásainak ismertsége a 6-os skálán viszonylag magas értéknek számít, 4,76-os átlagot mutat. A státuszcsoporthoz tartozók között a Hallgatók csoportjának volt a legalacsonyabb az átlaga: 3,63. A Szakvizsgás pedagógusok több, mint 1 egésszel magasabb, 4,75-ös, míg a Gyakorló pedagógusok némileg ennél is magasabb, 4,86-os átlagot produkáltak. (A szórásértékek az összes kitöltő esetében 1,136, a hallgató körében 1,342, míg a másik két státuszcsoporthoz tartozók körében 1,000 körüli érték volt. A Hallgatók magas szórásértéke is jelzi azt, hogy ott a többi csoportnál jobban megoszottak a válaszok, kevésbé egységes ezen kitöltői csoport ismerete a pedagóguskompetencia elvárásairól.)

Az átlagok egyszerű összehasonlításán túl más statisztikai módszereket is alkalmazva (ANOVA) megerősíthetjük, hogy mind a „Gyakorló pedagógusok”, mind a „Szakvizsgás pedagógusok” csoportjának kompetenciaelvárás ismeretétől lényegesen (szignifikánsan) elmarad a Hallgatók kompetenciaelvárás ismerete. A gyakorló pedagógusok és a munka mellett tanulók csoportjának eredményei közötti eltérés nem volt számottevő.

Összességében megállapíthatjuk, hogy a kérdőívet kitöltő pedagógusok legalább kétharmada úgy véli, hogy kielégítő szinten (5. vagy 6. szint) ismeri a rá vonatkozó kompetencia- elvárásokat, viszont a pedagógushallgatók majdnem fele csupán a 4. szintre teszi ezirányú ismereteit és a hallgatók átlaga lényegesen elmarad a gyakorló pedagógusok és a szakvizsgás képzésben részt vevők átlagától.

A PÁLYÁN TÖLTÖTT IDŐ FÜGGVÉNYÉBEN

Áttekintettük azt is, hogy a pályán töltött idő függvényében hogyan alakul a kilenc pedagóguskompetencia elvárásainak ismerete.



Az „Egyáltalán nem ismeri” kategória megjelenését a pedagógusként még nem dolgozók körében nem tartjuk meglepőnek, de a már 11–15 éve vagy akár 31–35 éve pályán lévő pedagógus esetében ez elgondolkodtató, mint ahogy a néhány %-ban itt-ott felbukkanó csupán 2. szintű kompetenciaelvárás-ismeret is. Ez felveti a kérdést, hogy ezen pedagógusok esetében az elvárásoknak való megfelelés mennyire hat(hat)ja át a mindennapi munkájukat?

A 3. szintet választók magas aránya (10,5%–25,0%) a még nem dolgozók és a maximum 15 éve pályán lévők körére jellemző. A 6-os skálán ez a 3. szint „Az inkább nem ismeri”, tehát nem túl kedvező kategóriát jelenti, ami a már pályán lévők esetében elgondolkodtató, hogy az ezt a korcsoportot reprezentálók körében minden hatodik, vagy akár minden negyedik pedagógusnak gyérek az ismeretei a rá vonatkozó elvárásokról.

A már kedvező szintet jelentő 4. szint aránya a 0–5 év, 6–10 év és a 11–15 éve pályán lévőkhöz képest jelentősebb (14%–25%), majd a további évkategóriákban ez visszaszorul, átadva a helyét az „Alaposan ismeri” kategóriának, mely a 16–20 évtől hangsúlyosan jelen van a 30%, sőt 40% feletti arányokkal.

Az 5. szint a pályára még nem lépők kivételével minden korcsoportban a legnagyobb arányú, úgy, hogy a 21–35 év közötti három korcsoportban holtversenyben áll a maximális értéként válaszható „Alaposan ismeri” kategóriával, amely kategória leginkább a 36–40 év közötti szakmai gyakorlattal rendelkezőkhöz jellemző (42,5%).

A 0–5 éve pályán lévőkhöz (20 fő) senki nem választotta a két végletet, vagyis sem az „Egyáltalán nem ismeri”, sem az „Alaposan ismeri” kategóriákat.

Az egyes kategóriákban kiszámoltuk a pedagógus kompetenciák ismertségének átlagát is.

Szakmai évek	Még nem dolg. (19 fő)	0–5 év (20 fő)	6–10 év (16 fő)	11–15 év (28 fő)	16–20 év (36 fő)	21–25 év (35 fő)	26–30 év (31 fő)	31–35 év (32 fő)	36–40 év (40 fő)
Átlag	3,63	4,25	4,50	4,25	4,97	5,11	5,06	5,00	5,10
Szórás	1,342	0,910	1,095	1,266	0,910	0,932	0,964	1,107	1,057

Azt tapasztaltuk, hogy az ismertség átlaga a pályán töltött idő függvényében jellemzően emelkedik, és a pedagógusként még nem dolgozó kitöltők válaszai szignifikánsan eltérnek a pályán legalább 16 vagy annál több évet eltöltött pedagógusok válaszaitól (ANOVA).

A szórások között a legmagasabb értéket itt is a pályára még nem lépők körében tapasztaltunk (1,342), míg a második legmagasabb érték (1,266) a 11–15 éve pályán lévőkhöz tartozó csoportjában volt látható. A többi korcsoport szórásértéke egymástól alig eltérően 1,000 körül volt. A hallgatók magas szórásértéke azt is jelezheti, hogy erről a témáról tanulmányaik során nem kaptak egységes és elegendő mennyiségű információt, vagy eddig ezzel a témával nem tartották fontosnak, hogy foglalkozzanak. Reméljük, hogy kérdőívünknek az is egy járulékos haszna, hogy a pedagógusok munkáját alapjaiban meghatározó témára ráirányítottuk a figyelmet, és felkeltettük iránta az érdeklődést.

Összességében azt mondhatjuk, hogy a pályán töltött idővel közel arányosan nő a pedagóguskompetenciák elvárásainak ismerete, és a 16 pályán töltött év után korcsoportonként a pedagógusok legalább kétharmada rendelkezik kielégítő (5. vagy 6.) szintű ismerettel, valamint a Hallgatók ismeretei szignifikánsan elmaradnak a pályán legalább 16 vagy annál több évet eltöltött pedagógusok kompetenciaelvárás ismereteitől. (Mivel a pedagóguskompetenciákat 10 éve vezették be, így a 16 éve pályán lévőkhöz azok, akik a bevezetés idején már legalább 6 éve tanítottak, tehát a pályakezdő éveket már maguk mögött hagyva, a legaktívabb időszakukban érte őket a kilenc pedagóguskompetencia bevezetése.)

MUNKAKÖRÖK SZERINTI ELTÉRÉSEK

A munkakörök szerinti csoportok eredményeit is összehasonlítottuk.

Munkakör	Óvodaped. (25 fő)	Tanító (86 fő)	Általános isk. (55 fő)	Középisk. (83 fő)
Átlag	4,32	4,80	5,04	4,73
Szórás	1,069	1,125	0,981	1,170

A munkakörök szerinti csoportokban az általános iskolai tanárok átlaga volt a legmagasabb (5,04), vagyis ők rendelkeznek a legbelsőbb ismeretekkel a kilenc pedagóguskompetenciában megfogalmazott elvárásokról. A többi csoport átlaga többé-kevésbé ez alatt maradt, de csupán az óvodapedagógusok átlaga mutatott lényeges eltérést. (Az is csak az eléggé megengedő LSD post hoc teszttel vizsgálva.) (A hitoktatók és a gyógypedagógusok eredményeit a csoportok kis létszáma miatt nem vettük be az elemzésbe.) A szórások minden csoportban közel azonosak, 1,000 körüliek voltak.

EGYÉB HÁTTÉR MUTATÓK SZERINTI CSOPORTOK ÖSSZEHAJONLÍTÁSA

Az a tény, hogy a kitöltők református intézményben dolgoznak-e befolyással bírt a kilenc kompetencia ismeretére.

Fenntartó	Református (240 fő)	Más egyházi (3 fő)	Állami (14 fő)
Átlag	4,83	4,00	3,79
Szórás	1,109	1,000	1,188

A református iskolákban dolgozók átlaga volt a legmagasabb (4,83), és ez szignifikáns (ANOVA) eltérést mutatott az állami intézményekben dolgozók eredményétől, ugyanakkor statisztikailag nem különbözött lényegesen a más felekezeti intézményekben (3 fő) dolgozóéktól. A szórások minden csoportban 1,000 körül alakultak, ezek között nem volt lényeges eltérés. A kitöltők neme szerinti összehasonlításnál azt tapasztaltuk, hogy a nők jobb eredményt értek el.

Neme	Férfi (43 fő)	Nő (214 fő)
Átlag	4,42	4,83
Szórás	1,118	1,130

A kompetenciák ismeretének átlaga körökben 4,83-nak adódott, míg a férfiaknál 4,42-nek. Ez az eltérés szignifikáns (T-próba, $p=0,029$), vagyis statisztikailag is kimutatható volt.

Az iskola települése szerint képzett csoportok (község: 45 fő, város: 129 fő, megyeszékhely: 25 fő, Budapest: 58 fő) összehasonlításánál azt tapasztaltuk, hogy a kilenc pedagóguskompetencia ismeretének fokát nem befolyásolta az, hogy a kitöltő pedagógus milyen településtípuson dolgozik.

Megnéztük azt is, befolyásolja-e a kompetenciák elvárásainak ismeretét, és ha igen, akkor hogyan az a tény, hogy az adott pedagógus már átesett önértékelésen, tanfelügyeleten vagy pedagógusminősítésen.

Legmagasabb átlagot (5,39) az önértékelésen már két alkalommal is átesett pedagógusok érték el (36 fő), legalacsonyabbat pedig nem meglepő módon a pedagógusként még nem dolgozó kitöltők (3,63; 19 fő). Ezen csoport tagjai szignifikánsan alacsonyabb szintű ismeretekkel rendelkeznek, mint az önértékelésen már egy (146 fő), vagy akár két alkalommal átesettek (ANOVA), mely utóbbi két csoport eredményei között nem volt lényeges eltérés.

Szintén a tanfelügyeleten már két alkalommal is átesettek (5 fő) csoportjában volt a legmagasabb a kompetenciaelvárások ismeretének átlaga (5,20), míg a hallgatóké a legalacsonyabb (3,63). Ez utóbbi átlag lényegesen elmarad mindhárom másik csoport átlagától (ANOVA) (tanfelügyeleten egy alkalommal (52 fő), tanfelügyeleten két alkalommal átesettek, illetve tanfelügyeleten még nem vettek részt (181 fő), de a már pályán lévők kompetenciaismeretei között nem találtunk lényeges eltérést abból a szempontból, hogy átesetek-e már tanfelügyeleten, és ha igen, akkor hányszor).

A pedagógusminősítés alapján képzett csoportok közül a kompetenciák elvárásait legalaposabban a Mesterfokozatba már minősültek ismerik (5,58; 26 fő). Tőlük alig elmaradva a „PedII-be és Mesterbe is” minősültek (5,32; 19 fő) következnek. A sort ez esetben is a pedagógusként még nem dolgozók csoportja zárta (3,63; 19 fő).

A minősülés szempontjából a kitöltők köre ketté szakadt: A „PedII-be vagy a Mesterbe”, vagy a „PedII-be és Mesterbe is” minősülők Statisztikai módszerrel igazoltan lényegesen jobban ismerik a kompetenciákat, mint a PedI-be minősültek, a pedagógusként még nem dolgozók, vagy a még egyáltalán nem minősült kollégáik.

Elgondolkodtató, hogy a PedI-be minősülés még nem hoz átütő eredményt a kilenc pedagóguskompetencia elvárásainak megismerése terén.

Összességében, ha egy pedagógus vagy önértékelésen, vagy tanfelügyeleten, vagy legalább PedII-be való minősítésen átesett, akkor a kilenc pedagóguskompetencia ismeretének fokát a 6-os skálán legalább 4,90-re teszi.

A gyakorlati tapasztalatok alapján feltételezhetjük, hogy itt az ok-okozati összefüggés úgy alakul, hogy a pedagógus ezen eljárásokra való készülése okán ismerte meg alaposabban a kompetenciák elvárásait, és nem fordítva (vagyis, hogy azok jelentkeznének tanfelügyeletre, aki már alaposan ismeri a kompetenciákat), hiszen a tanfelügyeleti eljárás nem választás kérdése.

ÖSSZEGZÉS

Ha elméletileg meg akarjuk határozni azt a „pedagógustípust”, aki a legtájékozottabb a kilenc pedagóguskompetencia témájában, akkor elemzésünk alapján az a pedagógus az alábbi tulajdonságokkal bírna:

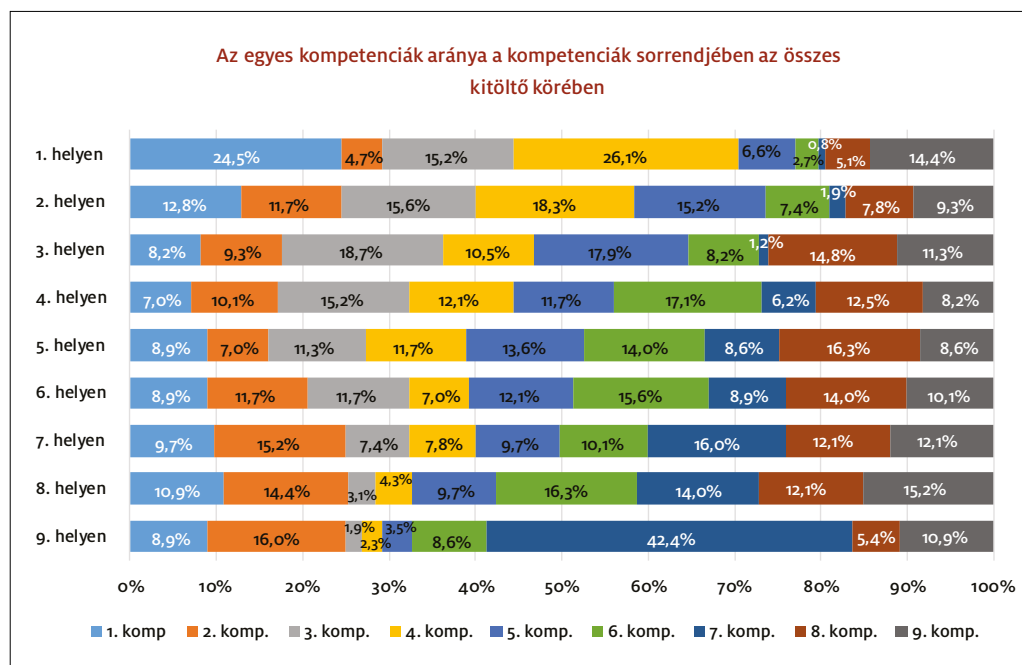
Gyakorló pedagógus vagy szakvizsgás képzésben részt vevő, aki legalább 16 éve pályán van, bármilyen⁷ munkakörben dolgozhat, református vagy más egyházi intézményben dolgozik, nő, önértékelésen 2 alkalommal esett át, már PedII-be, vagy Mesterbe, vagy PedII-be és Mesterbe is minősült. Nem lényeges, hogy tanfelügyeleten átesett-e már és hányszor, ahogy az sem, hogy milyen településtípuson található a munkahelye.

A kilenc pedagóguskompetencia fontossági sorrendje

Kértük a kitöltőket, hogy a kilenc pedagóguskompetenciát rendezzék fontossági sorrendbe. A kérdésfeltevésnél hangsúlyoztuk, hogy természetesen mind a kilenc kompetencia azonos fontossággal bír, de kíváncsiak vagyunk a kitöltők szubjektív véleményére. A 257 kitöltő szinte mindegyike más-más sorrendet adott meg, így 251 féle különböző sorrend alakult ki. (Mivel a 9 féle kompetencia matematikailag 362 880 féle sorrendbe rendezhető, így nem meglepő, hogy ilyen kevés ismétlődés fordult csak elő.)

Megvizsgáltuk, hogy ha nincsenek is a többenél nagyobb gyakorisággal előforduló kompetenciasorok, de mutat-e valami mintázatot a kompetenciák sorrendje.

A kompetenciák sorrendjét diagramon ábrázolva látványosan megjelenik, és nyomon követhető az egyes kompetenciák helyének változása a kilenc lehetséges hely valamelyikén.



Az összes kitöltő esetében az 1–3. helyeken döntően az 1., a 3., a 4. és az 5. kompetencia állt, majd a 6., a 7. és a 8. kompetencia került túlsúlyba, míg az utolsó helyeken a 2. a 7. és a 9. kompetenciák valamelyikét találtuk.

A teljesség igénye nélkül itt is kiemelve néhány jellemző sorrendiséget: Az 1. kompetenciát (*Szakmai feladatok, szaktudományos, szaktárgyi, tantervi tudás*) az 1. helyre tette a kitöltők negyede, de a további helyeken már nem kiugróan magas az előfordulása. A táblázat másik végén a legutolsó, a 9. helyen a 7. kompetencia áll 42,4%-os gyakorisággal, vagyis a kitöltők majdnem fele a környezeti neveléssel kapcsolatos kompetenciát a fontossági sorrendben az utolsó helyre sorolta.

A státuszcsoportok eredményei között néhány esetben találtunk jellemző eltéréseket: Az első helyre, a legfontosabbnak, a hallgatók majdnem kétharmada (63,2%-a), a szakvizsgás képzésben részt vevő pedagógusok majdnem fele, a gyakorló tanárok csupán ötöde (20,6%) tette a 4. kompetenciát. (*A tanuló személyiségének fejlesztése...*). Ez azt mutatja, hogy ezt kompetenciát a hallgatók kiemelten, a szakmai fejlődésre nyitott (szakvizsgás képzésben résztvevő) pedagógusok szintén fontosnak tartják, míg a pedagógusok „nagy tömege” kisebb jelentőséget tulajdonít e kompetencia elvárásainak.

A gyakorló pedagógusok körében az 1. helyen a magasabb arányban (28,0%) az 1. kompetencia (*Szakmai feladatok, szaktudományos, szaktárgyi, tantervi tudás*) szerepelt, míg ez a kompetencia a hallgatók körében jellemzően a sor végén a 7. vagy a 9. helyen állt, vagyis míg minden negyedik gyakorló pedagógus fontosnak tartja a megfelelő szakmai tudást, addig a hallgatók erről lényegesen másként vélekednek. Feltételezhetjük, hogy ennek az „elméleti” kompetenciának a háttérbe szorulása a leendő pedagógusok gyakorlatorientáltságát jelzi.

A 3. kompetenciát (*A tanulás támogatása*) a gyakorló pedagógusok közel ötöde a 3. legfontosabb, a szakvizsgás képzésben résztvevők fele vagy a 2., vagy a 3. helyre sorolta. A hallgatók körében ez csupán az 5. helyen jelent meg.

Az 5. kompetencia (*A tanulói csoportok, közösségek alakulásának segítése...*) mindhárom csoportban magas támogatottságot kapott. Ezt a hallgatók harmada a 2. legfontosabbnak, a szakvizsgás képzésben részt vevők ötöde, a gyakorló pedagógusok közel ötöde a 3. legfontosabbnak vélte.

A három státuszcsoportban áttekintettük az egyes helyeken legkevésbé előforduló kompetenciákat is. Ez változatosabb képet mutat, de azt mindenképpen fontosnak tartjuk kiemelni, hogy a gyakorló pedagógusok körében a 7. kompetencia (*A környezeti nevelésben mutatott jártasság...*) az első három hely valamelyikén alig 1–2%-ban fordult elő, és a 4. legfontosabb helyre is csupán 6,1%-uk (13 fő) tette. Ezek alapján úgy tűnik, hogy ez – a másik nyolcnál később – 2020-ban bevezetett kompetencia kissé kilóg a sorból, fontosságának megítélése jóval kisebb, mint a másik nyolc indikátoré.

A három státuszcsoport eredménye megegyezett abban, hogy az 1–3 hely valamelyikére mindhárom státuszcsoportban hasonló módon a 3. vagy a 4., vagy az 5. kompetenciát sorolták a legnagyobb arányban.

ÖSSZEGZÉS

A kompetenciák fontossági sorrendjében az összes kitöltő körében a sor elején a 3. (*A tanulás támogatása*), a 4. (*A tanuló személyiségének fejlesztése, az egyéni bánásmód érvényesülése, a hátrányos helyzetű, sajátos nevelési igényű vagy beilleszkedési, tanulási...*) és a 5. (*A tanulói csoportok, közösségek alakulásának segítése, fejlesztése, esélyteremtés, nyitottság a különböző társadalmi-kulturális sokféleségre, integrációs tevékenység, osztályfőnöki tevékenység*) kompetenciák álltak, ami azt mutatja, hogy a pedagógusok a tanulókat, a velük való foglalkozás „emberi tényezőit” tartják a munkájuk legfontosabb részének. Ehhez kapcsolódóan fontosnak tartják a szakmai tudás meglétét is (1. kompetencia: *Szakmai feladatok, szaktudományos, szaktárgyi, tantervi tudás*).

A sor végén a 2. (*Pedagógiai folyamatok, tevékenységek tervezése és a megvalósításukhoz kapcsolódó önreflexiók*) és a 7. (*A környezeti nevelésben mutatott jártasság, a fenntarthatóság értékrendjének hiteles képviselője és a környezettudatossághoz kapcsolódó attitűdök átadásának módja*) kompetenciák állnak, vagyis a pedagógiai folyamat tervezését kevésbé tartják fontosnak, és ahogy a kérdőív egy másik kérdéscsoportjából kiderült, ezen a területen inkább a rutin által vezérelt és gyakran ösztönös megoldásokat tartják életszerűnek. A környezeti nevelés fontossága pedig még a bevezetése óta eltelt 2–3 évben nem nyert teret.

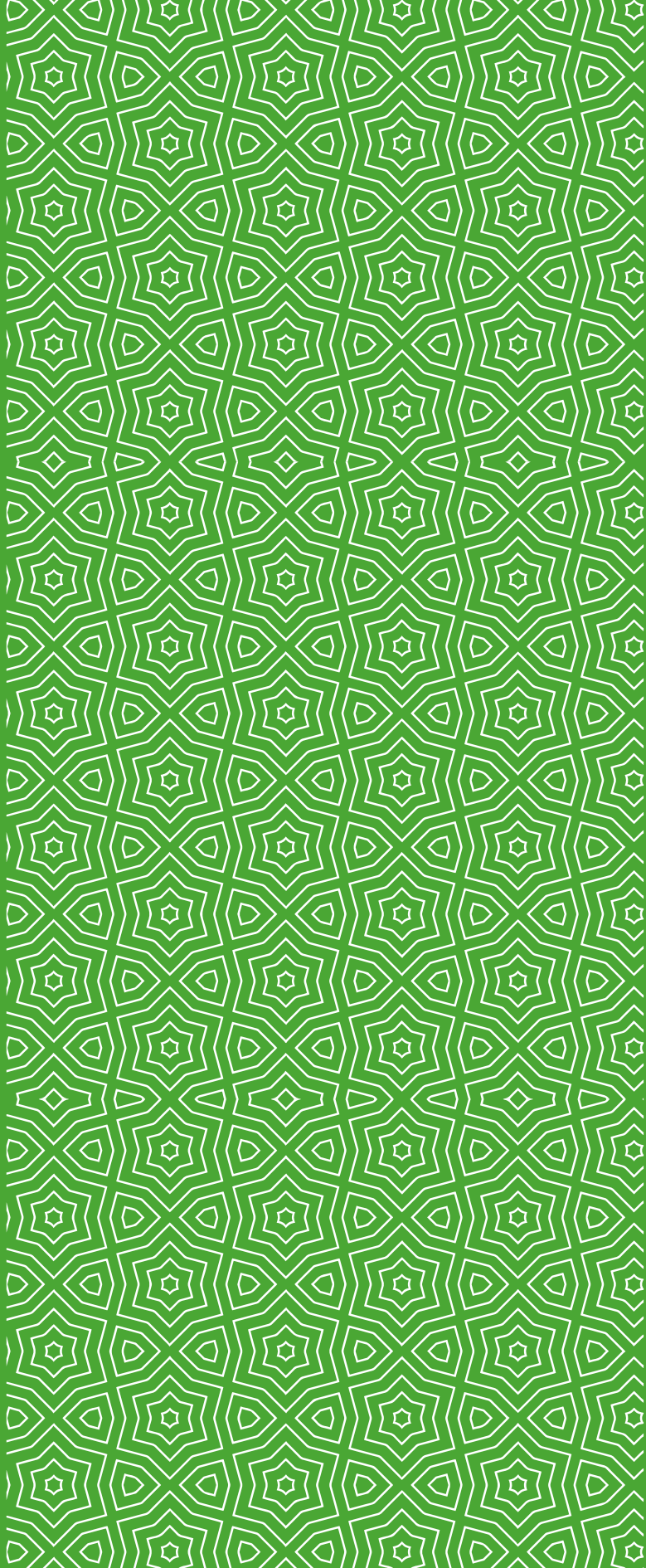
A 6. (*Pedagógiai folyamatok és a tanulók személyiségfejlődésének folyamatos értékelése, elemzése*) és a 8. (*Kommunikáció és szakmai együttműködés, problémamegoldás*) kompetenciákra se az első, se az utolsó helyre kerülés nem volt jellemző, ezeket általában a 2–8. hely valamelyikére sorolták be a kitöltők.

A legmegosztóbb a 9. (*Elkötelezettség és szakmai felelősségvállalás a szakmai fejlődésért*) kompetencia helye volt a kompetenciák sorrendjében.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- BÁNNÉ MÉSZÁROS Anikó: *Pedagógusoktól elvárt ellenőrzési-értékelési feladatok – egy kutatás tükrében*, Iskolakultúra 2022/10. 77–88. <https://www.iskolakultura.hu/index.php/iskolakultura/article/view/44221> (Utolsó letöltés: 2023.02.10.)
- ESZENYINÉ BORBÉLY Mária: *Pedagógus digitális kompetencia-körkép* 2018. 1. rész. Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 65(12), 627–652.
- FALUS Iván (szerk.): *Tanári pályaképzés – kompetenciák – sztemderdek*, Nemzetközi áttekintés. Eszterházy Károly Főiskola, 2011 http://www.epednet.ektf.hu/eredmenyek/tanari_palyakalmassag_kompetenciak_sztenderdek.pdf (Utolsó letöltés: 2023.01.18.)
- KOTSCHY Beáta (szerk.): *A pedagógussá válás és a szakmai fejlődés sztenderdjei*, Eszterházy Károly Főiskola, 2011, http://www.epednet.ektf.hu/eredmenyek/a_pedagogussa_valas_es_a_szakmai_fejlodes_sztenderdjei.pdf (Utolsó letöltés: 2023.01.18.)
- KOTSCHY Beáta: *A pedagógiai munka értékelése*, Könyv és nevelés, 2014, (4). <https://folyoiratok.oh.gov.hu/konyv-es-neveles/a-pedagogiai-munka-ertekelese> (Utolsó letöltés: 2023.01.20.)
- LÉVAI Dóra: *A pedagógus kompetenciái az online tanulási környezetben zajló tanulási-tanítási folyamat során*, ELTE-Eötvös Kiadó, 2014, https://www.eltereader.hu/media/2015/05/Levai_D__A_-_pedagogus_kompetenciai.pdf (Utolsó letöltés: 2023.01.20.)
- Oktatási Hivatal: *Útmutató a pedagógusok minősítési rendszerében a Pedagógus I. és Pedagógus II. fokozatra lépéshez*, 6. módosított változat, 2019a. https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/kozoktatasi/pedminosit/2021/utmutato_a_pedagogusok_minositasi_rendszerében_6.pdf (Utolsó letöltés: 2023.01.10.)
- Oktatási Hivatal: *Önértékelési kézikönyv*, 6. javított kiadás, 2022. https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/psze/Onertekelesi_kezikonyv_2022.pdf (Utolsó letöltés: 2023.01.10.)

- ¹ Kotschy Beáta (szerk.): *A pedagógussá válás és a szakmai fejlődés sztenderdjei*, Eszterházy Károly Főiskola, 2011, Kotschy Beáta: *A pedagógiai munka értékelése*, Könyv és nevelés, (4), 2014. <https://folyoiratok.oh.gov.hu/konyv-es-neveles/a-pedagogiai-munka-ertekelese> (Utolsó letöltés: 2023.01.20.)
- ² Kotschy Beáta (szerk.): *A pedagógussá válás...*, 2011.
- ³ Oktatási Hivatal, 2019. 13–14. oldal
https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/unios_projektek/kiadvanyok/utmutato_a_pedagogusok_minositesi_rendszereben_6.pdf 13-14. oldal (Utolsó letöltés: 2023.03.13.)
- ⁴ Lévai Dóra: *A pedagógus kompetenciái az online tanulási környezetben zajló tanulási-tanítási folyamat során*, ELTE-Eötvös Kiadó, 2014.
https://www.elteader.hu/media/2015/05/Levai_D__A-_pedagogus_kompetenciai.pdf (Utolsó letöltés: 2023.01.20.)
- ⁵ Eszenyiné Borbély Mária: *Pedagógus digitális kompetencia-körkép*, 2018. 1. rész. Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 65(12), 627–652.
- ⁶ Bánné Mészáros Anikó: *Pedagógusoktól elvárt ellenőrzési-értékelési feladatok – egy kutatás tükrében*, Iskolakultúra 2022/10. 77–88.
<https://www.iskolakultura.hu/index.php/iskolakultura/article/view/44221> (Utolsó letöltés: 2023.02.10.)
- ⁷ A hitoktatókról és a gyógypedagógusokról kevés adatunk van, így ezektől a munkaköröktől tekintünk el!



Szemle

KELEMEN GABRIELLA

DONÁTH PÉTER: KONSZENZUSKERESŐ REFORMER A VÁLSÁGOK ÉS SZÉLSŐSÉGEK KORÁBAN

– Imre Sándor a nemzeti együttműködés akadályairól, művelődéspolitikai szerepvállalásáról, a köznevelésről, s a magyar pedagógiáról című könyvéről

Donáth Péter történész, a MTA doktora, az ELTE TÓK professor emeritusának legújabb kötete a Trezor Kiadó gondozásában 2022-ben jelent meg, amely nyomtatásban, valamint online is elérhető. Előbbi kötetek megtalálhatók a Károli Gáspár Református Egyetem BTK és Pedagógiai Kara, az ELTE BTK, PPK, TÁTK, TÓK, és a vidéki tudományegyetemek könyvtáraiban, valamint az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeumban, a Központi Szabó Ervin Könyvtárban, az MTA Könyvtárban, és a Ráday Könyvtárban, emellett a Sárospataki és Pápai Református Gyűjtemények könyvtáraiban is. A tanulmány teljes szövege online elérhető a Magyar Elektronikus Könyvtár, MEK felületén, itt: <https://mek.oszk.hu/23400/23444/>

Az Imre Sándorról készült monográfia a szerző sokadik, de talán a témában készült eddigi legmonumentálisabb műve, amely a nemzetnevelés-elmélet atyjának munkásságát átfogóan, nemzetünk történelmi eseményeinek kontextusában, állami és felekezeti aspektusból mutatja be. A közel hatszáz oldalas mű tizenöt fejezete 1909-től 1944-ig vezeti az olvasót a poli-



tikai és egyházi oktatási irányzatok változásai és lehetőségei között. A korabeli dokumentációkkal, levéltári forrásokkal és idézetekkel színesített tanulmány közel hozza az olvasóhoz a nemes értékek vezérelte konszenzusereső reformer személyét, gondolkodását. Így érthetővé válik a mai olvasó számára a tanárembernek, a Dunamelléki Református Egyházkerület

oktatásirányítójának, az egyetemi tanárnak a látásmódja, és szerepvállalása az országos művelődéspolitikában. A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium ügyvivő minisztereként, államtitkárként megtagasztalta a politikai-gazdasági-társadalmi korlátok reformgyilkos hatását. Profeszszorként azonban mindvégig kitartott művelődéspolitikai elvei mellett. A nemzet nevelésének és oktatásának célját így határozta meg: „*a nemzeti egység megtartására, a természeti és társadalmi kihívások kezelésére képes, innovatív, autonóm személyiségek nevelését*” kell célul kitűzni. A közoktatást, a közszolgálat párt- és felekezeti szempontból semleges terepnek tekintette, kiemelkedő és elengedhetetlen jelentőségűnek nevezte az egyetemek autonómiáját.

Az első világháború előtti Magyarország oktatási helyzetét leíró második fejezetben látéleletet kapunk a társadalmi viszonyok népműveltségre gyakorolt kedvezőtlen hatásairól. Imre Sándor publikációiban szorgalmazza az egységes nevelés és oktatás biztosítását, hogy „*ne legyenek a nemzetben állandóan különböző műveltségű vagy éppen állandóan műveletlen rétegek, melyeknek tagjait erre nemzedékeken át mintegy születésük kárhóztatja*”. Nemzetnevelés. *Jegyzetek a magyar művelődéspolitikához* (1912); *A köznevelés belső egysége és a nemzeti egység* (1915); *A nemzetnevelés jogosultsága* (1918) című írásaiban kiemeli azt az Eötvös-féle gondolatot, miszerint „*az állam tartozik biztosítani a magukat védeni nem tudó gyermekeknek a művelődés jogát mindenkivel szemben biztosítani, tehát a szülők szellemi és vagyoni állapotával szemben is*”. Ehhez kapcsolódóan

hangsúlyozza, hogy mindez csak politikai segítséggel lehetséges. Ezalatt vélhetően az állami segítséget értette. Megoldásként a magyar nemzetnevelés szervezésének fő szempontjaira gondolva Imre Sándor megfogalmazta a két alapvető kérdést: miként szolgálhatná az intézményes köznevelés „*a magyar nemzeti nevelés és a nemzetnévelés*” feladatait? Válaszul elsőként egy meghatározóan jelentős szükségletet fogalmazott meg. „*Az első szükséglet, hogy a közoktatás különböző fokairól külön-külön szóló törvények és rendelkezések helyett köznevelési törvény létesüljön. Ennek rendeltetése, hogy az egész nemzet nevelését mindenik vonatkozásban tervszerűvé tegye, s egymással szorosan összetartozó, egymást szervesen kiegészítő részletek egységének tüntesse fel.*” A köznevelési törvény megalkotásában két irányt fogalmazott meg: 1.) a nemzetnevelés mindenkinek a nevelése, 2.) a nevelés a fejlődés szolgálatában áll. A törvényjavaslat koncepciójának átfogó jellegét támasztja alá, hogy nem csupán az iskolai nevelés idejéről kell gondoskodnia, hanem a kiseddóvásról, gyermekvédelemről is, illetve nemcsak „*a rendszeren fejlődő gyermekek, hanem a különböző okokból elkülönített nevelésre szoruló intézetei (gyógyító nevelő intézetek, javító intézetek) is beletartoznak*”. A tervezet szerint a köznevelési törvénynek rendelkeznie kell arról is, hogy az intézményes nevelésben való részvételt a szülők anyagi helyzete és a gyermekmunka, amelyet szabályozni kívánt, ne tegye lehetetlenné. Rögzítésre került továbbá, hogy a törvényben biztosítani kell a felülvizsgálatát és az országos tapasztalatok alapján történő módosítását. Megfogalmazott célja volt, hogy

az iskoláztatás kérdésében kialakuljon a nemzeti közös tudatosság, amely felülírja azt a sokféleséget, amely „*az iskolafenntartók különleges érdekei miatt a nemzeti tudatosságot közössé válni nem engedi. Ezért a köznevelési törvénynek világosan ki kell mondania és megvalósítania az állami köznevelést.*” Mivel az akkori állapotok tanúsága szerint „*a nevelés egységének a sokféle felekezeti iskola akadályai: az állami köznevelés törvénybeiktatása a felekezeti iskolázás megszüntetését jelentené.*” A monográfia szerzője, Donáth Péter a következő megjegyzést fűzte e gondolatokhoz: „*Imre Sándor itt vélhetően nem az egyházi iskolák rapid betiltására utalt, hiszen hozzátette: »az egységes szervezésre való törekvés, másfelől az egyénies alakulás szabadságának tiszteletben tartása a nemzetnevelés szervezésében azt jelöli vezető szempontnak: tarthasson iskolát minden felekezet, de a nemzeti egységet képviselő állam egyik felekezetet se támogassa ebben.«*” Imre Sándor 1912-ben ezen javaslatával gyökeresen eltért, az általa nagyra tartott és gyakran hivatkozott Eötvös József koncepciójától, aki úgy vélte, hogy „*az oktatás terén minden monopólium káros.*” Amit Eötvös akart, hogy a „*társadalomnak közvetlenül legyen a nevelés ügyébe beleszólása.*” A nyilvánosság ellenőrző funkcióját az országszerte, megfelelően szervezett iskolaszékek vagy nevelésügyi tanácsok működésében látta, melyekbe a társadalom minden rétegének képviselőit be kívánta vonni. Viszont Imre Sándor már akkor egyértelműen látta, hogy ott és akkor nincs lehetőség arra, hogy javaslatai megvalósulhassanak, ugyanis komoly jogi és gazdasági akadályok álltak a reform útjába, emellett

az egyházak, nemzetiségek, parlamenti pártok ellenállása is akadályozta a reformot, csakúgy, mint a Habsburg uralkodók katolikus elköteleződése. A felvázolt koncepció megvalósítása eredményeként az állam terhei is jelentős mértékben növekedtek volna, ha az egyházi és községi iskolák fenntartása is teljes egészében ráhárul. Mindezen feltételek hiányából egyértelműen látható volt, hogy akkor sem politikai szándék, sem gazdasági lehetőség nem mutatkozott a köznevelés reformjának megvalósítására. A feltételek hiánya miatt a koncepció, terv maradt csupán. Imre Sándor ekkor úgy látta, hogy mégis el lehet mozdulni a kialakult helyzetből, és előrelépésként az egyházi iskolák anyagi támogatásának megvonása vezethet a cél felé, ám a Lex Apponyi ennek is útját állta. Ezért arra jutott, hogy „*lépésenként a pedagógusokat, majd a társadalom széles rétegeit kell próbálni meggyőzni a »nemzetté nevelés, a nemzetfejlesztés« s annak révén a »nemzetvédelem« fontosságáról.*” A reform megvalósítását a nagyobb társadalmi megrázkódtatások, katasztrófák elkerülése érdekében, kis lépések sorozatában vélte megvalósíthatónak. Meggyőződése szerint a köznevelés csak akkor folyhat a nemzeti szükségletek és a nemzetnevelési elvek szerint, „*ha a vallás és közoktatás ügyét különválasztanák, s ha aztán nem csupán a közoktatásnak, hanem az egész köznevelésnek vagy közművelődésnek lenne minisztere.*” Megfogalmazása szerint a miniszter személye és munkája nem lehet pártpolitikai befolyás alatt, és a felekezetek sem gyakorolhatnak hatást a miniszter és munkatársai személyének kiválasztására és munkájára nézve.

Donáth Péter monográfiájának tizenegyedik fejezetében Imre Sándor tíz évvel később kirajzolódó munkásságát ismerhetjük meg. A minisztériumból eltávolított népnevelő reformer nézeteit és tevékenységét olvashatjuk a fejezetben, a nemzet sorsáért felelősséggel tartozó köztisztviselők és pedagógusok népnevelő feladatairól. A professzor hallgatósága ekkor már nem a minisztérium és a döntéshozó testületek, hanem az egyetemi diákjai, publikációinak olvasói és egyházi közönsége volt. Művelődéspolitikai szerepvállalásának kudarca ellenére Imre Sándor továbbra is úgy vélte, hogy az őt körülvevő társadalmi értetlenség dacára, ő a nemzet felemelkedését célzó fontos reformkísérlet kezdeményezője volt. Kitartott hite, nemzetnevelő elképzelései és elvei mellett. Az I. világháború után, az ország újjáépítésének elengedhetetlen feltételét az erkölcsi megújulásban látta, amiért korábban is dolgozott. *„Nem ígérek semmit, ... mert kálvinista ember kötelessége nem a szó, hanem a tett.”* Így kezdte beiktatási beszédét, amikor a budai református parókiális egyház gondnokává választották 1923 őszén. *„Sok tapasztalat, bántó kétség és békes újramegnyugvás 23 éve után senki sem mondhatja rólam, hogy ma más vagyok, hogy fogadásomtól elhajoltam. Ugyanazt a vezető szempontot, célt és irányt szolgálom ma is.”* Vállalt feladatát két egymáshoz szorosan kapcsolódó irányban fogalmazta meg, *„minden jót megtartani és... tovább építeni”*. Úgy vélte, hogy mindkettőt a vallásitanításnál kell kezdeni. *„Sokat kell gondolkozni és beszélni arról, hogy miképpen neveljük bele az ifjúságot egyházunkba. Evvel párhuzamos és égető kötelesség a csa-*

ládi körök kiépítése. ... Ezekből nőnek majd ki az életerős ifjúsági egyesületek”. Három évvel később az Országos Református Jogszakadémia nyilvános előadásán Imre Sándor kifejtette, hogy *„a közéleti szereplőknek hinni kell az erkölcsi világrendben, s az azért való küzdelemben”*. A nemzet megújulásának *„első szükséglete”* *„a közélet erkölcsi megújulása”*.

A tanulmány későbbi fejezeteiben a szerző részletesen feltárja a magyar köznevelés II. világháború után szerveződő tervezeteit és vitáit. Betekintve a döntéshozók levélváltásaiba, a kirajzolódó köznevelési koncepciók érvelésébe megismerhetjük Imre Sándor korábbiakhoz hasonló népnevelő állásfoglalásait. Az Országos Köznevelési Tanács alelnökeként többször is kénytelen volt megélni az akadályok, az ellentétes koncepciók megerősödését, de kitartott elvei mellett.

Donáth Péter Imre Sándorról készített monográfiája méltó emléket állít a párttonkívüli, mérsékelt tanárembernek, aki a minisztériumi, egyetemi és későbbi egyházi vezetői munkásságában, a 20. század első felének történelmi viharában, a magyar társadalom felemelkedéséről, oktatási rendszer reformtörekvéseiről és pedagógiáról vallott nézeteit tettekre is váltotta. A tanulmány hűen mutatja be elkötelezett törekvéseit, amelyeket egész életén át, kitartóan, a nemzet jobbítására fordított. A monumentális tanulmány, fejezeteiben 1845 hivatkozással ellátva betekintést enged az olvasó számára az eredeti dokumentumokba. Utolsó fejezetében a kortársak visszaemlékezéseit közli a szerző. Ezzel felteszi a koronát dr. Imre Sándor életművére és az azt bemutató monográfiára.

SZÁMUNK SZERZŐI

Bánné Mészáros Anikó mesterpedagógus, mérés-értékelési szakértő, a Református Pedagógiai Intézet pedagógiai szakértője

Babocsánné Katona Ágnes a Pécsi Református Kollégium Óvodája óvodavezetője

Csővári Katalin a Betlehem Református Óvoda óvodapedagógusa

Dicsóné Berecz Enikő szaktanácsadó, 2014–2022 között az Áldás Református Óvoda intézményvezetője

Fehér Éva a Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Alkalmazott Nyelvtudományi Doktori Program doktorandusza, a Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Kar Pedagógusképző Intézetének főiskolai tanársegédje

Kelemen Gabriella mesterpedagógus, a Református Pedagógiai Intézet pedagógiai szakértője, a Debreceni Egyetem Humán Tudományok Doktori Iskola doktorandusza

Répásiné Pethő Melinda tanító, tanár, bölcész, a Magyarországi Református Egyház Óvodafejlesztési Projektiroda Országos Óvoda Programjának szakmai vezetője

Dr. Szarka Júlia PhD a Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Karának főiskolai tanára

Dr. Szontagh Pál PhD kutatótanár, a Református Pedagógiai Intézet igazgatója, a Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Karának főiskolai tanára

Varga Judit biológia tanár, mentálhigiénés szakember, 2012–2022 között a Szilády Áron Református Gimnázium és Kollégium igazgatója

Wölfling Zsuzsanna mesterpedagógus, óvodai szakértő, a Református Pedagógiai Intézet pedagógiai szakértője

THE GIFT OF THE LORD IS THE CHILD (PSALM 127.3)

STUDY

Éva Fehér, A pioneering playful form of storytelling in kindergarten literary education

WORKSHOP

Melinda Répásiné Pethő, Experiences of the largest Reformed public education investment project from the aspect of a professional manager

Zsuzsanna Wölfling, Let's apply!

Ágnes Babocsánné Katona, A possible form of kindergarten-school cooperation aimed at supporting the kindergarten-school transition

Katalin Csővári, 'How great is the number of your creations, Lord! You have made all wisely, the Earth is full of your creatures.'

Enikő Dicsóné Berecz, Together with our partners for the children – Intergenerational connection in the Áldás Reformed Kindergarten

Júlia Szarka, Kindergarten – Music – Anniversary – Petőfi

Judit Varga, Principles and results of the Szilády school experiment between 2012 and 2022

Anikó Bánné Mészáros, Awareness and priority of the 9 teacher competences

REVIEW

Gabriella Kelemen, Péter Donáth, Consensus-seeking reformer in the age of crises and extremism – about Sándor Imre's book of obstacles to national cooperation, cultural policy involvement, public education and Hungarian pedagogy

MAGYAR REFORMÁTUS NEVELÉS

református pedagógiai folyóirat

Megjelenik évente 4 szám. Letölthető: <http://refpedi.hu/mrn>

ISSN: 1585-7565

Kiadja a Református Pedagógiai Intézet (RPI)

1041 Budapest, Árpád út 51. A épület I. emelet 1.

www.refpedi.hu

Felelős kiadó: Református Pedagógiai Intézet Igazgatója

Főszerkesztő: Dr. Szontagh Pál Iván

A katechetikai számokat szerkeszti: Dr. Szászi Andrea

A folyóirat szakértői lektorálási folyamatot követően jelenik meg. Ennek során egy külső és egy belső lektor (szerkesztőbizottsági tag) véleményezi a beküldött tanulmányt és javasolja a megjelentetését. A szerkesztőbizottság tagjai az MRE elismert, PHD fokozattal rendelkező szakemberei pedagógiai vagy katechetikai, valláspedagógiai területen.

A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG TAGJAI:

Pedagógiai tanulmányok lektorai:

Dr. Szenczi Árpád, KRE-PK

Dr. Pompor Zoltán, KRE-PK

Dr. Szontagh Pál, RPI

A valláspedagógiai tanulmányok lektorai:

Prof. Dr. Siba Balázs, KRE-HTK

Dr. Szénási Lilla, SJE

Dr. Szászi Andrea, RPI

Szerkesztőbizottsági titkár, olvasószerkesztő: Bajnokné Vincze Orsolya

Olvasószerkesztő: Rózsahegyi-Nagy Márta

Tördelő: Rezessy Szabolcs

A korábbi évfolyamok számai és a közlési feltételek az RPI honlapján elérhetőek.

A szerkesztőség fenntartja a jogot a kéziratok nyelvi-stiláris javítására, a szerkezeti elemek egységesítésére, a logikai hibák korrigálására és a tipográfia kialakítására.

Az egyes közlemények tartalmáért a szerző a felelős.

© Református Pedagógiai Intézet, 2023



